Αριθ. αυ. 132902

ΝΕΟΛΟΓΟΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
Π. Α. Ζ.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Διευθυντής Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΤΟΜΟΣ Α'. — ΤΕΥΧΗ 1 — 52

1891—1892.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπόλιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1892.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.

ΕΤΟΣ Α' ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1892. ΑΡΙΘ. 50

ΝΕΟΛΟΓΟΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑΙ
ΜΕΚΕΑ ΤΟΥ "ΝΕΟΛΟΓΟΥ"

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔτησία . . . φρ. χρ. 40
Ἐν τοῖς Ἑπταχίοις . . . . . Μπαρ. 16
Ἐν Ἑλλάδι, Ἀγγλίᾳ καὶ Βελγίῳ . . . . . φρ. χρ. 50
Ἐν Ῥωσσίᾳ . . . . . Ρουβλ. 25
Ἐξάρχεται τοῦ ἔτους.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑΙ
ΛΥΚΕΥ ΤΟΥ "ΝΕΟΛΟΓΟΥ"

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔτησία . Μαρ. 4
Ἐν τοῖς Ἑπταχίοις . . . . . Μπαρ. 1
Ἐκτὸς τῆς Τουρκίας . . . φρ. χρ. 25
Δὲν συνδέονται ἐτήσιαι.

Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται γροσίων Λω (9).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Ἡ «Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρησις».—Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις.—Κοινὰ νόμιμα ἢ τὸ παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι διεθνὲς δίκαιον (ὑπὸ Ν. Γεωργίτση, δικηγόρου).—**Περὶ τοῦ Λυδίου ποταμοῦ** (ὑπὸ Π. Γ. Παπακωνσταντίνου, δ. φ.).—**Ἀλφρέδος Τεννυσσὼν** (ὑπὸ Ὀδ. Ἀνδρεάδου).—**Νομισματολογικά.—Ποικίλα.—Γενικαὶ σημειώσεις.—Γνῶμαι σοφῶν.—Ἀριθμητικά** (ὑπὸ Π. Βαλσαμάκη).—**Ναυτικὰ τέχνη** (Τὸ ναυτικὸν τῶν ἀρχαίων κατὰ τὸν Βίκτορα Βέτση).—**Αἱ πλεῦραι τοῦ κόσμου.—Ἀκαδημαϊκά.—Μαγδαληνά** (Βυζαντὶς μῦθος).—**Κορώνα ἢ γράμματα,** (τοῦ Ἀλεξίνδρου Δουμᾶ υἱοῦ).

Ἡ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ἀπὸ τοῦ πεντηκοστοῦ τρίτου τεύχους αὐτῆς εἰσερχομένη εἰς τὸ δεύτερον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς ἔτος, ρυθμισθήσεται οὕτως, ὥστε νὰ ἐξυπηρετῶνται δι' αὐτῆς πᾶσαι αἱ τῆς κοινωνίας τάξεις, ἀπὸ τοῦ ἐπιστήμονος μέχρι τοῦ ὁποιοδήποτε παιδείας ἀψαμένου· ἐφ' ᾧ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἄρθρα θέλουσι περιστρέφεσθαι τὸ πλεῖστον περὶ ζητήματα τῆς ἡμέρας (actualités), ἀποβλέποντα ἔνθεν μὲν εἰς τὴν μετάδοσιν τῆς παρ' ἡμῖν, τῆς ἐν Ἑλλάδι τῆς ἐν Εὐρώπῃ, τῆς ἐν Ἀμερικῇ καὶ ταῖς ἄλλαις χώραις καθόλου πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς κινήσεως, ἔνθεν δέ, ὡς καὶ τὰ τῶν κρατίστων εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων φιλολογικὰ παραρτήματα πράττουσιν, εἰς τὴν παροχὴν ἑκάστῃ τάξει τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῆς ἀναγνωσμάτων τερπνῶν ἅμα καὶ ἐνδιαφερόντων αὐτῇ. Ἡ Ἱστορία, ἡ Φιλολογία πάντων τῶν ἐθνῶν, ἡ Πολιτική, ἡ Καλλιτεχνία, τὸ Θέατρον, ἡ Ἐπιστήμη καθόλου, ἡ Μουσική, τὰ Οἰκονομικὰ κτλ., πάντα θ' ἀντιπροσωπεύωνται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ **Ἐπιθεωρήσει.** Τακτικῶς δὲ θὰ δημοσιεύωνται αἱ ἑξῆς Ἐπιθεωρήσεις· Πολιτική, Φιλολογική, Ἐπιστημονική, Παιδευτική, Θεατρική πάντων τῶν θεάτρων, Μουσική καὶ Οἰκονομική, καὶ Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα τῶν κρατίστων εὐρωπαϊκῶν γραφίδων. Τὰ ἄρθρα θέλουσι γράφεσθαι ὑπὸ εἰδικῶν λογίων ἀνδρῶν, ἡ δ' ἐπιστασία τοῦ φύλλου, ἀνατεθεῖσα εἰδικῷ ἀνδρί, θέλει ἔχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς τὰ σπουδαιότατα τῶν φιλολογικῶν παραρτημάτων τῶν εὐρωπαϊκῶν φύλλων καὶ περιοδικὰ συγγράμματα, πρὸς ἃ πᾶσα προσπάθεια καταβληθήσεται ὅπως ἐφάμιλλος ἡ **Ἐπιθεώρησις** καταστῇ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Οὐχὶ ἀδίκως ἐλέγετο τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ ἐν τῇ στήλῃ ταύτῃ ὅτι τὰ ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ ὁρίζοντος ἐπιφαινόμενα εἰρηνικὰ σημεῖα μικρὸν καθησυχάζουσι τὴν κοινὴν ἐν Εὐρώπῃ γνώμην μεθ' ὅλας τὰς περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς εἰρήνης ὁηλώσεις τοῦ αὐτοκράτορος Φραγγίσκου Ἰωσήφ καὶ τὰς διακηρύξεις τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ αὐτοῦ, κόμητος Καλνόκη, ὅστις, ἀπαντῶν εἰς τὸν νεοτσέχον βουλευτὴν Ἔυμ, ἐπειράθη νὰ παρακάμψῃ τὸν σκόπελον καὶ νὰ τηρήσῃ γλῶσσαν, ἐπικυροῦσαν μᾶλλον ἢ διαψεύδουσαν τὰς περὶ εἰρήνης διαβεβαιώσεις τοῦ ἄρχοντος αὐτοῦ. Καὶ οἱ ἐπιπολαίως ἔτι μελετῶντες τὸν λόγον τοῦ κόμητος δὲν δύνανται νὰ μὴ ἀνομολογήσωσιν ὅτι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ δὲν ἠκούσθη φωνὴ ἀληθείας καὶ ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα ἀπέβη ὅλως ἀντίθετον τοῦ προσδοκωμένου. Τὸ ἔρκος τῶν ὀδόντων τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τῆς δυαδικῆς μοναρχίας διεξέφυγον φράσεις, ἐν αἷς ὑπολανθάνει σπουδαία πολιτικὴ σημασία, ἐξεγείρουσα τοῦ ἀηθάργου καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀμβλυωποῦντας, οἵτινες, εἰς τὸ γράμμα μόνον περιοριζόμενοι, οὐδέποτε ἐπειράθησαν νὰ διαλύσωσι τὰ λεχθέντα καί, ἄροντες τὸν περικαλύπτοντα αὐτὰ πέπλον τοῦ ἀπορρήτου καὶ τῆς κρυψινοίας, νὰ διδῶσιν ὑπ' αὐτὴν τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων οὐσίαν, τὴν μετέχουσαν πολλάκις ἀπροσδοκήτου ὅλως σπουδαιότητος. Καὶ ὄντως ὁ κόμης Καλνόκης ἀπαντῶν εἰς τὰς περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν μετὰ τῶν συμμάχων δυνάμεων συνθηκῶν ἐπερωτήσεις τοῦ εἰρημένου τσέχου βουλευτοῦ, σφόδρα καθαψαμένου τῆς τριπλῆς συμμαχίας, ὡς προκαλούσης τὴν μῆνιν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τῆς μεγάλης τοῦ Βορρᾶ δυνάμεως, εἶπεν ἐν ἄλλοις ὅτι ἡ αὐστρογερμανικὴ συνθήκη φέρει ἀμυντικὸν χαρακτῆρα· ἐὰν ἤδη ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι πρὸς τῇ συνθήκῃ ταύτῃ ὑπάρχει καὶ ἡ μετὰ τῆς Ἰταλίας συνθήκη τῆς μοναρχίας καὶ ὅτι περὶ τοῦ δευτέρου τούτου συμβουλίου σιγὴν ἀπόλυτον ἐτήρησεν ὁ κόμης Καλνόκης, πρόδηλον ὅτι πᾶν εὐλόγως οἱ μετὰ προσοχῆς τὰ πράγματα ἐξετάζοντες ἀπολαμβάνουσιν ὑποψίας περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς δευτέρας τοιαύτης συνθήκης καὶ σχηματίζουσιν ἀμέσως τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ χαρακτὴρ ταύτης δὲν εἶναι ἀμυντικός, διότι ἐὰν τοιοῦτος ἦτο, ἡ ἐπὶ

τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς μοναρχίας ἥκιστα ἤθελε τηρήσει γλῶσσαν, χαρακτηρίζουσαν μονομερῶς τὰς συνθήκας τῆς τριπλῆς συμμαχίας, οὐδ' ἤθελε σιγήσει περὶ τῆς αὐστροϊταλικῆς συνθήκης, γνωστοῦ μάλιστα ὄντος ὅτι φύσει ὁ ἄνθρωπος τὴν προσοχὴν αὐτοῦ συγκεντροῖ περὶ παν ὅ,τι ζητεῖται ν' ἀποκρυβῇ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ἄνευ τῆς παρατηρήσεως ταύτης εὐχερῶς δύναται ν' ἀποδειχθῇ ὅτι τὴν κοινὴν ἐν Εὐρώπῃ γνώμην μικρὸν καθησυχάζουσιν αἱ ποιμπώδεις δηλώσεις τῶν τὰ πρῶτα ψερόντων ἐν τῇ πολιτικῇ, ὅταν τὰ πράγματα φοβερῶς ἀντιστρατεύωνται πρὸς τὰ λεγόμενα καὶ ὑποδεικνύωσιν ὅτι αἱ περὶ εἰρήνης καὶ εἰρηνικῶν ἀπαντοχοῦ προθέσεων στομφώδεις διακηρύξεις ἀπορρέουσιν ἐξ ἁπλῆς ἐθιμοτυπίας, καθ' ἣν εἴθισται ἐν ἐπισήμοις περιπτώσεσιν, οἷαι ἡ ἔναρξις τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐργασιῶν, μετ' ἐπιμελείας ν' ἀποφεύγωσιν οἱ ἁρμόδιοι τὸ νὰ προσέρχωνται μάντεις κακῶν. Ἀπαντοχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἥτις κανχᾶται ὅτι μετέδωκε τὰ νάματα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ βασίζει τὴν σημερινὴν αὐτῆς πρόοδον ἐπὶ τῆς συμπνοίας τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν λαῶν, ἡ κυριωτέρα μέριμνα στρέφεται περὶ τὴν ἀνοργάνωσιν τοῦ ὑφισταμένου στρατιωτικοῦ συστήματος, περὶ τὴν αὔξησιν τοῦ ὑπάρχοντος στρατοῦ ἐν ὥρᾳ εἰρήνης, ὁσεὶ ἐπεζητεῖτο ἡ πραγμάτωσις τῶν λόγων τοῦ τέως ἄγγλου πρωθυπουργοῦ, διακηρύξαντος ἄλλοτε ἐν τῷ συμποσίῳ τοῦ λόρδου δημάρχου ὅτι ἡ εἰρήνη δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐξησφαλισμένη τότε μόνον, ὅταν ὑπὸ τὰ ὅπλα πλείονες ὑπάρχωσιν ἄνδρες, καὶ ὅταν καταβληθῇ μεγαλειτέρα προσπάθεια καὶ μέριμνα περὶ τὴν τελειοποίησιν τῆς πυρίτιδος καὶ τῶν φονικῶν ὀργάνων Ἐν Γερμανίᾳ π. χ., παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις καὶ τὰς διαμαρτυρίας, ἃς προὐκάλεσεν ἡ διετὴς θητεία οὐ μόνον ἕνεκα τῶν ἐπιβληθησομένων δαπανῶν, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῆς πολιτείας τοῦ κόμητος Καπρίβι, ἅτε τὸ σχετικὸν σχέδιον ὑποβαλόντος οὐχὶ ἀμέσως εἰς τὸ πρωσικὸν ὑπουργικὸν συμβούλιον, ἀλλὰ πρῶτον εἰς τὸ ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον, μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου ἐπιταχύνεται ἡ πραγμάτωσις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νέων στρατιωτικῶν μεταρρυθμίσεων, ὧν θερμοὶ προσῆλθον συνήγοροι τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα ἐπὶ σκοπῷ τοῦ κατευνάσαι τὴν ἔξαψιν τῶν πνευμάτων καὶ διευκολύναι τοῖς ἐν τῇ λευκῇ αἰθούσῃ αὐτοπροσώποις τοῦ ἔθνους τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ σχεδίου. Ταὐτοχρόνως οἱ ἐν Βερολίνῳ ἔγνωσαν νὰ καταρτίσωσι σῶμα ἀξιωματικῶν, οἵτινες ἐπιδοθήσονται εἰς τὴν ἐκμάθησιν ξένων γλωσσῶν, ὅπως διανεμηθῶσιν εἶτα εἰς τὰ ἐν τῇ μεθορίοις στρατεύματα ἀναλόγως τῆς ἣν ἐξέμαθον γλώσσης, ἤτοι οἱ τὴν ρωσικὴν γινώσκοντος εἰς τὰ ρωσικὰ μεθόρια, οἱ τὴν γαλλικὴν εἰς τὰ Βόσγια καὶ οὕτω καθεξῆς, οὕτω δ' ἐγκαινίζουσι νέαν ἐν τῷ στρατῷ μεταρρύθμισιν, μέλλουσαν νὰ ἐφαρμοσθῇ κατὰ πᾶσαν βεβαιότητα καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς στρατοῖς παρὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἐνυπολανθάνουσαν τάσιν τοῦ ὑποβλέπειν τὰς μεγάλας δυνάμεις ἀλλήλας καὶ τοῦ προπαρασκευάζειν τὰ δραστικώτερα καὶ τελεσφορώτερα τῶν μέσων ἐν τῇ δεινῇ ταύτῃ καὶ εἰδεχθεῖ ἀλληλοιτονίᾳ. Ἐν Γαλλίᾳ πρὸς τοῖς διαφόροις μεταρρυθμίσεσιν ἐν τῷ κατὰ ξηρὰν στρατῷ, ἡ ἐπὶ τῶν ναυτικοῦ διὰ τῆς ἀνακαινίσεως τῶν ὑπαρχόντων πλοίων, παρὰ τὴν ἐπιβληθησομένην δαπάνην, ἥτις εὐχερῶς μὲν καὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωτικότητος αὐτῆς, ἀλλ' ὁπωσδήποτε θὰ προκαλέσῃ διαμαρτυρίας παρὰ ταῖς ἐργατικαῖς τάξεσι, μεθ' ὅλην τὴν πληροῦσαν τὴν καρδίαν αὐτῶν φιλοπατρίαν καὶ τὸν πόθον τοῦ διατελεῖν τὴν πατρίδα κατὰ πάντα ἑτοίμην πρὸς ἀντεκδίκησιν τῶν δεινοπαθημάτων τοῦ φοβεροῦ ἔτους· ἐν Ρωσίᾳ μετὰ πολλῆς τῆς μερίμνης ἀνοργανοῦνται τὰ παρὰ τὰ μεθόρια στρατεύματα ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γοῦρκον, ὅστις πρόσφατα ἔχων τὰ διδάγματα τοῦ δοξάσαντος αὐτὸν τελευταίου πολέμου ἀγωνίζεται νὰ ἐπενέγκῃ τὰς δεούσας βελτιώσεις ἀναλόγως τῶν προόδων τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκρεμοῦς νῦν καταστάσεως. Πρόδηλον ὅτι πρὸ τῶν τοιούτων ἐνεργειῶν τῶν τριῶν τούτων δυνάμεων ἡ κοινὴ γνώμη δεινοὺς αἰσθάνεται κλονισμοὺς ἐν τῇ ἐπὶ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης πεποιθήσει, τεκμήριον δὲ τούτου τρανὸν δύναται νὰ λάβῃ ὁ ἀμφιβάλλων καὶ αὐτὴν τὴν πολιτείαν τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ στρατιωτικῶν ἀρχῶν, αἵτινες οὐ μόνον ἐπιταχύνουσι τὰ ἐν ἀγίῳ Γοθάρδῳ ὀχυρώματα, ὡσεὶ ἐπέκειτο εἰσβολὴ εἰς Γαλλίαν καὶ συνένωσις τῶν συμμαχικῶν στρατῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτήδεια ἀποθηκεύουσι πρὸς τελεσφορωτέραν περιφρούρησιν τῆς οὐδετερότητος τῆς ἠρωϊκῆς δημοκρατίας.

Καὶ πολλῷ ἰσχυρότερον ὅμως τούτου τεκμήριον ὑπάρχει, αὐτὴ ἡ πολιτεία τῶν συμβούλων τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ, ἡ κατιδεικνύουσα ὅτι ἀγορεύοντες οὗτοι ἄλλα μὲν ἔλεγον ἄλλα δὲ ἐμεριμνίζον κατὰ φρένας καὶ κατὰ θυμόν. Ἐν ταῖς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν στρατιωτικῶν ἐπιτροπαῖς τῶν δύο ἀντιπροσωπειῶν ὁ κοινὸς ἐπὶ τοῦ πολέμου ὑπουργός, στρατηγὸς Βάουερ, ἀπαντῶν εἰς ἐπερωτήσεις διαφόρων μελῶν, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ γενικὴ ἐν Εὐρώπῃ κατάστασις ἐπιβάλλει τὴν εὔρυνσιν τῶν πολεμικῶν δυνάμεων ἀπαντοχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ὅτι εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην ὑποκύπτει καὶ ἡ μοναρχία, οὕτω δὲ ὑπέδειξεν ἀκουσίως ὅτι παρὰ τὰς ἀπαντοχοῦ διατυμπανιζομένας εἰρηνικὰς διακηρύξεις καὶ τὰς ποιμπώδεις διαβεβαιώσεις περὶ τοῦ πόθου τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης, τὰ ἐν Εὐρώπῃ ἐν ἀκροσφαλεῖ διατελοῦσι σημεῖα, καὶ ὅτι οὐχὶ ὑπὲρ ἀδίκου συνηγοροῦσιν ἀγῶνος οἱ ἅμα τῇ ἀναγνώσει τῶν τοῦ κ. Καλνόκη καὶ τοῦ δεσπότου αὐτοῦ λόγων ἐν ἀμφιβόλῳ θέντες τὴν εἰλικρίνειαν τῶν περὶ εἰρήνης δηλώσεων. Καὶ ἡ τῇ παρελθούσῃ δὲ τρίτῃ συνέντευξις τῶν συμμάχων αὐτοκρατόρων ἔτι μᾶλλον ἐνισχύει τοὺς φόβους περὶ τῆς γενικῆς ἐν Εὐρώπῃ καταστάσεως, ἥτις ἐὰν ἦτο ἀπολλαγμένη πράγματι παντὸς κινδύνου ἐκρήξεως, οὔτε τὰς τοιαύτας ἀλλεπαλλήλους συνεντεύξεις θὰ συνεπίγετο, μεθ' ὅλην τὴν ἀναίρεσιν τῶν ψημῶν, καθ' ἃς πολιτικὸς ὅπθεν ἐπιδιώκεται σκοπὸς διὰ τῶν κοινολογιῶν τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, οὔτε μεγάλη θὰ ἐξεδηλοῦτο τάσις πρὸς ἀνασκευὴν τῶν θρυλουμένων τῆς ἐπαναλήψεως τῶν πρὸ ὀκταετίας γενομένων ἐν Σκιέρνεβιτς, ὅτε ὁ μέγας δοὺξ Μιχαήλ, μεταβαίνων κατὰ φεβρουάριον εἰς Βερολῖνον, διεκίρυττε τῷ ἀειμνήστῳ πάππῳ Γουλιέλμου τοῦ Β' τὰς εἰρηνικὰς προθέσεις Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' καὶ προπαρεσκεύαζε τὴν κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1884 γενομένην συνέντευξιν τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων ἐν τῇ παραμεθορίῳ ταύτῃ ρωσσικῇ πόλει. Ἡ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς μοναρχίας τῶν Ἀψσβοῦργῶν παρουσία τοῦ γερμανοῦ μονάρχου τὴν παραμονὴν μεγάλου στρατιωτικοῦ συμβουλίου ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα Φραγκίσκον δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὅλως ἀσήμαντος, παρὰ τὴν γλῶσσαν τῶν ἡμιεπισήμων ὀργάνων, ἅπερ ἀνασκευάζοντα τὰς περὶ νέων συμφωνιῶν φήμας, διατείνονται ὅτι ἡ τοῦ ἀπόρρητα προσωπικῆς διαλοφροσύνης τῶν δύο ἡγεμόνων καὶ ἥκιστα ὑπηγορεύθη

ἐκ λόγων πολιτικῶν, οἷοι ἐνυπάρχουσιν ἐν τοῖς γραφομένοις τῶν ρωσικῶν ὀργάνων, φρονούντων ὅτι κατὰ τὰς κοινολογίας τῶν συμμάχων αὐτοκρατόρων μνεία ἐγένετο καὶ τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ καταστάσεως. Ὑπὸ τὴν τελευταίαν ταύτην ἔποψιν δυνατὸν εἰπεῖν ὅτι ὁ βιεναῖος τύπος ἔχει τὸ δίκαιον ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ὅτι ὁ ρωσικὸς ἑρμηνεύων ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν τὴν αὐτοκρατορικὴν συνέντευξιν, ἀπομακρύνεται τῆς ἀληθείας· ὡς ἔχουσι νῦν τὰ πράγματα, ἡ Γερμανία, μεθ' ὅλην τὴν διακαῆ αὐτῆς ἐπιθυμίαν τοῦ διαδραματίσαι τὸ πρόσωπον τιμίου μεσίτου μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ρωσίας καὶ τοῦ διευκολύναι οὕτω τὴν ἐφαρμογὴν τῆς συμβουλῆς, ἣν Γουλιέλμος ὁ Α' ἔδιδεν ἐπὶ τῆς ἐπιθανατίου κλίνης περὶ καλλιεργείας τῶν πρὸς τὴν ἰσχυρὰν Ρωσίαν φιλικῶν σχέσεων, ἀδυνατεῖ ν' ἀναιρούσηται πρόμναν καὶ νὰ δυσαρεστήσῃ τῇ μοναρχίᾳ, καθ' ἣν ὥραν ἡ αὐστρορωσικὴ συμμαχία φαίνεται ἰσχυρῶς παγωθεῖσα, ὀλίγαι δὲ πιθανότητες ὑπάρχουσι περὶ διασπάσεως αὐτῆς καὶ ἀνασυνδέσεως τῶν ἐπὶ Γορτσακόφ καὶ Βίσμαρκ σχέσεων τοῦ βερολινείου ἀνακτοβουλίου πρὸς τὸ τῆς Πετρουπόλεως. Τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπίθανος ὅλως εἶναι καὶ ἡ ῥήμη συνεντεύξεως τῶν αὐτοκρατόρων Ρωσίας καὶ Αὐστροουγγαρίας, οὐ μόνον διότι Ἀλέξανδρος ὁ Γ', οὗ ἡ ἐν τοῖς μεθορίοις παρουσία προυκάλεσε τὴν ῥήμην ταύτην, ἐπανέκαμψεν ἤδη εἰς Πετρούπολιν, ἀλλὰ καὶ διότι μέγα εὕρηται νῦν χάσμα μεταξὺ Βιέννης καὶ Πετρουπόλεως, καὶ δυσχερὴς λίαν εἰ μὴ ἀδύνατος ὅλως ἀποβαίνει ἡ συνέντευξις τῶν εἰρημένων μοναρχῶν μετὰ τὴν ἐκδεδηλωμένην προστασίαν ὑπὲρ τῶν ἐν Σοφίᾳ μαιμουθρέπτων, οἵτινες ἀγνωμονοῦντες τῇ Ρωσίᾳ ἄχρι τοσαύτης θρασυδειλίας προβαίνουσιν ὥστε κηρύττουσιν ἐν τῷ περὶ ἑλληνικῶν σχολῶν ζητήματι, ὅτι τοὺς μεγάλους καὶ ἰσχυροὺς περιφρονήσαντες, οἷα ἡ Ρωσία καὶ ἡ Γαλλία, μικρὸν σεβασθήσονται τὰς παραστάσεις τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων.

Τοιαύτης ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν ἡ κατὰ τὴν λήξασαν ἑβδομάδα κατάστασις, ἡ πολλοὺς τοὺς φόβους προκαλοῦσα παρὰ τὰς περὶ εἰρήνης δηλώσεις τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργῶν τῆς μοναρχίας. Ὑπὸ μερικὴν δὲ ἔποψιν ἡ Ἀγγλία διατελεῖ ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ἐργατικοῦ ζητήματος καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ἰρλανδικοῦ, ἅπερ προμηνύουσι πολλὰς ἅμα καὶ δεινὰς τὰς συζητήσεις ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τὸ μὲν ἕνεκα τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Γλασκώβῃ συνελεύσεως τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐργασίας, τὸ δὲ ἕνεκα τῆς πολιτείας τῶν παρνελλικῶν, ζητούντων πλείονα τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Γλάδστωνος παρεχομένων καὶ ἐνισχυόντων οὕτω τὸν ἀγῶνα τῶν συντηρητικῶν, οἵτινες οὐ παύονται ἐπισείοντες τὸ φάσμα τῆς διασπάσεως τῆς ἀγγλικῆς ἑνότητος καὶ καταγγέλλοντες τὸ περὶ διοικητικῆς αὐτονομίας ἐν Ἰρλανδίᾳ γλαδστωνικὸν σχέδιον ὡς φοβερῶς βλάπτον τὰ συμφέροντα τῆς μεγάλης Βρεταvίας καὶ ὡς διευκολύνον τὴν ἐπανάληψιν τῶν πρὸ αἰῶνος διαδραματισθέντων, καθ' ἃ ξενικοὶ στρατοὶ ἀπέβησαν εἰς τὴν Ἰρλανδίαν. Φαίνεται ὅτι οἱ κηρύσσαντες τὴν γλῶσσαν ταύτην ὑπαινίσσονται τὴν ἐπὶ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἀπόβασιν γαλλικοῦ ἀποσπάσματος εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ἀλλὰ τότε ἡ μὲν Γαλλία ἐζήτει νὰ ἐπενέγκῃ ἀντιπερισπασμοὺς εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἤδη ὅμως οὐδεμίαν ἔχει ἀφορμὴν ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ξένου κράτους. Καὶ τὸ ζήτημα δὲ τῆς Οὐγάνδας προκαλεῖ οὐκ ὀλίγην ἀνησυχίαν μετὰ τὰς δηλώσεις μάλιστα τοῦ ἐξερευνητοῦ τῆς Ἀφρικῆς, τοῦ ἀποτολμήσαντος νὰ παραστήσῃ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σχεδίου τούτου τὰ μέγιστα ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας καὶ ὡς συνεπαγομένην τὴν ματαίωσιν τῶν ἐν τῷ βαρειοανατολικῷ μέρει τῆς ἠπείρου ταύτης γενομένων καὶ καταστροφὴν τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῶν διὰ τῆς ἐπὶ ἐχθρικῷ σκοπῷ καταλήξεως τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου παρὰ τῆς μελλούσης νὰ διαδεχθῇ τὴν Ἀγγλίαν ἐν Οὐγάνδᾳ δυνάμεως. Καὶ ὑπὸ ἐξωτερικὴν δὲ ἔποψιν ὁ κ. Γλάδστων προσκροῦει κατὰ δυσχερειῶν καὶ μάλιστα περὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ ζητήματος, περὶ ὧν προτίθεται ν' ἀπαγγείλῃ μακρὸν λόγον.

Οἱ ἐν Γαλλίᾳ προπαρασκευάζονται εἰς τὰς κοινοβουλευτικὰς ἐργασίας, ἀρχομένας τὴν προσεχῆ τρίτην καὶ προμηνυομένας οὐχὶ τοσοῦτον ἀσημάντους συνεπείᾳ τῶν σχεδιαζομένων ἐπερωτήσεων περὶ τῶν ἐν Καρμὸ ρήξεων κεφαλαιούχων καὶ ἐργατῶν καὶ περὶ τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων τῆς Δημοκρατίας πρὸς τὴν Ἑλβετίαν. Ἀμφότερα τὰ ζητήματα ταῦτα τοσαύτην περιεβλήθησαν σοβαρότητα, ὥστε λόγος ἐγένετο καὶ περὶ διαφωνιῶν ἐν τῷ ὑπουργικῷ συμβουλίῳ· φαίνεται ὅμως ὅτι τὰ πράγματα λίαν ὑπερβολικὰ παρίστανται ὑπὸ τῶν πολεμίων τῆς δημοκρατουμένης χώρας, διότι, ἐὰν ἀληθῶς οὕτως εἶχον, ὁ κ. Καρνὸ δὲν θὰ περιήρχετο ἀμέριμνος τὰς διαφόρους τῆς Γαλλίας πόλεις, ὅπου τελοῦνται πανηγύρεις εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας τοῦ 1792 γεγονότων, οἷα ἡ λύσις τῆς ἐν Λίλλῃ πολιορκίας, ἀλλὰ τούναντίον θὰ ἐμέριμνα σὺν τῇ πανηγύρει τῶν δημοτελῶν τούτων ἑορτῶν καὶ περὶ συμφιλιώσεως τῶν περὶ αὐτόν.

Οἱ ἐν Γερμανίᾳ εὕρηνται ἐν κομματικοῖς σπαραγμοῖς συνεπείᾳ τοῦ νέου στρατιωτικοῦ νομοσχεδίου, συνάμα δὲ ἐπιδιώκουσι καὶ τὴν ἀνασύνδεσιν τῶν μετὰ τῆς Ρωσίας ἐμπορικῶν σχέσεων ἐπ' ἐλπίδι βελτιώσεως τῶν οἰκονομικῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ δυσχερὲς τῆς ἐσωτερικῆς ἐν Γερμανίᾳ καταστάσεως διατρανοῦται καὶ ἐκ τῆς θερμοτάτης τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου ἐπιστολῆς πρὸς τὸν νέον δήμαρχον τῆς πρωτευούσης παρὰ τὰ ἀντιστρατευόμενα τούτου αἰσθήματα πρὸς τὰ φρονήματα τῆς κυβερνήσεως, ἐπιστολῆς ἀποσκοπούσης εἰς τὸ προσελκύσασθαι τὴν εὔνοιαν τοῦ κόμματος, εἰς ὃ ὁ εἰρημένος ἀνήκει δήμαρχος.

Ἐκ τῶν τοῦ Λίμου κρατῶν ἡ Ἑλλὰς τὴν προσοχὴν ἔχει ἐστραμμένην μετὰ τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα, ὅπερ ὄντως σοβαρὸν τυγχάνει, εἰς τὸ τῶν ἑλληνικῶν σχολῶν ἐν Βουλγαρίᾳ, καίπερ ἐξομαλισθὲν κατ' ἀρχήν. Τὴν βαρύτητα τοῦ τελευταίου τούτου ζητήματος ἐκτραχύνει ἰδίᾳ ἡ γλῶσσα τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, ἅπερ ἐλλείψει ἄλλων ἐπιχειρημάτων πρὸς δικαιολογίαν τῆς πολιτικῆς τῶν συμβούλων τοῦ πρίγκιπος Φερδινάνδου προσάγει τὸν συλλογισμόν, καθ' ὃν ἡ ἄγνοια τῆς βουλγαρικῆς ἀπείργει τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τοῦ ἔχειν τὰ αὐτά, οἷα καὶ οἱ Βούλγαροι καὶ ἀπὸ τοῦ καρποῦσθαι τὰ ἐκ τῶν δικαιωμάτων τούτων ἀπορρέοντα πλεονεκτήματα ἐν τῷ εἰς κυβερνητικὰς θέσεις διορισμῷ καὶ ἄλλους. Ἐλπίζεται ὅτι ὁ πρωθυπουργὸς Σταμπούλωφ καὶ λοιποί, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ δίκαιον τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, τὸ ἑδραζόμενον ἐπὶ ῥητοῦ ἄρθρου τῆς βερολινείου συνθήκης, θὰ κωφεύσωσιν εἰς τὰς ἐρεσχελίας τῶν ἐξημμένων ὀργάνων καὶ θὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ δικαίου ὅπως μὴ νέος Γλάδστων προσέλθῃ σκιάγαρος τῶν πιεζομένων καὶ ἐξενέγκῃ τὴν δεινὴν κατηγορίαν ὅτι οἱ ὡς τοιοῦτοι ἄλλοτε τὴν συμπάθειαν τῆς Εὐρώπης προσελκυσάμενοι τὴν μῆνιν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν αὐτῆς κινοῦσιν ὡς πιέζοντες.

ΚΟΙΝΑ ΝΟΜΙΜΑ

Ἡ

ΤΟ ΠΑΡ' ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟΝ.

Α'.

ΚΟΙΝΑ ΔΙΚΑΙΑ ΕΝ ΕΙΡΗΝΗ.

XIII.

ΜΕΤΟΙΚΟΙ.

Πάντες οἱ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπὶ σκοπῷ μονίμου ἐν Ἀθήναις ἐγκαταστάσεως, ἀφικνούμενοι ξένοι ἐκαλοῦντο μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο· ἐνεγράφοντο δὲ εἰς δημόσιον κατάλογον ἀδεῖα τῆς τοῦ Ἀρείου Πάγου Βουλῆς. Παρ' Ὁμήρῳ οἱ ξένοι, οἵτινες οἰκοῦσιν ἐν τῇ χώρᾳ χωρὶς ν' ἀνήκωσιν εἰς τὸ ἔθνος, καλοῦνται **μετανάσται**[1]. Ὅτι δὲ ἡ λέξις αὕτη δὲν εἶχε τὴν ὑπό τινων νεωτέρων ἀποδιδομένην σημασίαν οὐδ' ἐθεωρεῖτο περιφρονητέος ὁ ξένος, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Laurent μαρτυρεῖ αὐτῆς οὗτος ὁ Ὅμηρος λίγων:

ἀντὶ κασιγνήτου ξείνος θ' ἱκέτης τέτυκται[2]

ἀλλαχοῦ δ' ἀποκαλῶν βαρβάρους τοὺς μὴ ἀνεχομένους τοὺς ξένους:

οὐ γὰρ ξείνους οὐδ' ἀνέχοντας[3]

καὶ ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει παραπλησίαν ῥῆσιν τοῦ **ἀτίμητος μετανάστης**, «οὐν νόμον ξένος» δι' ἧς δηλοῦται, ὅτι ὁ ξένος στερεῖται δικαιωμάτων τινῶν, ὅπως καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. Ὁ Henri Wheaton ἐν «Histoire du droit des gens» εἰσαγωγῇ, καὶ ὁ Fustel de Coulanges ἐν τῷ «Cité antique» διατείνονται ὅτι αἱ λέξεις **ξένος** καὶ **ἐχθρὸς** παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἶναι ταυτόσημοι, ὅπως καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ἡ λέξις hostis· πλὴν ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος φαίνεται ἡμῖν αὐθέν ἐξ ἀρχῆς ἀδόκιμος, ἅμα ἀποβλέψασιν εἰς τὰς περὶ τοῦ ἀντικειμένου ταύτου μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων, οἵτινες τὴν πρὸς τοὺς ξένους εὐλάβειαν θεωροῦσιν ὡς ἱερὸν καθῆκον. Ὁ Ὅμηρος τοῦ ὁποίου ἡ φωνὴ ἐστὶν ἀπαύγασμα τῶν νοῶν τῆς ἐποχῆς του λέγει:

οὗ μοι θέμις ἐστὶ
ξείνον ἀτιμῆσαι· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
ξεῖνοί τε πτωχοί τε[4]

καὶ ὁ Πίνδαρος, καὶ ὁ Εὐριπίδης καὶ ὁ Ξενοφῶν καὶ σύμπασα ἡ ἀρχαιότης ἀποφαίνεται μὲ περίπου ῥωμῇ ὅτι αἱ πόλεις ξένῳ παρύτουσιν ἀσφάλειαν καὶ προσόντι καὶ ἀπόντι. «Ξένους οὐ . . . αἰφνίως κἀν οἰκείοις προσδέχεσθαι καὶ ἀποστέλλειν μεμνημένους Διὸς ξενίου»[5].

Βεβαιότερον ἐπικρατοῦσαν ἡ λέξις **μέτοικος**, δι' ἧς ἐδηλοῦντο «οἱ τῇ ἑτέρᾳ πόλει μετοικοῦντες ἐν ἑτέρῳ καὶ μὴ πρὸς ὀλίγον ὡς ξένοι μετοικοῦντες· ἀλλὰ τὴν οἴκησιν αὐτόθι καταστησάμενοι»[6]. Ἦσαν δὲ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης ὡς καὶ ἐξ αὐτῶν ἔτι τῶν βαρβαρικῶν χωρῶν, οἷον Λυδίας, Φρυγίας, Συρίας κτλ. ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τοὺς inquilinus τῶν Ῥωμαίων ἢ τοὺς étrangers domiciliés τῶν νεωτέρων, καὶ ἀποτελοῦντες τὸ τρίτον κατὰ τοὺς ξένους πολλὰς ὠφελείας καὶ ἄνετον βίον. Τὸν ἀριθμὸν ἦσαν εἰς 12 χιλ. ὁ δὲ Boeckh εἰς 15 χιλ. Κατὰ τὸν Ἀθήναιον, ἐπὶ Δημητρίου Φαλαρέως, γενομένης ἀπογραφῆς, εὑρέθησαν περὶ τὰς δέκα χιλιάδας ξένοι, εἴκοσι χιλιάδας πολῖται γνήσιοι καὶ 400 χιλ. δοῦλοι· ὥστε ὁ μεγαλείτερος πληθυσμὸς τῶν Ἀθηνῶν ἀνεφέρόντων διαμένοντων εἰς τὴν πόλιν ταύτην.

Εἰς τοὺς μετοίκους ἦν ἀπηγορευμένη ἡ κτῆσις ἀκινήτου περιουσίας· μετεῖχοντο ὅμως, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων, πᾶν εἶδος ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας, ἐπιτρεπόντες πᾶσαν τοιούτου εἴδους πρᾶξιν καὶ δι' αὐτῶν ἐν λόγῳ κατοικοῦντες οἱ πλειότεροι εἰς Πειραιᾶ [illegible] δὲ πολλάκις καὶ αὐτὰ τὰ δημόσια τείχη πόρρωθεν τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτουμένων ἐγγυήσεων τῶν τοῦ Πολέμαρχου.

Ἕκαστος οἶκος μετοίκων ἐτέλει ὁς ᾤφειλον διαμονῆς κατ' ἐνιαυτὸν εἰς μὲν τὸ δημόσιον δώδεκα δραχμὰς εἰς δὲ τὸν γραμματέα τριώβολον. Ὁ φόρος οὗτος καλούμενος **μετοίκιον** ἢ **ξενικὸν** κατηργήθη μετὰ τὰ Μηδικὰ ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους· ἔκτοτε δὲ οἱ ἐν Ἀθήναις ἐγκατεστημένοι ξένοι, ἤτοι οἱ μέτοικοι, ἀπήλλαυον τῶν αὐτῶν μὲ τοὺς πολίτας δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων[6] εἴς τινας ὅμως περιστάσεις ἐπεβάλλοντο καὶ εἰς αὐτοὺς ἔκτακτοι λειτουργίαι καὶ εἰσφοραὶ καὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ ὑπηρετῶσιν εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον, ὥσπερ καὶ οἱ πολῖται[7]. Ὁ φόρος τῆς διαμονῆς, ἤτοι τὸ μετοίκιον, κατεβάλλετο διὰ τοῦ προστάτου, ὅστις ἦτο καὶ προσωπικῶς ὑπεύθυνος. Καὶ κατὰ μὲν τοῦ μὴ ἀποτείνοντος τὸν φόρον μετοίκου ἠγείρετο ἡ **ἀποστασίου γραφή**, κατὰ δὲ τοῦ μὴ λαμβάνοντος προστάτην ἡ **ἀπροστασίου**[8].

Οἱ μέτοικοι, εἰ καὶ μαρτυροῦντες ἀκολούθως καὶ συναλλασσόμενοι, ἐν δικαστηρίῳ ἐξεπροσωποῦντο ὑπὸ πολίτου Ἀθηναίου, **προστάτου** καλουμένου, κανονιζομένης τῆς ἀρμοδιότητος ὡς ἑξῆς: ἂν μὲν ἀμφότεροι οἱ διάδικοι ἦσαν ἀλλοδαποὶ ἢ ὑπόθεσις ἐδικάζετο ἐνώπιον τοῦ Πολεμάρχου, συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῶν διαφερομένων, ἂν δ' ὁ ἕτερος μόνος ἐξ αὐτῶν ἐνώπιον τῶν ἀρμοδίων πολιτικῶν δικαστηρίων[9] κατὰ τοὺς ἐπιχωρίους νόμους, προκειμένου περὶ ἐνοχῶν, ἐνώπιον δὲ τῶν ἡλιαστῶν καὶ κατὰ τοὺς ἀλλοδαποὺς νόμους, ἂν προέκειτο περὶ ἀπαιτήσεως ἀπορρεούσης ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου· ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἡ κατάστασις τοῦ προσώπου τοῦ ἀλλοδαποῦ καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πηγάζουσα ἱκανότης ἐπίγετο εἰς τὸν προσωπικὸν λεγόμενον θεσμόν, ὡς καὶ ἡ ἐνάσκησις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας[10]. Ἐπὶ ἀδικημάτων δημοσίας τάξεως, ἐδικάζοντο ἐνώπιον τῶν θεσμοθετῶν, προεκαθέζετο ὅμως ὁ Πολέμαρχος, ἂν ὁ κατηγορούμενος ἔπρεπε ν' ἀπολυθῇ ἐπὶ ἐγγυήσει ἢ μὴ κατὰ τὰς προυπαιρέσεις[11]. Εἰς ἄλλας πόλεις οἱ παρεπιδημοῦντες ἀλλοδαποὶ ἐδικάζοντο ὑπὸ τῶν οἰκείων προξένων, ὡς ἀποφαίνεται ὁ A. P. Ραγκαβῆς στηριζόμενος ἐπί τινος λοκρικῆς ἐπιγραφῆς, ἀναπαληφθείσης ὑπὸ τοῦ κ. Woodhouse ἐν Κερκύρᾳ ἐπιτιχέοντα δ' ἐρμηνευθείσης ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Οἰκονομίδου. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη κανονίζουσα τὰς πολιτικὰς σχέσεις Οἰανθέων καὶ Χαλειέων, ἔχει μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

Αἱ μετκκέοι πλέον μηνὸς ἢ
Ὁ Χαλειεὺς ἐν Οἰανθέᾳ ἢ Ὠανθεὺς ἐν
Χαλείῳ τᾷ ἐπιδαμίῳ δίκᾳ
ῥήσθω τῶν πρεξένων.

Οἱ μέτοικοι οἱ ἐκδηλοῦντες πρόθεσιν διαρκοῦς ἐν Ἀθήναις ἀποκαταστάσεως ἠδύναντο νὰ εἰσποιηθῶσι καὶ μετέχωσι τῶν λειτουργιῶν τοῦ δήμου, ἐξισούμενοι τρόπον τινὰ πρὸς τοὺς πολίτας. Ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ ἐπιταφίῳ αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ πεσόντων λέγει. «Δικαίως ἂν τις ὑπολάβοι τοὺς μὲν ἐπιλοιπὰς ἐλθόντας εἰς τὰς πόλεις καὶ τούτων πολίτας προσαγορευομένους, ὁμοίους εἶναι τοῖς εἰσποιητοῖς τῶν παίδων, τούτους δὲ γνησίους γόνῳ τῆς πατρίδος ὄντας»[12].

Οἱ ξένοι καὶ ὧν ὁ ἕτερος τῶν γονέων ἦν Ἀθηναῖος, ἐφοίτων εἰς ἰδιαίτερον γυμνάσιον τὸ Κυνόσαργες, ἔξω τῆς πόλεως κείμενον. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως, ὅστις πατρόθεν μόνον ἦτο Ἀθηναῖος, πείσας πολλοὺς εὐγενεῖς νέους νὰ γυμνάζονται μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ Κυνόσαργες, κατόρθωσεν νὰ καταργηθῇ διοπηρῶς ἡ μεταξὺ ἀλλοδαπῶν καὶ Ἀθηναίων, εὐγενῶν καὶ ἀόμων, ταπεινωτικὴ αὕτη διάκρισις[13].

Εἰς τὰς ἑορτὰς τῶν Παναθηναίων οἱ μέτοικοι πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν πολιτῶν, ὤφειλον νὰ φέρωσιν σκῦπ τινα, **σκάφας** καλούμενα, αἱ δὲ θυγατέρες αὐτῶν νὰ κρατῶσιν ὀστράκινον τῶν πολιτίδων ὑδρίας καὶ σκιάδια, ὅ' ὅπερ καὶ οἱ κωμικοὶ ἀποκαλοῦσιν ἐνίοτε αὐτοὺς **σκαφηφόρους** ἢ **σκαφίτας**, ἢ **ὑδριαφόρους**. Ἀλλὰ τὸ ἐξευτελεστικὸν τοῦτο ἔθιμον, εἰσαχθὲν μετὰ τὴν ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἔξοδον τοῦ Ξέρξου, θεωρούμενον ὡς ὕβρις κατὰ τῶν ξένων ἐνωρὶς κατηργήθη[14]. Ἀκριβὸς τὸν χρόνον τῆς καταργήσεως ἀγνοοῦμεν, τοῦτο μόνον γινώσκομεν ὅτι ἐπὶ Ξενοφῶντος ἐν τῇ στάσεως καὶ τῆς περιόδου ἦτο διοδιάκριτος ὁ μέτοικος τοῦ Ἀθηναίου πολίτου. «Ἐνθῦτα γὰρ οὐδὲν βελτίω ὁ δῆμος ἔχει αὐτόθι ἢ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ μέτοικοι»[20]. Πλὴν τοιαύτη διακρίσεις τῶν κοινωνικῶν τάξεων οὐδέπωτε ἐξέλιπον ἐκ τοῦ κόσμου καὶ. ἵνα διατηρηθῇ ἀλώβητος ἡ κλίμαξ τῆς κοινωνικῆς ἱεραρχίας, ἐξεδόθησαν πολλαχοῦ καὶ κατὰ ἄλλους ἐποχὰς νόμοι ἐπιβάλλοντες εἰς τὸν λαὸν τὸν τρόπον τοῦ ἐνδύεσθαι. Ἐκ τούτων μεταφέρομεν τὸ ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ Ἑρρίκου τοῦ Β' κατὰ τὴν 17 Ἰουλίου 1549 ἐκδοθὲν διάταγμα, ὅπερ διατυπεῖται χειρόγραφον εἰς τὸ ἐν Παρισίοις μουσεῖον τῶν ἀρχείων ἔχον ὡς ἑξῆς:

«Ἡμεῖς βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ἐλέῳ Θεοῦ, ἀπαγορεύομεν διὰ τοῦ παρόντος εἰς πάντας τοὺς τεχνίτας μηχανῶν, τοὺς χωρικούς, τοὺς μικροκτηματίας καὶ τοὺς ἐργάτας νὰ φέρωσι περιθωράκιον, περικεφαλίδας καὶ περιθραχιόνια πλατέα ἐκ σιδηροῦ. Ἐπειδὴ δὲ πολλαὶ κόραι τῆς μέσης τάξεως ἐνδύονται ὀχεδὸν ὡς δεσποινίδες, ἀπαγορεύεται εἰς τὰς εἰρημένας κόρας νὰ ἐνδύωνται ἄλλως ἢ ὡς ἀρμόζει εἰς τὴν τάξιν τοῦ».

Ἐνῷ τὰς κακοήθεις καὶ ἀσέμνους γυναῖκας, ἔστω καὶ ἰθαγενεῖς, ὁ νόμος ἐκώλυεν «ὁρᾶν καὶ θύειν καὶ ποιεῖν τι τῶν νομιζομένων ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ πατρίων καὶ ἐλθεῖν εἰς οὐδὲν τῶν δημοτελῶν», εἰς τὰς βουλομένας τὸν ἀλλοδαπὸν ἐπέτρεπε νὰ ἔλθωσιν εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ καὶ τοὺς ἀγῶνας, καὶ νὰ συμβουλευθῶσι τὰ μαντεῖα καὶ θυσιάσωσιν εἰς τοὺς κοινοὺς ναοὺς[21]. Πρὸς τιμὴν αὐτῶν καὶ ὁδὸς τις ἐκαλεῖτο **ξενικὰ**, καὶ ἑορτὴ ἄγετο πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν, οἷς ἔθυον ἐκ τῶν ξένων, **θεοξένια** λεγομένη, καὶ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἑορταζομένη[22].

Σημειώσεις.

1) Ἰλιάδ. IX, 648.—XVI, 59.
2) Ἰλιάδ. VIII, 546—VII, 123. 236.
3) Ὀμηρ. Ὀδυσ. Α. 123—Ξ, 56.
4) Ὀμηρ. Ὀδυσ. Α. 123—Ξ, 56.
5) Ξενοφ. Ἀπομν. Β. 1, 1, 14.—Πίνδ. Ἴσθμ. II, 51.—Εὐρ. Ἱππολ. 156.
6) Αὐτόθι.—Στοβ. Ἀνθολ. τομ. Β. 180, 40.—Θουκ. Β. 39.—Πλάτ. Ἴων. 541.
7) Οἱ νεώτεροι ὑπομνηματισταὶ ἕλληνες ἀκολουθοῦντες κατὰ πόδας τοὺς ἀλλοδαποὺς, σχολιάζοντας τὴν φράσιν τοῦ Ἡροδότου (Θ. 11, 55.) «ξεινοις ἐκάλεσε τοὺς βαρβάρους» ἀποφαίνονται οὐχὶ ὀρθῶς, ὅτι ὁ ξένος παρ' Ἕλλησιν ἐθεωρεῖτο ὡς ἐχθρός. Ὅτι ἡ ἐξήγησις αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη, ἐξ ἄλλων τε πολλῶν ἀποδείκνυται, καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ τοῦ Ὁμήρου λέγοντος ἐν Ὀδυσ. II, 546, ἀντὶ κασιγνήτου ξείνος τέτυκται, καὶ ἀποκαλοῦντος βαρβάρους τοὺς μὴ ἀνεχομένους τοὺς ξένους. Ἡ παρὰ Πλουτάρχῳ («Ἀριστ. X. 5.) φράσις «ἤδη γὰρ ἐν Ὀρεστείῳ τὸν στρατὸν εἶναι πορευόμενον ἐπὶ τοὺς ξένους (ξένους γὰρ ἐκάλουν τοὺς Πέρσας)» οὐδόλως ἐνισχύει τὴν ἑρμηνείαν αὐτῶν, διότι καὶ σήμερον πάντα ἐπεργόμενον πολέμιον ἀποκαλοῦσι ξένον ἐκ τῆς ἰδέας τοῦ ἀφετερισμοῦ ἀλλοτρίων δικαιωμάτων ὁρμώμενοι, μόνον δ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ λέξις ξένος εἶναι συνώνυμος μὲ τὴν ἐχθρός.
8) Δειπνοσοφ. Βιβλ. VI.
9) Ξενοφ. περὶ προσοδ. 12.—Ἀθην. Πολιτ. I, 12.
10. Πλουτ. Ἀλκιβ. ἐν ἀρχῇ. Ἰσοκρ. Τραπεζ. 12, 14.—Δημοσθ. πρὸς Ζηνοθ. 29.—κατὰ Νεαίρ. 40. 49.—Σχολ. Πλάτ. εἰς Φαίδρ. 236.—Ἁρποκρ καὶ Σουΐδ ἐν λέξει Πολέμαρχος.
11) Ἀισθ. Σικελ 1Α.
12) Θουκ. II, 13.—IV, 90.—I, 143.—Δημοσθ. π. Φιλ. Α, 50.—κατ' Ἀνδροτ. 612.
13) Πολυδ. III, 56.
14) Δημ. κατὰ Νεαίρ. 66.—Αἰσχ. α Τιμαρχ. 158.
15) G. Perrot Droit public d'Athènes p. 261—262.—Αυσίου XXIII, 2. Ἁρποκρ. ἐν λέξει Πολέμαρχος.
16) Ἀντιφ. π. φόν. Ἡρῴδ. 17—19.
17) LX. Ἐπιτάφ. 1390.
18) Πλουτ. ἐν βίῳ Θεμιστ.—Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. I, 12.
19) Αἰλιαν. Ποικιλ. Ἱστορ. VI, c. A, §. 3.
20) Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. I, 10, 12.
21) Δημ. π. Λάκριτ. 927, 929,937. Θουκ. V, 18.—Δημ. κατὰ Κόν. 25.
22) Ποττέρ. Ἑλλην. Ἀρχ. Βιβλ. Β. σελ. 413.

Ἐν Πρεβέζῃ, ΝΕΣΤΟΡ ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ.
(Δικηγόρος).
(Ἀκολουθεῖ).

ΑΛΦΡΕΔΟΣ TENNYSON.

Ἐν ᾧ χρόνῳ ἐν Γαλλίᾳ ἐθρηνεῖτο ὁ μέγιστος τῶν συγχρόνων συγγραφέων αὐτῆς καὶ προεπέμπετο εἰς τὸν τάφον ὁ Ἐρνέστος Ρενὰν ὑπὸ σεμνοῦ πλήθους, πέραν τῆς Μάγχης, ἐν Ἀγγλίᾳ, τῇ προπαραδοθείσῃ πέμπτῃ, καθὰ τηλεγραφικῶς ἀγγέλθη ἡμῖν, ὁ διαφωστεφὴς καὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Wordsworth τὸ σκῆπτρον τῆς ποιήσεως ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Σακσπήρου ἔχων Ἀλφρέδος Τέννυσων (Alfred Tennyson). ὁ προσφιλέστατος τῆς χριστοβύτου τῆς Μεγάλης Βρετανίας Ἀνάσσης καὶ τοῦ γηραιοῦ αὐτῆς πρωθυπουργοῦ καὶ ἔξοχου τοῦ Ὁμήρου μέστου Γλάδστονος ποιητής.

Ὁ Ἀλφρέδος Τέννυσων ἐγεννήθη ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Somersby παρὰ τῇ Spilsby, κωμοπόλει τοῦ Lincoln τῷ 1809. Πατὴρ αὐτοῦ ἐγένετο ἀιδεστὸς Γεώργιος Clayton Tennyson. Ὁ Ἀλφρέδος εἰσήχθη νεώτατος εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Καμπρίδγης, ἐν ᾧ ἔτυχε βραβείου ποιήσεως. Μετὰ μικρόν, ὁ Τέννυσων ἐδημοσίευσε ποίημα ἐπιγραφόμενον: «Τὸ ποίημα τῶν δύο ἀδελφῶν», (Poems of two brothers), ποιηθὲν τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Καρόλου, καὶ τὰς «Αὐρικὰς ποιήσεις» (Poems chiefly lyrical) (1830) μόνος. Τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο τεῦχος ἐνεῖχε ποιήσεις τινάς, οἷαι ἡ «Μαριάννα», «ἀνάμνησις τῶν ἀρχαίων νυμφῶν» καὶ «Clarilel» προδιδοῦσα ἀλθῆ ποιητήν. Τῷ 1833 ἐξέδωκε δεύτερον τόμον ποιήσεων, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους τούτου ἐπὶ ἔννεα ἔτη διετέλεσε μοῦσα παράγων. Ἀναφαίνεται δὲ τῷ 1842 μετὰ ποιημάτων εἰς ὄγκο τόμους (Poems) διαφόρου φύσεως, ἐνέχοντας ποιήσεις, οἷαι ἡ «Θάνατος τοῦ Δρόυκου», «Ροδίνα», «ἡ Βασίλισσα τοῦ μαΐου», «Δώρα», αἱ ἐρωτικαὶ ἡ «κόμη τοῦ κηπουροῦ», ἡ «κόμη τοῦ Μίλλερ», ἡ «λαλοῦσα ὀξύς» κτλ. Τῷ δὲ 1847 ἐδημοσίευσε τὴν «Πριγκήπισσαν» (princess, a medley), τὸν χαριεστάτων ἔργων αὐτοῦ, καὶ τῷ 1850 τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ἀνωνυμίας, «In memoriam», τεῦχος ἀφαρτίζμενον ἐξ ἐλεγείων καὶ ποιημάτων, ἀφιερουμένων ἀγαπητῷ αὐτῷ φίλῳ, τῷ Ἀρθούρῳ Hallam, υἱῷ τοῦ ἱστορικοῦ, μνηστῆρι τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, θανόντι ἐν Βιέννῃ τῷ 1833. Τὰ ποιήματα ταῦτα ἀνέδειξαν αὐτόν, προξενήσαντα ἐντύπωσιν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὡφ ᾧ καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν διαφωστεφοῦς ποιητοῦ (Poet laureate), τουτέστιν ἐπωδοῦ ἢ, ὡς λέγομεν ἡμεῖς, ἐθνικοῦ, προσωνυμίας ἧς πολλάκις γίγνεται κατάχρησις. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα δὲ ταύτην ἔγραψε τῷ 1852 «ᾠδὴν ἐπὶ τοῦ θανάτου τοῦ Οὐέλλιγκτων (Ode of the death of the duke of Wellington), διαπρεπῶς ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς διεθνοῦς ἐκθέσεως καὶ τῷ 1863 ἐπὶ τοῖς γάμοις τοῦ πρίγκιπος τῆς Οὐαλίας τὴν ᾠδὴν, ἥτις ἄρχεται διὰ τῶνδε τῶν λέξεων: **ὡς νῦν παρόντες, Ἀλεξάνδρα.** Κατὰ τὸ 1855 ἐδημοσίευσε τὸ «Maud», τὴν «ἔφοδον τῆς μοίρας τῶν ἀκροβολιστῶν» (Charge of the light brigade) καὶ τῷ 1858 τὰ «Εἰδύλλια τοῦ βασιλέως (Idylls of the king), τῷ 1864 τὸ «Enoch Arden», ἐν τῶν καλλίστων ἔργων αὐτοῦ, μεταφρασθὲν εἰς τὴν γαλλικὴν ὑπὸ La Rive τῷ 1870, τῷ 1866 δὲ ἐγένετο **ἐκλογὴ τῶν ποιήσεων αὐτοῦ** ὑπὸ τοῦ F. Michel, δημοσιευθεῖσα γαλλιστί, μετὰ εἰκόνων τοῦ G. Doré. Ἄλλα ποιήματα αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν «Gareth καὶ Lynette», ἡ «τελευταία ἄσκησις» (the last tournament), «ἡ θυρὶς ἢ τὰ ᾄσματα τοῦ Ψρεν» (The Window, or the songs of the Wren, 1870), ἡ «βασίλισσα Μαρία», δρᾶμα. (Queen Mary; 1875), «Ἡ ἀφήγησις τοῦ ἐραστοῦ» (The lovers tale 1879), «χορῳδίαι καὶ ἄλλα ᾄσματα» (Ballads and other poems, 1880), «Τειρεσίας» (Tiresias, 1885). Ἐν τέλει δὲ σημειούμεθα ὅτι τῷ μὲν 1886 ἐξεδόθησαν τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ ἔργα (Pietical works), τῷ δὲ ἐπομένῳ ἔτει τὰ δραματικά (Dramatic works), τὰ μὲν εἰς 10 τόμους, τὰ δὲ εἰς τέσσαρας.

Ταῦτα τὰ κυριώτατα τῶν ποιητικῶν ἔργων τοῦ διασήμου ἀγγλοῦ ποιητοῦ, ὅστις πολλῶν ἔτυχε τιμῶν παρά τε τῆς βασιλίσσης καὶ τῶν δημοτικῶν αὐτοῦ, καὶ περιουσίαν δ' ἀπέκτησε ἐφ' ᾧ καὶ μετὰ τοῦς γάμους [illegible] τὸ πλεῖστον διέπρωτεν ἐν τῇ ἐξοχῇ. Τῷ Τέννυσων ἀπένεμήθη μὲ [illegible] τοῦ **βαρωνέτου** τῷ 1865, ἀλλ' ἐπεδέξατο αὐτὴν μετὰ [illegible] μεταν δόλιν· Ὀκτὼ δὲ παρόρχονται ἔτη καὶ ὁ ἐστεμμένος ποιητὴς πρόσθεν

καὶ ὑπὸ τῆς μεγάλης φιλοτιμίας αὐτῶν ἀνάδοσις εἰς τοὺς ὁμοτίμους. Ἢ δὲ τιμὴ αὕτη ἐπαμφοτέρισεν ἅπαν τὸ γένος τῶν ἄγγλων ποιητῶν, οἵτινες δὲν κατελέγοντο ἐν τοῖς διαφανεστέροις τῆς αὐλῆς, ἐφελέγοντο δὲ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ καταστῶσι τοιοῦτοι καὶ τεχνῶν τῆς ὁμοτιμίας, ἣς ἔτυχεν ὁ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων θεωρούμενος ὡς ὁ ἀρίστος τῆς ἐποχῆς ποιητής.

Καὶ τοιοῦτον εὐδόκιμον αὐτὸν οἱ Ἄγγλοι, καυχώμενοι ἐπ' αὐτῷ, ἀλλ' ὁποῖός τις ὢν πρόγματι; Ὅτι ἂν ποιητής, καὶ ποιητὴς κρίτιστος. τοῦτο οὐδεὶς ν' ἀμφισβητήσῃ δύναται, κἂν ἔτι ὑπὸ μεγίστης ἀντιπαθείας κατέχηται κατὰ τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ὃς ἐπὶ πάντων ἐξύμνει ἐλατρεύετο ἐν Ἀγγλίᾳ, μάλιστα τῶν νέων λόρδων καὶ τοῦ ὡραίου ψίλου, ὑφ' ᾧ καὶ ἡ ποίησις αὐτοῦ εὐεφήβη ὑπὸ τινων λίαν γυναικεία. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀγγλου ἔτι κριτικοῦ ἐκρίθη. ὁ Τέννυσων ὡς μὴ κατεπιμένος δημιουργῶν πνεῦμα ἢ ἐν τοῖς ἐπτομερείαις τοῦ ὕφους, εὑρέτης λέξεων μᾶλλον ἢ ἰδεῶν. Ὁ δὲ ἐπιφανὴς γαλατὴς κριτικὸς Ἐδμόνδος Scherer, ὃν ὁ Sainte-Beuve ἔθετο ἐν τῇ πρώτῃ τάξει τῶν γάλλων συγγραφέων, μεταξὺ τοῦ Ἐρνέστου Renan καὶ τοῦ Taine, ἀποφαίνεται οὕτω περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Τέννυσων. «Ἐὰν ἀφῶμεν κατὰ μέρος χορωδίας τινας καὶ τινα τεμάχια κωμικά ἐστιν, ἅτε πάσαι αἱ τοῦ Τέννυσων ποιήσεις εἰσὶ λυρικαὶ ἢ ἐλεγειακαί, ὡς ἡ «In memoriam», ἢ ἐπιθαλαμιακαί, ὡς ἡ «Πριγκίπισσα», ἢ ἐπικαὶ ὡς ὁ «Βασιλεὺς Ἀρθοῦρος». Ὁ Τέννυσων στερεῖται προφανῶς τῆς δραματικῆς εἰπαθείας. Οὐκ ἔστι κυρίως δημιουργός, οὐδαμῶς ἐπινοεῖ τὰ θέματα αὐτοῦ. λαμβάνει αὐτὰ παρὰ τοῦ προστυχόντος, παρὰ τῆς ἀρχαιότητος ἢ ἐκ τῶν μέσων αἰώνων, παρὰ μύθου νηφαδίου, παρὰ λαϊκῶν παραδόσεων· δοθείσης δὲ τῆς ἀφορμῆς, ἀναλύει αὐτὰ, διαρθοῖ αὐτὴν.... Ὁ Τέννυσων εὐχαριστεῖται νὰ ἀναλαμβάνῃ μετὰ τεχνικῆς δυνάμεως τοὺς παλαιοὺς τύπους καὶ τὰς ὡραίας παραδόσεις. Ἐν πραγματείᾳ δὲ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ πίνακι τῆς 15 φεβρουαρίου τοῦ 1856 τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν δύο Κόσμων» ὑπὸ τοῦ Ἀρθούρου Dudley, ἐπιγραφομένῃ «Ἡ ἀγγλικὴ ποίησις ἀπὸ τοῦ Shelley» ἐπίσης αὐστηρῶς κρίνεται ὁ ἄγγλος ποιητὴς, ἐπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὑφ' ἣν καὶ ὑπὸ τοῦ προμνησθέντος κριτικοῦ. Κατηγορεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Dudley ὡς ἀπεροίμενος φιλλήκοος καὶ καταφεύγων εἰς τὴν γλοιδεινὴν μελῳδίαν καὶ εἰς τὴν μουσικὴν τῶν στίχων. Ὁ κριτικὸς ὅμως τοῦ Σαικσπήρου καὶ ἄλλων ποιητῶν Taine εὐνοϊκώτερον περὶ αὐτοῦ τεθηδομένου ἐν τῇ καλουμένῃ «Γωνίᾳ τῶν ποιητῶν» ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὀὐεστμινστέρης, ἀποφαίνεται, ἀναγνωρίζων αὐτῷ τύπον ποιήσεως ἀρέμου, γλυκείας, βουκολικῆς. Ὁ δὲ Αὐγουστῖνος Filon ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ τῆς Ἀγγλικῆς φιλολογίας» αὐτοῦ (1883) τάττει τὰς γραμμὰς ἀφιερῶν τῷ θρηνουμένῳ ἐπιφανεῖ ποιητῇ. «Ὁ Τέννυσων, ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Wordsworth, ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀγγλικῆς ποιήσεως. Τὰ «Εἰδύλλια τοῦ βασιλέως», ἀποσπάσματα τεθραυσμένης ἐποποιΐας, ἀρείπια οἰκοδομήματος οὐδέποτε συντελεσθέντος, παρεστήσαν αὐτὸν ὡς τὴν ἀναδίωσιν τῆς ἱπποτικῆς ἐποχῆς. Εἶδος τι μυθώδους κνέφους περιβάλλει τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἡ νεωτέρα ἀβρότης κρύπτεται ὑπὸ γοτθικῆς μορφῆς».

Ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι, ὡς εἴπομεν, ὡς τὸν κράτιστον τῶν ἰσταμένων χρόνων ποιητὴν τὸν Τέννυσων θεωροῦσιν. Ἐν τούτοις τὰ μεγάλα αὐτοῦ ποιήματα «τὰ Εἰδύλλια τοῦ βασιλέως», ἡ Πριγκίπισσα, διατηροῦνται ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀνθρώπων οὐχὶ ὅσον τὰ βραχύτερα ποιήματα καὶ αἱ χορῳδίαι (Ballades). Ἡ χορῳδία τῆς «Κλάρας», ἐν ᾗ ἡ μεγάλη κυρία, ζητοῦσα νὰ διασκεδάσῃ τὴν ἀνίαν αὐτῆς, καθυπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς νέον τινά, οὐ, διὰ τινος δικαίας τῶν πραγμάτων στροφῆς, αὐτὴ καθίσταται εἶτα δούλη, ἐλεωρίθη δικαίως ὡς ἀριστούργημα. Ὁ Τέννυσων διήλθε βίον φιλοσοφικόν, τιμώμενος ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τιμῶν καὶ αὐτὸς αὐτούς. Ἡ λεπτολόγος κριτική, πολλάκις μὲ ἀπηλλαγμένη ὖν αἱ πέδαι τῶν κανόνων τῆς τέχνης ἐπιβάλλουσιν ἐπιφυλάξεων, παρίσταται πως ἐπιθυμοῦσα τὰς αὐτὰς καὶ τοῖς ἄλλοις νὰ ἐπιβάλῃ πέδας. Πᾶσαι αἱ παρατηρήσεις αὗαι σύνανται νοῦσιν ὀρθαὶ καὶ δίκαιαι; ἀλλὰ μεθ' ὅλας αὐτὰς ὁ Τέννυσων θὰ καταλέγηται ἐν τοῖς ἐπιφανεστέροις ποιηταῖς, θὰ εἶναι ποιητής.

Ἀπιστοῦν τὴν τοιαύτην ταύτας, ἐλάβομεν τὸ φύλλον τῆς παρασκευῆς, κατὰ ὀκτώβριον, τοῦ «Χρόνου» τῶν Παρισίων, ἐν ᾧ τὴν ὀπτὴν ἀφιεροῦται τῷ Τέννυσων, μὲ περιλαμβανομένης τῆς βιογραφίας αὐτοῦ, μετὰ τὸ ἄρθρον δημοσιευομένης. Τὸ ἄρθρον εἶνε λίαν θερμόν, ἀποφαίνεται δ' ὅτι τὰ ἀγγλικὰ γράμματα ἀπώλεσαν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Τέννυσων τὸ μέγιστον τῶν ὀνομάτων, ὅπερ ἐκόσμει αὐτά, διότι δὲν πρέπει ν' ἀπατώμεθα «c'est quelque chose de tres grand qui s'en va avec Tennyson».

Ο. Α.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΥΔΙΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ.

Ὁ **Αὐδίας** ποταμὸς κεῖται ἐν Μακεδονίᾳ, δύο δὲ ὑπάρχουσιν αὐτοῦ γραφαὶ τύποι Αὐδίας-ἐκ παρ' Ἡροδότῳ[1], Αὐδίας παρ' Εὐριπίδῃ[2], Σκύλακι[3] καὶ Πτολεμαίῳ[4] καὶ Λουδίας[5] παρὰ Στράβωνι[6]. Ὁ ποταμὸς οὗτος σήμερον καλεῖται ἐν μὲν τῇ τουρκικῇ Καρᾶ-Ἀσμάκ, ἐν δὲ τῇ καθομιλημένῃ ἑλληνικῇ Μαυρονέρι. Ὑπ' Abel[7] ἀποκαλεῖται ὁ προκείμενος ποταμὸς Μογλενίτικος, Καρατζιᾶ καὶ Καρᾶ-Ἀσμάκ. Καὶ τὰ μὲν δύο τελευταῖα ὀνόματα, ἀμφότερα τουρκικά, εἶνε τῆς αὐτῆς ῥίζης· τὸ πρῶτον ὅμως ἀνήκει ἄλλῳ τινὶ ποταμῷ, ὅστις ἐξ ἄρκτου ῥέων καὶ ἐκχύνεται τοὺς ποταμίους Βελίτσαν καὶ Νοτιανὸ, ἐκρέει εἰς τὸν ποταμὸν Αὐδίαν παρὰ τὴν λίμνην τῆς Πέλλης. Ὁ δὲ Αὐδίας μόνον Μαυρονέρι ἢ Καρᾶ-Ἀσμὰκ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καλεῖται, οὐχὶ δὲ καὶ Μογλενίτικος[8].

Καθ' Ἡρόδοτον[10], συνηνοῦτο τὸ πάλαι ὁ ποταμὸς Αὐδίας μετὰ τοῦ Ἁλιάκμονος, ὅπερ τῶν μεταγενεστέρων τινὲς ἀποροῦσιν ὡς μὴ ὀρθῶς[11]· μὴ προσαγομένης ὅμως οὐδεμιᾶς μαρτυρίας κατὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένων, οὐδαμῶς ἀναιρεῖται ἡ πληροφορία αὕτη τοῦ ἱστορικοῦ. Συνεξέβαλλε δ' ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ ποταμὸς Αὐδίας μετὰ τοῦ Ἁλιάκμονος εἰς τὴν θάλασσαν ἐν ἑνὶ πιθανῶς δι' ἑλῶν εὐρυνθέντι ῥεύματι, ὡς ὁ Müller[12] ὀρθῶς παρατηρεῖ· νῦν ὅμως ἑνοῦται μετὰ τοῦ Ἀξιοῦ[13], μεθ' οὗ ἀναβάλλει εἰς τὸν Θερμαῖον κόλπον.

Ἐκ τοῦ παρατεθέντος χωρίου τοῦ Εὐριπίδου[14], οὐδὲν ἄλλο φαίνεται εἰμὴ ὅτι διὰ τῶν ὑδάτων αὐτοῦ ἐλίπαινεν ὁ ποταμὸς οὗτος τὴν κοιλάδα ἔπαμπον χώραν.

Ὁ ἐπιτομεὺς τοῦ Στράβωνος[15] ἀναφέρει αὐτὸν ῥέοντα ἐκ τῆς λίμνης Πέλλης· ἐπιστάμενη ὅμως τῶν μεταγενεστέρων ἔρευνα ἀποδεικνύει ἐσφαλμένην τὴν γνώμην ταύτην. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Müller[16] παραδέχεται αὐτὸν ῥέοντα ἐκ δυσμῶν καὶ ἐν μέν τῇ ἄνω χώρᾳ Ποτάβαν[17], παρὰ δὲ τὴν παραλίαν Καρᾶ-Ἀσμὰκ καλούμενον. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς[18] τάττει τὴν χώραν Ἐορδαίαν ἐν τῇ τοῦ ποταμοῦ Αὐδίου κοιλάδι, ἥτοι προκειτένει τὸν ποταμὸν τοῦτον πρὸς βορρᾶν τε καὶ δύσιν πολλῷ ἀπώτερον τῆς πόλεως Πέλλης, ἣ ὅσον ἀποδέχεται αὐτὸν ὁ ἐπιτομεὺς Στράβωνος ῥέοντα ἐκ τῆς λίμνης Πέλλης. Ὁμοίως καὶ ὁ Abel[19] ἀποδέχεται τὸν ποταμὸν τοῦτον βορειόθεν τῆς πόλεως Πέλλης κατερχόμενον, ἐκπηγάζοντα δ' ἐκ τῆς βορειοῦ τοῦ ὄρους Νιτσοῦ ἀειρᾶς.

Ὁ Mannert[20], περὶ Πέλλης πραγματευόμενος, ἀναγράφει ὅτι ὁ Στράβων παρέχει τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ τοῦ καταλύζοντος τὸ πέδιον τὴν χθαμαλὴν χώραν καὶ προξενοῦντος τὰ παρὰ τὴν πόλιν Πέλλαν τέλματα, ὁ δὲ ποταμὸς οὗτος εἶνε ὁ Αὐδίας· καὶ ὅμως παραλείπει ἐν τῇ χάρτῃ αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ. Ὡσαύτως καὶ ἡ γνώμη αὐτοῦ θεωροῦντος τὸν ποταμὸν τοῦτον ὡς δευτερεύοντα βραχίονα Ἀξιοῦ καὶ Ἐριγῶνος[21] φαίνεται ἄπορος. Ἴσως ὡρμήθη ὁ Mannert εἰς τὴν γνώμην ταύτην ἐκ χωρίου τινὸς τοῦ ἐπιτομέως Στράβωνος[22], ἀναφέροντος ὅτι τὴν λίμνην Πέλλης πληροῖ ἀπόσπασμά τι τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ· τοῦτο ὅμως ὑπόγειος μόνον δυνατὸν ἦν, διότι μεταξὺ τῆς λίμνης ταύτης καὶ τοῦ Ἀξιοῦ ἐπίκειται ἡ χθαμαλὴ τελευτὴ τοῦ ὄρους Παίκου[23]. Ὁ Forbiger[24] ἀναφέρει τὸν ποταμὸν τοῦτον διαρρέοντα τὰς χώρας Ἐορδαίαν, Ἠμαθίαν καὶ Βοττιαίαν καὶ περιβρέοντα τὴν πόλιν Ἔδεσσαν. Κατὰ στενὴν ἔννοιαν περὶ Ἠμαθίας, κειμένης μεταξὺ Αὐδίου καὶ Ἁλιάκμονος, ὁ πρῶτος τῶν ποταμῶν τούτων (Αὐδίας) οὐδόλως διέτεμνε τὴν χώραν Ἠμαθίαν, ὡς ὁ Forbiger λέγει, ἀλλὰ περιώριζεν αὐτήν. Ἐπίσης κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα ὁ αὐτὸς ποταμὸς περιέβρεχε καὶ τὴν

Ἔδεσσαν, ὅπερ ἀνάλιθος, διότι ἡ πόλις αὕτη διαρρεῖται ἔτι καὶ νῦν ὑπ' ἄλλου τινὸς ποταμίου Βόδα[25] καλουμένου καὶ ἐμβάλλοντος εἰς τὸν Αὐδίαν.

Κατὰ τὰ προειρημένα λοιπὸν κατερχόμενος ὁ ποταμὸς Αὐδίας ἀπὸ δυσμῶν καὶ ἄρκτου πρὸς νότον καὶ ἀνατολὰς, διέρχεται τὴν λίμνην Πέλλης[26] παρ' ἣν τὸ ῥεῦμα αὐτοῦ αὐξάνεται διὰ τῶν εἰς αὐτὸ ἐμβαλλόντων ποταμίων[27] καὶ περιόρεχον τὴν παραλίαν πεδιάδα Βοττιαίας, ἐκβάλλει νῦν μετὰ τοῦ Ἀξιοῦ εἰς τὸν Θερμαῖον κόλπον.

Τὰ περὶ τοῦ πλάτους, βάθους καὶ τῶν ἄλλων σχέσεων τοῦ ποταμοῦ τούτου ἀκριβῶς ἐξετάζονται ὑπὸ Cousinéry καὶ Felix de Beaujour[28] ἐν τοῖς πολλοῦ λόγου ἀξίοις συγγράμμασιν αὐτῶν.

Κατὰ Στράβωνα[30] καὶ Σκύλακα[31], οἷς φαίνεται παρακολουθῶν καὶ ὁ Niebuhr[32], ἦν ὁ ποταμὸς Αὐδίας πλωτός, κατὰ μὲν τὸν πρῶτον μέχρι Πέλλης ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐφ' ἑκατὸν καὶ εἴκοσι στάδια, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον μέχρι τῆς πόλεως Αἰγῶν (Ἔδεσσης), ὅπερ ἀνασκευάζεται ὑπὸ Tafel[33] καὶ Δήμητρα[34].

Σημειώσεις.

1) VII, 127. «μέχρι Αὐδέω τε ποταμοῦ καὶ Ἁλιάκμονος» κτλ.

2) Βάκχαι, στ. 571. «Αὐδίαν τε, τὸν εὐδαιμονίας
» ὁροτοῖς ἀλθοδόταν
» πατέρα τε, τὸν ἔκλυον
» εὐίππου χώρας ὕδασιν
» καλλίστοισι λιπαίνειν».

3) Περίπλους, κεφ. 67. σ. 102. «Ποταμὸς Αὐδίας, πόλις Αἰγαὶ καὶ βασίλειον ἐν αὐτῇ καὶ ἀνάπλους εἰς αὐτὴν ἀνὰ τὸν Αὐδίαν».

4) III, 13, 15. «Αὐδίου ποταμοῦ ἐκβολαί». Κατὰ δὲ τὸν Σχολιαστὴν «Αὐδίας ποταμὸς ὁ Στρύμων».

5) Καὶ Ῥοδίας, κατὰ Kiepert: Lehrbuch der alten Geographie: Berlin 1878. σ. 310 «... der schiffbare Ludias, oder Rhoedias».

6) VII, ἀπ. 20. «Εἶτα Πύδνα, Μεθώνη, Ἄλμωρος καὶ ὁ Ἐρίγων ποταμὸς καὶ Λουδίας», ἀπ. 22. «εἶτα Ἐρίγων καὶ Λουδίας ποταμοί. Ἀπὸ δὲ Λουδίου ... κτλ.» καὶ ἀπόσπ. 23. «Ἐξ ἧς ὁ Λουδίας ποταμὸς ῥεῖ».

7) Makedonien vor König Philipp: Leipzig 1847. σ. 10. «Der Ludias ist der heutige Mogleniziko der Griechen, oder Karadschia der Türken, nach seinem Austritt aus dem See der Janitza aber heisst er Karasmak». Πρβλ. Tozer: Researches in the Highlands of Turkey: London 1869: I, σ. 155. «... the Mogleniiko, which was probably called Lydias in ancient times.»

8) Μ. Δήμιτσα: Ἀρχαία γεωγραφία Μακεδονίας: ἐν Ἀθήναις 1876. I, σ. 193. πρβλ. Kiepert: Neuer Atlas von Hellas und den hellenischen Colonien: πίν. XV.

9) Forbiger: Handbuch der alten Geographie: Leipsig 1848. III, σ. 1055. «jetzt Karasmak oder Mavroneri.» Ὁ αὐτὸς ἐν Pauly's Real-Encyclopädie der clas. Alterthumswissenschaften IV, Stuttgart 1846. σ. 1281. «der heutige Karasmak oder Mavroneri, der sich mit dem Flusse von Moglena oder Caradja vereintig» Πρβλ. Cousinéry: Voyage dans la Macédoine: Paris 1831. I, σ. 62. «Nous atteignîmes le Cara-Asmak. fleuve nommé par les anciens Ludias et qui se jetait autrefois dans la mer (adde avec l'Haliacmon dans le même lit), mais qui s'est réunis depuis longtemps à l'Axius, au lieu d'aller joindre le golfe». καὶ Ami Boué: Recueil d'Itinéraires dans la Turquie d'Europe: Vienne 1854. I σ 282. «Le surplus de ses eaux (du lac de Yenidjé) s'écoule dans la mer sous le nom grec de Mavroneri ou Kara-Asmak».

10) VII, 127. «μέχρι Αὐδέω τε ποταμοῦ καὶ Ἁλιάκμονος ... ἐς τῶν τὸ ῥέεθρον τὸ ὕδωρ συμμίσγοντες».

11) Mannert: Geographie der Griechen und Römer: Landshut: 1812. VII, σ. 509. «Es nennt ihn (den Haliakmon) schon Herodot (VII, 127), lässt ihn aber irrend mit dem Ludias zusammenfallen». Forbiger: Handbuch κτλ. III, σ. 1055 «Herodot (VII, 127) gibt ihm (dem Ludias) durch Verwechselung des Axius mit dem Haliakmon ein und dieselbe Mündung mit letzterem».

12) Ueber die Wohnsitze, die Abstammung und die ältere Geschichte des makedonischen Volkes: Berlin 1825. σ. 1. «Er fless (der Haliakmon) in Herodots Zeit mit dem Lydias in einer, wahrscheinlich durch Sümpfe erweiterten Mündung zusammen».

13) Aber Makedonien: κτλ. σ. 14. «Hingegen flossen nach Herodot (VII, 127) Ludias und Haliakmon vor ihrer Mündung zusammen, während jetzt dies bei Axios und Ludias der Fall ist». Πρβλ. Cousinéry: Voyage κτλ. I, σ. 62. «mais qui s'est réunis depuis longtemps à l'Axius». ἴδε καὶ χάρτην Tozer: Researches: κτλ. ἐν τέλει τοῦ πρώτου τόμου.

14) Βάκχαι. στιχ. 571.

15) VII, ἀπ. 23. «ἔχει δὲ λίμνην πρὸ αὐτῆς ἡ πόλις Πέλλα), ἐξ ἧς ὁ Λουδίας ῥεῖ».

16) Ueber die Wohnsitze κτλ. des maked. Volks: σ. 4. «Der zweite Fluss in der Reihe strömt von Westen her; jetzt wird er im höhern Lande Potava, an der Küste Karasmak genannt, im Alterthum führte er ... den Namen Lydias oder Ludias».

17) Καὶ Ἐορδαϊκόν, ὅστις ἐξερχόμενος ἐκ τῆς λίμνης Βεγορρίτιδος καὶ κατὰ Forbiger III, σ. 1054 τὸ μὲν πρῶτον βορείως τε καὶ ἀνατολικῶς, εἶτα δὲ νοτίως τε καὶ ἀνατολικῶς διευθυνόμενος, διήρχετο τὴν χώραν Ἐορδαίαν. Ὁ δὲ Ἐορδαϊκὸς οὗτος διασταλτέος ἀπὸ τοῦ Ἰλλυρικοῦ Ἐορδαϊκοῦ (Devol). Ἴδε. Kiepert: Neuer Atlas von Hellas κτλ. πίν. XV.

18) Ueber die Wohnsitze κτλ. σ. 17.—Πρβλ. E. Curtius: Griechische Geschichte Berlin 1874, σ. 394 «das Becken von Ostrovo, die Landschaft der Eordäer, wo sich aus Seen und Bächen die Gewässer sammelt, die als Ludias fluss in das Meer münden», καὶ σελ. 395 «aus der Eordäa (windet sich) der Ludias (hervor».

19) Makedonien κτλ. σ. 10 «Er entspringt in der vom Nitsche nordwärts laufenden Gebirgskette, die sein oberes Thal bis zu ihrem südöstlichen Ende im Paik umkreist». Πρβλ. Kiepert: Neuer Atlas von Hellas κτλ. πίν. XV.

20) Geographie der Griechen κτλ. VII, σ. 478.

21) Geographie κτλ. VII, σ. 506. «Er ist (der Lydiasfluss) im grunde ein Nebenarm des Axius und Erigon (?), welcher sich in einem Sumpfe bei Pella sammelt».

22) VII, ἀπ. 23. «Τὴν δὲ λίμνην (Πέλλης) πληροῖ τοῦ Ἀξιοῦ τε ποταμοῦ ἀπόσπασμα».

23) Μ. Δήμιτσα: ἀρχαία γεωγραφία Μακεδονίας: I, σ. 194. Πρβλ. Cousinéry: Voyage dans la Macédoine I, σ. 34. «Il me semble que ce grand volume d'eau doit parvenir de l'Axius qui coule de l'autre côté de la montagne, en passant par des souterraines jusqu' à l'endroit où nous voyons jaillir la source».

24) Handbuch der alten Geographie κτλ. III, σ. 1054. «Lydias oder Ludias vermuthlich derselbe Flyss, den Arrian Anab, I, 5. 5. den Ἐορδαϊκὸς ποταμὸς nennt: der... Eordäa. Emathia und Bottiäa durchfloss, Edessa bespülte».

25) Ἐνὸς οὐχὶ ἐκ τῶν ἀστήμων διωρρύων τοῦ Αὐδίου Abel.: Makedonien κτλ. σ. 10.

26) Περὶ εἴδους τινὸς ἰχθύων ἐν τῇ λίμνῃ ταύτῃ ἴδε Ἀθήναιον VII, σ. 398.

« τὸν χρόμιν ἐν Πέλλῃ λίμνῃ φέγαν·
» ἔστι δὲ πίων ἂν θέρος ἢ ».

27) Mannert: Geographie κτλ. VII, σ. 506. «Durch klein Nebenbäche verstärkt wird. Er vergrössert sich (der Lydiasfluss) dadurch zum bedeutenden Fluss, welcher....» Πρβλ. Felix de Beaujour: Voyage militaire dans l'Empire Ottoman: Paris 1829. I, σ. 195. «Le lac (de Yenidjé), qui verse dans le canal (Ludias) ses eaux, après les avoir reçues de trois petites rivières venant de Ninousta, de Vodina et de Moglena, borde la plage».

Περὶ τῶν εἰς τὴν λίμνην Πέλλης ἐμβαλλόντων ποταμῶν ἀνάγκη νὰ διαλάβωμεν ἀκριβέστερον. Καὶ ὁ μὲν ἐκ τῆς πόλεως Νεαούστης, ὡς ὁ Felix de Beaujour ἀναγράφει, πρὸς ἀνατολὰς ῥέων, ἴσως εἶνε ὁ Ρεδίας, ὅστις ὑπὸ τοῦ Kiepert (Neuer Atlas von Hellas κτλ. πίν. VII) βορειότερον προσδιορίζεται· ὁ δ' ἐκ τῆς πόλεως Ἐδέσσης κατερχόμενος καλεῖται νῦν Βόδας καὶ ὁ ἐκ τῆς χώρας Μογλενῶν κατερρέων εἶνε ὁ σήμερον Μογλενίτικος καλούμενος, ὅττις, δεχόμενος καὶ τοὺς ποταμίσκους Βελίτσαν καὶ Νοτίαν, ἐκβάλλει εἰς τὸν Αὐδίαν παρὰ τὴν λίμνην Πέλλης. Πλὴν ὅμως τῶν τριῶν τούτων, ἐκρέουσιν ἐν τῇ αὐτῇ λίμνῃ, κατὰ Δήμιτσαν, (ἀρχαία γεωγραφία Μακεδονίας I, σ. 193) καὶ ἄλλοι μικροὶ ποταμοὶ ἐξ δυσμῶν μὲν ἡ Ἀβορνίτσα, ἐξ ἄρκτου δὲ ὁ Βόρβορος, ἐκ νότου ἡ Ἀραβίτσα (περὶ ἧς ἴδε Delacoulonche: Mémoire... κτλ. σ. 37.), βεγομένη τὸ Γύμνοβον (ἴδ. Delacoulonche αὐτόθι, σ. 38) ἐκ ἀνατολῶν τὸ Κονίσκοβον. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ἔρρει τὸ πάλαι ἐν τῇ αὐτῇ λίμνῃ, πάντως ὅμως ὑπογείως, καὶ τι ὑπὸ τοῦ ἐπιτομέως τοῦ Στράβωνος (VII, σ. 23) ἀναφερόμενον ἀπόσπασμα τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ.

28) Voyage dans la Macédoine I, σ. 62. «La largeur du Cara-Asmak (Lydias) n'est pas considérable, ses eaux sont presque toujour troublées et son lit est très profond. C'est pourquoi les Turcs l'ont nommé Cara-Asmak, ce qui signifie noir profond».

29. Voyage militaire κτλ. I. σ. 195. «C'est un canal très-curieux que les uns croient naturel d'autres artificiel, par où les eaux du lac de Yenidjé s'écoulent dans la mer ou vont se perdre dans l'Axius vers son embouchure».

30) VII, ἐπ. 33 «Ἀπὸ δὲ Ἀονδίου εἰς Πέλλαν πόλιν ἀνάπλους στάδια ρκ'».

31) Περίπλους κεφ. 67 σ. 202.

32) Vorträge über alte Länder-und Völker kunde: Berlin 1851. σ. 295. «Die Flüsse der dortigen Gegend, vozrüglich Ludios, waren damals schiffbar, jetzt sind sie versandet».

33) De Thessalonica ejusque agro: Berl. 1839 σ. 311. «Et Ludiam usque ad Edessam navigari nondum audivi».

34) Ἀρχαία γεωγραφία Μακεδονίας: 4, σ. 150.

Π. Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ δ. φ.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ.

ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΚΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ.

Τὰ νομίσματα τῆς Θεσσαλίας ἀνάγονται εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους, ἤτοι α' τῆς κυτονομίας, β' τῆς μακεδονικῆς καὶ γ' τῆς ῥωμαϊκῆς.

Ἡ α' περίοδος (480—353 π. Χ.) ὑποδιαιρεῖται εἰς τρεῖς μικροτέρας περιόδους ὡς ἑξῆς· Ἡ πρώτη περίοδος ἀρχεται ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων (ἄλλοτε πότε) μέχρι τοῦ 480 π. Χ.[1] Ἡ δευτέρα περίοδος ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 480 μέχρι τοῦ 400 π. Χ. (περσικοὶ χρόνοι) καὶ ἡ τρίτη περίοδος ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 400—353 π. Χ. (Πελοποννησιακὸς πόλεμος· Κλασικὴ ἐποχή).

Ἡ β' περίοδος (353—146 π. Χ.) ὑποδιαιρεῖται εἰς τέσσαρας μικροτέρας περιόδους, ὡς ἑξῆς. Ἡ πρώτη περίοδος ἀρχεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 353 μέχρι τοῦ ἔτους 344 π. Χ. (Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἐν Θεσσαλίᾳ). Ἡ δευτέρα περίοδος ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 344—286 π. Χ.[2] Ἡ τρίτη περίοδος ἀρχεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 286—196 π. Χ. (κατάλυσις τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους), καὶ ἡ τετάρτη περίοδος ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 196—146 π. Χ. (ἀνεξαρτησία χορηγηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φλαμινίνου).

Ἡ γ' περίοδος ἀρχεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 146 π. Χ., ἤτοι ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κορίνθου ὑπὸ τοῦ Μομμίου, ὅτε καὶ ἡ Θεσσαλία συνεχωνεύθη εἰς τὸ τότε ἀχανὲς ῥωμαϊκὸν κράτος, καὶ φθάνει μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ ἀνατολικοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους δὲν εἶχον κοπεῖ νομίσματα ἐπ' ὀνόματι τῶν Θεσσαλῶν· ἀλλὰ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους αἱ πόλεις Λάρισα, Πέλινναι, Φαρσαδών, Φεραί, Σκοτοῦσσα καὶ Τρίκκη εἶχον παραδεχθῆ κοινόν τινα τύπον. Τὰ θεσσαλικὰ νομίσματα ἐκόπησαν κατὰ τὸν Αἰγινητικὸν σταθμόν. Ἑκάστη πόλις ἐπὶ τοῦ νομίσματος αὐτῆς (ἀρχωνῆς, διωβόλου, ὀβολοῦ) ἐγχαράττει τὸ ὄνομα αὐτῆς. Ἐκτὸς τοῦ κοινοῦ τύπου τινὲς τῶν πόλεων εἶχον καὶ ἰδιαίτερον τύπον. Τὸ τριώβολον τῆς Πελίννης ἔχει ὡς τύπον πολεμιστὴν μαχόμενον ἐνόπλιον δι' ἀσπίδος κυκλοτεροῦς καὶ λόγχης καὶ ὄπισθεν ἵππεκ καλπάζοντα. Ἡ ἀρχωνὴ τῆς Σκοτούσσης ἔχει ὡς τύπον προτομὴν ἵππου καὶ ἐλλέβορον· ἐν κάλυκι ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ.

Ἡ Φάρσαλος δὲν ἔχει τὸν κοινὸν τύπον, τὰ τριώβολα καὶ οἱ ὀβολοὶ τῆς πόλεως ταύτης ἔχουσι κεφαλὴν τῆς Παλλάδος ἀρχαϊκὴν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ προτομὴν ἵππου πρὸς τἀριστερὰ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ.

Τὰ νομίσματα τῆς πρώτης περιόδου ὑπὸ τὸν κοινὸν τύπον εἰσὶ τὰ ἑξῆς: ΛΑΡΙΣΗΣ. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως παρίσταται ἀνὴρ γυμνὸς καὶ ὄρθιος πρὸς τὰ δεξιά· ἀνὴρ καθήμενος καὶ κρατούμενος ἐκ τῶν κεράτων ταύρου ὁλοκλήρου ἢ ἐν προτομῇ· κάτωθι ἐλλέβορος, ἢ τὰ σύμβολα ΛΑΡ'. βάρος: 6,00—5,90, 5,00. Τριώβολα 3,17—3,23.

ΠΕΛΙΝΝΗΣ. Ἐμπροσθεν μὲν παρίσταται ἀνὴρ γυμνὸς, ὄρθιος, κρατούμενος ἐκ τῶν κεράτων ἑνὸς ταύρου. Ἐπὶ τῆς ἑτέρας ΠΕ· Ἵππος βαδίζων ἀριστερὰ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ· Δραχμὴ ἐλκουσα βάρος γραμ. 5,67.

ΣΚΟΤΟΥ[illegible] Θεσσαλὸς κρατούμενος ἐκ τῶν κεράτων ταύρου, οὗ μόνον τὸ ἄνω μέρος φαίνεται. Ὄπισθεν ΚΗΟ. Προτομὴ ἵππου δεξιὰ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ὀβολὸς ἑλκων γραμ. 2,90.

Προτομὴ ταύρου πρὸς τἀριστερὰ κάτωθε ἐγκοίλου. Ὄπισθεν ΚΗΟ. Προτομὴ ἵππου πρὸς τὰ δεξιὰ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ὀβολ. γ. 0,93.

Αἱ ΦΕΡΑΙ ἔχουσι καὶ τὰς τρεῖς διαιρέσεις τῶν κοινῶν νομισμάτων, ἤτοι δραχμήν, τριώβολον καὶ ὀβολόν.

Ἡ ΦΑΡΚΑΔΩΝ καὶ ἡ ΤΡΙΚΚΗ παρεδέχθησαν τὸ κοινὸν νομισματικὸν σύστημα ἄνευ ἀλλαγῆς τοῦ τύπου τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου. Μετὰ ταῦτα ἅπασαι σχεδὸν αἱ θεσσαλικαὶ πόλεις παρεδέχθησαν τὸ κοινὸν νομισματικὸν σύστημα. Οἱ τύποι αὐτῶν παριστᾶσι θεούς, ἥρωας, νύμφας εἰς τιμὴν ἑκάστου αὐτῶν. Ἡ τέχνη φθάνει μέχρι τοῦ ὑψίστου βαθμοῦ ἀναπτύξεως. Ὁ ὀρείχαλκος εἰσεχώρησεν ὡς νόμισμα ἐλάσσονος ἀξίας.

Τὰ νομίσματα τῆς πρώτης περιόδου ἀνάγονται εἰς τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ε'. αἰῶνος π. Χ. Τῆς δευτέρας περιόδου (κυτονομίας) μέχρι τῆς ὑποταγῆς τῆς Θεσσαλίας εἰς τὸν Φίλιππον τὸν Β', βασιλέα τῆς Μακεδονίας, μέχρι τοῦ 344 ἔτους π. Χ.

Ἡ μακεδονικὴ ἐποχὴ περιλαμβάνεται μεταξὺ τοῦ 347—197 π. Χ. Περὶ τῶν Θεσσαλικῶν νομισμάτων ἐπραγματεύθησαν ἐκ τῶν ξένων ἐκτενῶς ἐφ' ὅσον γ' ἡμεῖς ἴσμεν, ὁ Mionnet[3] ὁ Murrel[4] καὶ ὁ Gardner[5] ἐκτενέστερον πάντων.

Α' ΑΙΝΙΑΝΩΝ.

1) Κεφαλὴ Παλλάδος δεξιὰ· ἡ περικεφαλαία κεκοσμημένη διὰ τριχῶν. Ὄπισθεν «ΑΙΝΙΑΝΩΝ ΑΜΕΝΟΚΛ. Ἀνὴρ γυμνός, ὄρθιος, σκοπεύων διὰ τοῦ τόξου καὶ ἔχων τὸν ἀριστερὸν βραχίονα περιβεβλημένον διὰ τοῦ ὠμοφορίου. Ἐν τῷ πεδίῳ δύο βέλη ἐστημένα καὶ κλάδος φοίνικος. Ἀργ. 7,52.

2) Τοῦ αὐτοῦ τύπου εἰσὶ καὶ τὰ ἑξῆς:

ΑΙΝΙΑΝΩΝ ΠΟΛΕΜ	7,30
ΑΙΝΙΑΝΩΝ ΘΕΟΤΙΜ	6,86
ΑΙΝΙΑΝΩΝ ΞΕΝΑΡΧΟΣ } ἀργ.	7,44
ΑΙΝΙΑΝΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	7,58

Ἕκαστον ὄνομα ἔχει ἴδιον σύμβολον. Ἀμεινοκλῆς ἔχει κλάδον. Πολέμ.. ξίφος· Θεότιμος νίκην, Ξέναρχος ξίφος καὶ βότρυν καὶ Ἀλέξανδρος κλάδον φοίνικος καὶ στέφανον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν Δραχμῶν.

Τὰ δὲ τριώβολα ἔχουσι κεφαλὴν ἐστεμμένην δεξιά. Ὄπισθεν: ΑΙΝΙΑΝΩΝ, πολεμιστὴν γυμνόν, ὄρθιον, ἔχοντα τὴν μὲν δεξιὰν χεῖρα ὡπλισμένην διὰ δόρατος, τὸν δὲ ἀριστερὸν βραχίονα ὡπλισμένον δι' ἀσπίδος. Ἀργ. 2,68-2,80.

ΑΙΝΙΑΝΩΝ ΤΑΥΡΙΣ } ἀργ.	2,05
— ΤΟΛΜΑΙΟΣ } ἀργ.	2,32

Σημειώσεις.

1) Ἡρόδοτ. VII. 6.

2) Διόδωρ. Σικελ. XVI. 14 Ἁρποκρ. ἐν λ. Σιμος.

3) Mionnet. *Description des médailles antiques grecques et romaines.*

4) E. Murrel, Monnaies de Thessalie, Bull. de Corr. Hell. V. p. 285 pl. II.

5) Percy Gardner. Catalogue of Greek Coins, Thessaly etc.

Ἐν Ἀλμυρῷ, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ 1892.

Ν. Ι. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Οἱ Καρχαρίαι. — Λέγεται ὅτι ἀπὸ τῆς διανοίξεως τῆς σουεζείου διώρυχος οἱ καρχαρίαι ἐπεβήσαν πολυαριθμότεροι ἐν τῇ Μεσογείῳ, πληθυνόμενοι κατ' ἔτος, καὶ ἀποτελοῦσι συνεπῶς τὸ φοβερὸν τῶν ἐν τῇ Ἀδριατικῇ λουομένων. Πρό τινος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Φιούμης συνελήφθη καρχαρίας, θηλυκοῦ γένους, ἔχων μῆκος πεντεκαίδεκα ποδῶν. Ἐν τῷ στομάχῳ αὐτοῦ ἀνευρέθησαν ὁ σκελετὸς αἰγὸς καὶ βαρὺς λίθος. Δύο ἄνδρες ἀπηγίθησαν, ἵνα ἐγείρωσι τὸ ἴπαρ τοῦ πλάσματος τούτου.

Ἕτερος καρχαρίας διπλοῦ μεγέθους ἀορίσκεται· εἰσέτι ἐν τοῖς αὐτοῖς ὕδασι καὶ συχνάκις παρατηρεῖται τελευταίως ἐν τῷ κόλπῳ. Τὸ μῆκος 30 ποδῶν εἶναι μέγα διὰ καρχαρίαν, διότι ὁ μέγιστος τῶν γνωστῶν εἶχε μῆκος μόνον 37 ποδῶν.

Δὲν φαίνεται ὅμως ἀκριβὴς ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἡ παρουσία τῶν καρχαριῶν ἐν τῇ μεσογείῳ ὀφείλεται δῆθεν εἰς τὴν σουέζειον διώρυχα. Ὁ λευκὸς καρχαρίας ὡς καὶ ὁ μικρότερος συγγενής αὐτοῦ ὁ κυανοῦς καρχαρίας, εἶναι ὠβαγενεῖς, οὕτως εἰπεῖν, τῆς μεσογείου, λευκοὶ δὲ καὶ κυανοὶ καρχαρίαι ἐπανειλημμένως εἶχον συλληφθῆ ἐν τοῖς ὕδασιν ἐκείνοις πρὸ τῆς διανοίξεως τῆς σουεζείου διώρυχος. Ἡ ἐν τῇ Ἀδριατικῇ ἐμφάνισις αὐτῶν ὀφείλεται εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ὕδατος. Ὁ καρχαρίας δὲν ἀρέσκεται νὰ ζῇ ἐν ψυχρᾷ θερμοκρασίᾳ ἐν τοῖς βάθεσι δὲ τῆς μεσογείου δύναται πάντοτε νὰ εὑρίσκῃ τὴν θερμότητα ἐκείνην τῶν ὑδάτων, ἣν ἀπαιτεῖ ἡ ἰδιοσυγκρασία αὐτοῦ· ταῦτα ὅμως δὲν συμβαίνει καὶ ἐν ταῖς βορειοτέραις ἢ ἀβαθεστέραις ὕδασι τῆς Ἀδριατικῆς, τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Μαρμαρᾶ.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

— Ἐν τῇ Bibliothèque de l'École des Chartes (μαΐου καὶ ἰουνίου 1892) ὁ κ. Omont, ἐπόπτης τοῦ τμήματος τῶν χειρογράφων τῆς Γαλλικῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ γνωστὸς συγγραφεύς, καθίστησι γνωστὰ σχέδια ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, κατὰ τὸ 1397. Δημοσιεύει τρία ἔγγραφα φανερούντα τὴν ἀποτυχίαν τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποσταλείσης ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ σκοπῷ πρεσβείας. Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου πρὸς τὸν ἀποσταλμένον Benoit de Como, ἥτις χαρακτηρίζεται ὡς συγκεχυμένη, τὸ δεύτερον εἶνε ἀνακοίνωσις τοῦ Παλαιολόγου διὰ τὸν αὐτὸν Benoit, τὸ τρίτον φιλοφρονητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Μεγάλου Δουκὸς πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, κομισθησομένη ὑπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ. Περὶ τῆς ἀποπείρας ταύτης πρὸς ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ εὕρῃ πληροφορίας ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ» (τόμ. β' σελ. 36-37) τοῦ φίλου καθηγητοῦ τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Α. Διομήδους Κυριακοῦ καὶ ἐν τῇ τοῦ πανιερ. μητροπολίτου Κορυτσᾶς κ. Φιλοθέου Βαφείδου (Κωνσταντινούπολις 1884 σελ. 215 καὶ ἑξ.).

— Κατεσκευάσθη ἐν Ἀγγλίᾳ νέον ἀτμόπλοιον διὰ τὸν Ἀτλαντικόν, καλούμενον Καραβανία, 183 μέτρων μήκους καὶ 23 μέτρων πλάτους, χωρητικότητος δὲ 20.000 τόνων. Φέρεται δὲ ὅτι τὸ ἀτμόπλοιον τοῦτο θὰ ἐκτελῇ τὸν ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας πλοῦν ἐν ὀλιγοτέραις τῶν πέντε ἡμερῶν.

— Τὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας, τὸ ὑπὸ τῶν Γάλλων τοῖς Ἀμερικανοῖς δωρηθὲν καὶ πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Νέας Ὑόρκης στηθέν, θὰ φωτίζηται προσεχῶς ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ λαμπτῆρος φωτιστικῆς δυνάμεως 55,000 κηρίων.

Ὁ λόρδος Σπένσερ, πρῶτος λόρδος τοῦ ναυαρχείου ἐν τῇ ὑπουργείῳ Γλάδστωνος, ἕνεκα τῆς γεωργικῆς κρίσεως, ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ, τὴν «Althorp Library», ἥτις ἦν ἡ σπουδαιοτάτη τῶν ἰδιωτικῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου. Ἠγοράσθη δὲ ἀντὶ πέντε ἑκατ. ὑπὸ τῆς κυρίας Ryland, ἥτις θὰ μετακομίσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆς συσταθεῖσαν ἐν Μαγχεστρίᾳ δημοσίαν βιβλιοθήκην εἰς μνημόσυνον τοῦ συζύγου αὐτῆς, θανόντος πρό τινων ἐτῶν. καταλιπόντος δὲ περιουσίαν δεκαπλασίαν τῆς τιμῆς εἰς ἣν ἡ βιβλιοθήκη τοῦ κ. Σπένσερ ἠγοράσθη, ἤτοι 50 ἑκατ.

— Ἐξ ἄλλου ἡ «Scribner's Magasine» ἀγγέλλει ὅτι ὁ κ. Tilden ἐκληροδότησε τῇ πόλει τῆς Νέας Ὑόρκης τὸ ποσὸν 25 ἑκατ. πρὸς ἵδρυσιν δημοσίας βιβλιοθήκης. Ταῦτα πράττουσιν οἱ πρακτικοὶ Ἀμερικανοί.

— Ἐδημοσιεύθησαν ἄρτι ἐν Λονδίνῳ εἰς δύο τόμους τὰ Ἀπομνημονεύματα ἄγγλου διπλωμάτου, σπουδαῖον διαδραματίσαντος πρόσωπον κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τῆς Βικτωρίας, τοῦ Αὐγούστου Lottus. Τὰ Ἀπομνημονεύματα ταῦτα ἐν μέρει ἀναφέρονται εἰς τὴν διπλωματικὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ 1837—1862, περιλαμβάνουσι δὲ καὶ πλεῖστα ἐπεισόδια καὶ ἄλλα διάφορα.

— Ἡ Σάρρα Βερνὸρ προτίθεται νὰ μεταβῇ εἰς Βιέννην, ἔνθα, ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Καρόλου, θὰ δώσῃ παραστάσεις τινάς. Οἱ Βιενναῖοι, οἵτινες ἀπεθαύμασαν τὴν Βαρτὲ κατὰ τὴν μετάβασιν αὐτῆς αὐτόσε τῷ παρελθόντι ἔκρι μετὰ τῶν συνοδέλφων αὐτῆς τῆς Γαλλικῆς-Κωμῳδίας, πωλοῦνται βεβαίως ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴν τῇ διασήμῳ τραγῳδῷ, ἥτις προστιμᾷ τὰς περιοδείας, ἃς θεωρεῖ ὡς διασκέδασιν, τῆς Γαλλικῆς-Κωμῳδίας, ἀρνηθεῖσα νὰ ὑπογράψῃ συμβόλαιον μετὰ τοῦ διαπρεποῦς αὐτῆς διευθυντοῦ κ. Claretie ἐπὶ δύο ἔτη τοὐλάχιστον.

Ἡ διάσημος τραγῳδὸς κατήρξατο ἤδη τῆς περιοδείας αὐτῆς οὐχὶ μὲν ἀπὸ τῆς Δουηδίας ὡς προυτίθετο, ἀλλ' ἀπὸ τῶν Βρυξελλῶν καὶ αὖθις, ὅπου δύο προῦκειτο νὰ δώσῃ παραστάσεις ἐν ἡμερίσι, κατὰ μὲν τὴν μίαν διδάσκουσα τοῦ Φαίδρα, κατὰ δὲ τὴν ἄλλην τὴν Καμελιοφόρο τοῦ Δουμᾶ. Παρόδοξος δέ πως, ἕνεκα συμπτώσεων τὸ ὄνομα αὐτῆς συνεδέθη, κατὰ τὴν εἰς Βρυξέλλας μετάβασιν αὐτῆς, τῷ τοῦ Βουλανζέ, διότι ἀφίκετο εἰς τὴν βελγικὴν πρωτεύουσαν τῇ ἐπετείῳ ἀκριβῶς τῆς αὐτοκτονίας τοῦ στρατηγοῦ, ὅτε δὲ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ὁ πολὺς Rochefort ὡμίλει, ἡ Σάρρα ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου *Monaie* ἀπήγγελλε τὰς τραγικὰς τῆς Φαίδρας στροφάς.

— Ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις σειρὰ μελετῶν ὑπὸ René Doumic ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Εἰκόνες συγγραφέων (Portrails d'ecrivains) περὶ Ἀλεξ. Δουμᾶ, Ε. Ἀμιέ, Β. Σαρδοῦ, Ο. Φεγιέ, Ε. καὶ Ἰουλίου Κονκούρ, Ε. Ζολᾶ, Α. Δωδὲ καὶ Ι. Βάϊς.

— Ἐν τῷ θεάτρῳ Ὀρέῳ ἐν Παρισίοις διδαχθήσεται νέα κωμῳδία τοῦ Ἐρνέστου d'Hervilles, ἐπιγραφομένη ὁ βασιλεὺς Μίδας.

— Ὁ κ. Θεοδ. Reinach ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν», περιοδικῷ συγγράμματι τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ Συλλόγου, σύντομον πραγματείαν, δι' ἧς ὁρίζει ὡς ἔτος τῆς γεννήσεως τοῦ Ὑπερείδου τὸ 389 ἢ 388 π. Χ., ἐρειδόμενος ἐπὶ χωρίου τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας τοῦ Ἀριστοτέλους.

— Πότε τὸν ἤνησεν ἄρτι ἐν Παρισίοις ὁ Ἕκτωρ Crémieux, ὁ ἐποποιὸς τοῦ γνωστοῦ μελοδράματίου *Orphée aux Enfers*, ὅπερ ἐμελοποίησεν ὁ Offenbach. ἐδιδάχθη δὲ τὸ πρῶτον τῇ 9/21 ὀκτωβρίου 1858 καὶ ἐγένετο ὁ τύπος τῶν τοιούτων ἔργων, ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἐπιτυχίας, μεθ' ὅλου τὸν πόλεμον ὃν οἱ κριτικοὶ ἐποιήσαντο κατ' αὐτοῦ, προβλέποντες τὴν δημιουργουμένην δὲ αὐτοῦ κατάπτωσιν τοῦ θεάτρου. Βεβαίως ἐν ταῖς σημειώσεσι ταύταις ἀδύνατον νὰ περιληφθῶσιν οἵ τε λόγοι τῆς ἐπιτυχίας καὶ οἱ λόγοι δι' οὓς οἱ κριτικοὶ κατέκρινον αὐτὸ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τέχνης καὶ τῆς ροπῆς, ἣν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, ὡς καὶ ἔσχεν, ἐπὶ τοῦ θεάτρου καθόλου. Ὁ Crémieux ἦν εὐφυὴς καὶ εἶχε τὸ δῶρον τῆς παρῳδίας, κατὰ δὲ τὸν Sarcey ὁ Cremieux θὰ ἦτο ὁ κυριώτατος διδάσκαλος τοῦ νεωτέρου μελοδραματίου, εἰ μὴ παρουσιάζετο ὁ Meilhac. Ἐν τῇ καθαρᾷ εἰδυλλιακῇ κωμῳδίᾳ (vaudeville) ὁ Κρεμιὲ μικρὸν ἐπέτυχε. Τελευταῖον αὐτοῦ ἔργον ἐγένετο ὁ «Abbé Constantin». Περὶ τῶν ἔργων τούτων πρεκειμένου, ἅπερ καὶ παρ' ἡμῖν διὰ τῶν λεγομένων κωμειδυλλίων εἰσήχθησαν ἀτυχῶς, ἀναμιμνήσκεταί τις τοὺς στίχους τοῦ Boileau.

> Au mepris du bon sens, le burlesque effronté
> trompa les yeux d'abord, plus que sa nouveauté
> on ne vit plus en vers que pointes triviales;
> le Parnasse parla le langage des halles:
> κτλ.

— Ὁ τὴν προπαρελθοῦσαν παρασκευὴν ἐν γενικῇ πένθει τῆς Γαλλίας ἁπάσης καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου κηδευθεὶς Ἐρνέστος Ρενάν, οὗ τὸ λείψανον κατετέθησεται ἐν τῷ Πανθέῳ, ἀφ' οὗ πρότερον ἐπιψηφίσῃ τοῦτο ἡ Βουλή, πρὸ τῆς δημοσιεύσεως ἔστω καὶ μικρᾶς διατριβῆς ἐπέφερεν ἐπὶ τῶν τυπογραφικῶν δοκιμίων πολλὰς διορθώσεις καὶ [illegible] λάς. ἐδράδυνε δὲ πολλάκις λίαν ὅπως ἐπιστρέψῃ αὐτά. Ὁ ἐκδότης τῶν ἔργων αὐτοῦ Calman Levy λέγει ἐν τῷ «Χρόνῳ», ὅτι τὰ δοκίμια τοῦ Δ' τόμου τῆς Ἱστορίας τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ ἐπεστράφησαν αὐτῷ φέροντα τὸ «bon a [illegible]» μετὰ τέσσαρας ἢ πέντε μῆνας.

— Δὲν ἐλησμονήθη βεβαίως τὸ παιδευτικὸν ζήτημα, ὅπερ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἠγέρθη ἐν Αὐστρίᾳ περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς

γλώσσης ἐν τῇ μέσῃ παιδεύσει, κατ' ἀκολουθίαν διαταγῆς τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας παιδεύσεως ὑπουργοῦ, περιορίζοντος αὐτήν."Ἀρτι σοφὸς καθηγητὴς τοῦ ἐν Κρακοβίᾳ γυμνασίου, ὁ Dr Johann Molin,πρόσθη περαιτέρω ἀποφηνάμενος γνώμην ἐν ὑπομνήματι αὐτοῦ,ὅπως ἐν τῷ γυμνασίῳ ἡ μὲν ἑλληνικὴ κατεστῇ προαιρετική, ἄρχεται δὲ ἀπὸ τῆς 3ης τάξεως, ἡ δὲ λατινικὴ διατηρηθῇ μὲν ὡς ὑποχρεωτική, περιορισθῇ ὅμως ἐπίσης. Τὰ τοιαῦτα ὅμως, ἀπὸ τοῦ Κομενίου ἔτι,πολλάκις ἐγράφησαν, ἀλλ' ἡ ἀνάγκη τῆς διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας, ἐκύρωσεν δ' αὐτήν, τὸ πέρυσι συνελθὸν τῇ προσκλήσει τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας συνέδριον σοφῶν. Οἱ θέλοντες ἀνθρώπους νὰ καταστήσωσι διὰ μόνων τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐπιτυγχάνουσι τούτου.

—Ἡ Διεθνὴς ἐπιθεώρησις τῆς ἀνωτέρας καὶ μέσης παιδεύσεως, τὸ κράτιστον τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐκδιδομένων περὶ παιδεύσεως περιοδικῶν συγγραμμάτων,ἐποιήσατο ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτῆς τεύχει σύγκρισιν νέου πανεπιστημίου ἔνεκγος ἀποπερατωθέντος ἐν Βιέννῃ πρὸς τὴν ἀνοικοδομουμένην Σορβόνην ὑπό τε τὴν ἔποψιν τῆς ἐκτάσεως καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν ἀναλωμάτων. Τὸ σχέδιον τοῦ βιενναίου πανεπιστημίου ἐγένετο τῷ 1871 ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ferstel. Ἡ οἰκοδομὴ ἤρξατο τῷ 1873, ἀποπερατώθη δὲ τὸ 1883. Παρετηρήθη ὅτι κατὰ σύμπτωσιν παράδοξον, ἐὰν αὐτὴ προῆλθεν ἐκ τύχης, τὸ σχέδιον τοῦ νέου οἰκοδομήματος παρουσιάζει πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὸ τοῦ ἀρχαίου πανεπιστημίου, ὅπερ ἤγειρε τῷ 1375 ὁ δοὺξ Ροδόλφος τῆς Αὐστρίας. Τὸ νέον πανεπιστήμιον ἔχει αἴθουσαν τελετῶν (aula) δυναμένην νὰ περιλάβῃ 1000 ἄτομα, βιβλιοθήκην ἐν ᾗ δύναντται νὰ τοποθετηθῶσι 500,000 τόμοι καὶ ἐργαστήρια 400 ἀναγνῶσται, 46 παραδόσεις καὶ πλείστας ἄλλας αἰθούσας, χρησιμευούσας ἐν τῇ διδασκαλίᾳ.

—Τὸ ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον «Bulletin Critique» τοῦ Abbé Duchesne, ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτοῦ τεύχει τῆς 1ης ὀκτωβρίου, δημοσιεύει εὐνοϊκὴν κρίσιν ὑπὲρ νέου συγγράμματος τοῦ κ. Παύλου Girard, γραμματέως τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ Συλλόγου, ἐπιγραφομένου la peinture antique (Paris 1892, Quentin).

—Ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι τῆς ἀκαδημείας τοῦ Καναδᾶ (The Canadian Institute) τοῦ μηνὸς ἀπριλίου ἐδημοσιεύθη ἐκτενὴς μελέτη περὶ τῶν κελτικῶν, ρωμαϊκῶν καὶ ἑλληνικῶν τύπων (Celtic Roman and Greek types).

—Ἐπὶ τῇ τετρακοσιετηρίδι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς αἱ περὶ Κολόμβου δημοσιεύσεις διαδέχονται ἀλλήλας. Πλὴν τοῦ τόμου, ὃν ἡ δοῦκισσα d'Alba, πρεσβυτέρα θυγάτηρ τοῦ δουκὸς Fernan-Nunez, Βιτλεμφάτου, ἐδημοσίευσεν ἄρτι, ἐπιγραφομένου. «Αὐτόγραφα τοῦ Κολόμβου (Autografos de Cristobal Colon y papeles de America. Madrid 1892), προερχόμενα ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ἰδιωτικῆς οἴκου d'Alba, καὶ οἱ ἀνάλυσεις κατεχωρίσθη ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων» τῆς 30 σεπτεμβρίου καὶ ἄλλη ἀγγέλλεται τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου δημοσίευσις ἐν Ἱσπανίᾳ ὑπὸ Ἱσπανοῦ ἱστορικοῦ, τοῦ D. Jose Maria Asensio, πρυτάνεως τῆς Real. Academie τῆς Βαρκελώνης,ἐπιγραφομένη Cristobal Colon, su vida, sus viajes, sus descubrimiendos. Ἀνάλυσις αὐτῆς ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Bulletin Critique τοῦ Duchesne.

— Ὁ Ἀλέξανδρος Δουμᾶς υἱὸς ἐδημοσίευσεν ἄρτι ἐν ἑνὶ τόμῳ τρία τῶν δραμάτων αὐτοῦ, τὸν «Princesse de Bagdad», τὴν «Denise» καὶ τὴν «Etrangère» μετὰ προλεγομένων.

— Πυγμάσθη ἐν Ἀθήναις ἡ ἐπὶ τοῦ Φιλαδελφείου ποιητικοῦ ἀγῶνος ἐπιτροπή. Ἐν τῷ ἀγῶνι ὑπεβλήθησαν 40 ποιήματα.

— Ἐν τῷ τεύχει τῆς 1ης ὀκτωβρίου τῆς «Ἐπιστημονικῆς Ἐπιθεωρήσεως» τῶν Παρισίων ἐδημοσιεύθη περιεσπούδαστος πραγματεία «περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν οἱ λαοὶ μεταβάλλουσι τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰς τέχνας αὐτῶν» ἐν ᾗ λόγος γίγνεται καὶ περὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν τεχνῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ἀλλὰ περὶ τούτου ἐν τῷ ἑπομένῳ φύλλῳ.

— Ἡ «Revista Financiera Mexicana» ἀναγγέλλει τὴν ἀνακάτυψιν ἐν Μεξικῷ ἀποθήκης ὄνυχος (onyx) πολυτίμου τήν τε ποιότητα καὶ τὸ χρῶμα.

ΓΝΩΜΑΙ ΣΟΦΩΝ.

Ἐν κοινωνίᾳ ἡ ἐπιβίωσις τῶν μεγάλων καταχμάτων εἶναι εὐχαριστοτέρα τῆς διορθώσεως τῶν μικρῶν.

E. Renan.

Οἱ ὑποδηματοκαθαρισταὶ δὲν περιμένουσι νὰ τείνῃ τις αὐτοῖς τὴν χεῖρα. Ἀρκοῦνται εἰς τὸ νὰ τείνωμεν αὐτοῖς τὸν πόδα.

Belleborine.

Ἡ μουσικὴ εἶναι ἀριθμητικὴ τῆς ψυχῆς, ἧς ἡ ἀριθμησις δὲν ἀκούεται.

Leibnitz.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἐντολή καὶ συμβουλή· ἐν τῷ μέλλοντι δὲ ἔσται μαρτύρια καὶ κρίσις.

Ὁ Δόξας Χ.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ.

Ἐκ τῆς ἐν τῷ Dictionnaire des Antiquités Grecques et Romaines ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀριθμητικὴ μελέτης τοῦ Ch.-Em. Ruelle ἀποσπῶμεν τὰ ἑξῆς κρίσιμα.

Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν οἱ ἀριθμοὶ εἶχον τὰ ἑξῆς ὀνόματα· μονάς, δεκάς, ἑκατοντάς, χιλιὰς καὶ χιλιοντάς, μυριάς. Τοὺς μεγαλειτέρους τῆς μυριάδος ἀριθμοὺς ἐμέτρων διὰ δεκάδων τῶν μυριάδων, ἑκατοντάδων τῶν μυριάδων, χιλιάδων τῶν μυριάδων, καὶ μυριάδων τῶν μυριάδων (= ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων)· τὸ δισεκατομμύριον ἐκαλεῖτο δέκα μυριάδες τῶν μυριάδων, καὶ δέκα τρισεκατομμύρια ἢ δέκα χιλιάδες δισεκατομμυρίων ἐκαλοῦντο μυριὰς τῶν μυριάδων τῶν μυριάδων. Ἀπολλώνιος ὁ ἐκ Περγάμου ἐκάλει τὴν μυριάδα τῶν μυριάδων συντομώτερον διπλῆν μυριάδα καὶ παρίστα αὐτὴν διὰ δύο μ· ἐπίσης τὴν μυριάδα τῶν μυριάδων τῶν μυριάδων ἐκάλει τριπλῆν μυριάδα, ὡς σήμερον δίδομεν εἰς τὰ τετράγωνα τὸν ἐκθέτην 2, εἰς τοὺς κύβους τὸν ἐκθέτην 3, κτλ. Κατὰ ταῦτα ἀπὸ τῆς μονάδος μέχρι τῆς μυριάδος ὁ ἀριθμὸς δύναται νὰ ἔχῃ τέσσαρα ψηφία, ἀπὸ δὲ τῆς μυριάδος μέχρι τῆς διπλῆς μυριάδος ἕτερα τέσσαρα. Ἡ σειρὰ αὕτη τῶν τεσσάρων ψηφίων ἢ ἡ τετρὰς ἀποτέλει ὅ,τι ἡ νεωτέρα ἀριθμητικὴ καλεῖ κλάσιν ἢ σύμπλεγμα, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἀριθμήσει τὸ σύμπλεγμα ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μόνων ψηφίων.

Ἀντὶ τῶν συμβόλων	1,	2,	3,	4,	5,	6,	7,	8,	9
Οἱ Ἕλληνες μετεχειρίζοντο πρὸς παράστασιν μὲν τῶν μονάδων, τὰ γράμματα	α,	β,	γ,	δ,	ε,	ϛ,	ζ,	η,	θ
πρὸς τὴν τῶν δεκάδων,	10,	20,	30,	40,	50,	60,	70,	80,	90
τὰ γράμματα	ι,	κ,	λ,	μ,	ν,	ξ,	ο,	π,	ϙ
καὶ πρὸς τὴν τῶν ἑκατοντάδων,	100,	200,	300,	400,	500,	600,	700,	800,	900
τὰ γράμματα	ρ,	σ,	τ,	υ,	φ,	χ,	ψ,	ω,	ϡ

Τὰ ἐννέα πρῶτα σύμβολα ἐλάμβανον εἶδός τι ὑπογεγραμμένου ἰῶτα, τιθέμενον ὀλίγον πρὸς τὰ ἀριστερὰ πρὸς παράστασιν τῶν ἀριθμῶν 1000, 2000, 3000, κτλ. Τὸν ἀριθμὸν μυριὰς ἐξέφραζον δι' ἑνὸς M, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου συνηθέστατα ἔθετον ἓν α : οὕτως $\frac{\alpha}{M}$, ὁ ἀριθμὸς 20000 (ἢ δύο μυριάδες) παρίστατο διὰ τοῦ $\frac{\beta}{M}$, ὁ 30000 διὰ τοῦ $\frac{\gamma}{M}$ καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τῆς 9999ης μυριάδος (ἤτοι τοῦ ἀριθμοῦ 99 990 000), ἥτις ἐγράφετο $\frac{\theta}{M}$ ϙ θ. Τινὲς τῶν συγγραφέων ἀντὶ M, ἀρχικοῦ γράμματος τῆς μυριάδος, ἐσημείουν τὰ δύο πρῶτα γράμματα τῆς αὐτῆς λέξεως Μυ. Τοιοῦτοι μεταξὺ ἄλλων εἶνε ὁ Διόφαντος καὶ ὁ Ἵππος. Οἱ αὐτοὶ συγγραφεῖς, προκειμένου περὶ ἀριθμῶν μεγαλειτέρων τοῦ 10000, θέτουσι τελείαν μετὰξὺ τῶν μονάδων τῶν μυριάδων καὶ τῶν μονάδων τῶν ἀμέσως κατωτέρων τάξεων. Οὕτω ὁ τοβ. $\frac{\eta}{M}$ ϙ ζ παριστᾷ τὸν ἀριθμὸν 4372 μυριάδες 8097 μονάδες, ἤτοι τὸν 43728097.

Οἱ Ἕλληνες ἀνεπλήρουν τὰ τυχὸν ἐλλείποντα ψηφία τάξεώς τινος ἐνίοτε διά τινος καθέτου γραμμῆς· οὕτω M | ϙ η παριστᾷ τὸν ἀριθμὸν 40098, ἢ διὰ τῆς λέξεως οὐδέν, ὡς ὁ Θέων, ἢ καὶ δι' ἁπλῆς τελείας, ὡς ὁ Πτολεμαῖος.

Ὁ Delambre συγκεντροῖ ἐν δυσὶ λέξεσι τὴν ἀριθμητικὴν τῶν Ἑλλήνων, παρατηρῶν ὅτι ἡ παράστασις τῶν ἀριθμῶν ἐν αὐτῇ ὡμοίαζε πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει πρὸς σημείωσιν τῶν συμμιγῶν ἀριθμῶν. Δικαίως δὲ προσέθετεν ὅτι οἱ συμμιγεῖς ἐκείνων ἀριθμοὶ εἶχον τὸ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων πλεονέκτημα τοῦ σταθεροῦ τῆς κλίμακος, ἤτις ἦτο ὁλόκληρος ὁσκαδικὴ ἢ ὁλόκληρος ἑξαδική.

Τὰς ἀριθμητικὰς πράξεις ἐξετέλουν οἱ Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά. Εἶχον δέ, ὅπως καὶ σήμερον, τέσσαρας πράξεις, τὴν πρόσθεσιν (καὶ σύνθεσιν, πρόσταξιν), τὴν ἀφαίρεσιν, τὸν πολλαπλασιασμὸν (καὶ πολλαπλασίωσιν) καὶ τὴν διαίρεσιν (καὶ παραβολήν). Τοὺς ὅρους τοῦ γινομένου ἐκάλουν τὰ πλευρὰ καὶ τὸ ἐκ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ προκύπτον τὸ γενόμενον· τὸ διαιρεῖν ἐκάλουν καὶ μερίζειν, μετρεῖν, τὸ δὲ διαιρεῖν εἰς δύο, δίχα σχίζειν.

Διήρουν τὰς ἀναλογίας εἰς ἀριθμητικὰς ἢ κατὰ διαφοράν, εἰς γεωμετρικὰς ἢ κατὰ πηλίκον καὶ εἰς ἁρμονικάς, ἐν αἷς ἡ ὑπεροχὴ τοῦ πρώτου ὅρου ἀπὸ τοῦ πρώτου μέσου εἶχε τὸν αὐτὸν λόγον πρὸς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ δευτέρου ἀπὸ τοῦ δευτέρου μέσου, ὃν καὶ ὁ πρῶτος ὅρος πρὸς τὸν τέταρτον.

Διέκρινον μεσότητα ἀριθμητικὴν (οἷον 1 : 2 : : 2 : 3), μεσότητα γεωμετρικὴν (οἷον 2 : 4 : : 4 : 8) καὶ μεσότητα ἁρμονικὴν 6 $\left(=8 - \frac{6}{3}\right)$: 8 : : 8 : 12 $\left(=8 + \frac{16}{3}\right)$, ἐν ᾗ ὁ μέσος ὑπερβαίνει τὸν πρῶτον ἄκρον καὶ λείπεται τοῦ τελευταίου καθ' ὡρισμένον πολλαπλάσιον τῆς αὐτῆς κλασματικῆς μονάδος, ἥτις ἐν τῷ ἀνωτέρῳ παραδείγματι εἶνε τὸ $\frac{1}{4}$, ἢ, κατὰ τὴν ἀλγεβρικὴν γλῶσσαν, μεσότης ἐν ᾗ δεδομένης τῆς ἀναλογίας A : B : : B : Γ, ἔχομεν $B = A + \frac{A}{\nu} = \Gamma - \frac{\Gamma}{\nu}$.

Εἰς τὰς τρεῖς ταύτας μεσότητας, ἃς ὁ Ἰάμβλιχος ἀποδίδει εἰς τὸν Πυθαγόραν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Εὔδοξος ὁ Κνίδιος, σύγχρονος τοῦ Πλάτωνος, καὶ οἱ μαθηματικοὶ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, προσέθεσαν καὶ ἄλλας τρεῖς, ὧν τὰς λεπτομερείας ἐξέθηκεν ὁ Nesselmann μετὰ τῶν τῶν τεσσάρων ἄλλων ὕστερον εὑρεθεισῶν.

Ἡ ποικιλία αὕτη τῶν ἀριθμητικῶν μεσοτήτων ἐχρησιμοποιεῖτο κυρίως πρὸς ὁρισμὸν τῶν λόγων τῶν ἤχων εἰς τὴν μαθηματικὴν μουσικήν.

Οἱ Ἕλληνες ὑπελόγιζον τὸ τετράγωνον τῶν ἀριθμῶν καὶ τοῦτο ἐκάλουν τετραγωνίζειν καὶ τὸν κύβον αὐτῶν καὶ τοῦτο ἐκάλουν κυβίζειν. Τὴν τετραγωνικὴν ῥίζαν πιθανῶς ὑπελόγιζον διὰ τῆς αὐτῆς καὶ σήμερον ἐν χρήσει μεθόδου.

Τὰ ὀνόματα τῶν πολλοστημορίων, ἤτοι τῶν κλασμάτων τῶν μικροτέρων τῆς μονάδος καὶ ἐχόντων 1 ὡς ἀριθμητὴν τοὺς μικροτέρους δὲ τῶν παρονομαστῶν, ἦσαν

ἥμισυ, $\frac{1}{2}$, τρίτον ἢ τριτημόριον, $\frac{1}{3}$, τέταρτον ἢ τεταρτημόριον, $\frac{1}{4}$, πέμπτον ἢ πεμπτημόριον, $\frac{1}{5}$, ἕκτον ἢ ἑκτημόριον, $\frac{1}{6}$, ἕβδομον ἢ ἑπταμόριον, $\frac{1}{7}$, ὄγδοον, $\frac{1}{8}$, ἔννατον, $\frac{1}{9}$, δέκατον, $\frac{1}{11}$, κτλ.

Ἐξαιρέσει τοῦ κλάσματος $\frac{1}{2}$, ὅπερ οἱ Ἕλληνες παρίστανον διὰ τοῦ L ἢ L', τὰ κλάσματα τὰ ἔχοντα ἀριθμητὴν 1 παρίσταντο διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβητικοῦ συμβόλου τοῦ παρονομαστοῦ, φέροντος πρὸς τὰ ἄνω καὶ δεξιὰ τόνον (ὀξεῖαν). Οὕτω τὸ κλάσμα $\frac{1}{3}$ παρίστατο διὰ τοῦ ε', τὸ $\frac{1}{6}$ διὰ τοῦ ϛ', κτλ. Ὁσάκις δὲ ὁ ἀριθμητής, μικρότερος ὢν τοῦ παρονομαστοῦ, ἦτο μεγαλείτερος τῆς μονάδος, ἀπήγγελλον τὸν ἀριθμητὴν τοῦτον πρὸ τοῦ πολλοστημορίου, οὕτω: δύο τριτημόρια, τρία ἑπταμόρια, κτλ.

Πρὸς παράστασιν τῶν κλασμάτων τούτων, ἐγράφετο τὸ σύμβολον τοῦ παρονομαστοῦ φέρον ὀξεῖαν πρὸς τὰ δεξιὰ ὑπεράνω τοῦ συμβόλου τοῦ ἀριθμητοῦ φέροντος ἄνωθεν ἀριζόντιον γραμμήν, ἢ ἁπλῶς τὸ σύμβολον τοῦ παρονομαστοῦ ἐγράφετο ὑπεράνω τοῦ συμβόλου τοῦ ἀριθμητοῦ. Οὕτω $\overline{\theta}$ ιά ἢ $\frac{\iota\alpha}{\theta}$ παριστῶσι τὸ κλάσμα $\frac{9}{11}$. Συνηθέστερον ἐχωρίζετο τὸ κλάσμα ἐὰν ἢ περισσότερα κλάσματα ἔχοντα ἀριθμητὴν 1. Οὕτω τὸ κλάσμα $\frac{33}{64}$ παρίστατο διὰ τοῦ L, λδ' $\left(=\frac{1}{2}+\frac{1}{64}\right)$. Ἐνίοτε ἡ τοιαύτη ἀποσύνθεσις κατωρθοῦτο διὰ προσεγγίσεως μικροῦ τινὸς πολλοστοῦ. Οὕτως ὁ Εὐτόκιος ἀποσυντίθησι τὸ $\frac{15}{64}$ εἰς $\frac{1}{6}$ καὶ $\frac{1}{45}$, παριστάμενα διὰ τοῦ ϛ', με', κατ' ἔλλειψιν $\frac{1}{960}$. Τῷ ὄντι

$$\frac{15}{64}=\frac{7}{30}\left(=\frac{1}{6}+\frac{1}{45}\right)=\frac{225}{960}=\frac{224}{960}=\frac{1}{960}.$$

Προκειμένου περὶ κλασμάτων, ὧν ὁ ἀριθμητὴς εἶνε μεγαλείτερος τοῦ παρονομαστοῦ, ταῦτα παρίστανον οἱ Ἕλληνες ἢ ὡς τὰ λοιπὰ κλάσματα ἢ καὶ διὰ προστγραφῆς, εἰς τὸ σύμβολον τὸ παριστῶν τὴν μονάδα ἢ τὰς μονάδας τὰς περιεχομένας ἐν τῷ κλασματικῷ ἀριθμῷ, τοῦ συμβόλου τοῦ ἐπὶ πλέον περιεχομένου γνησίου κλάσματος. Οὕτω τὸ κλάσμα $\frac{4}{3}$ παρίσταται ὡς $\frac{\gamma}{\delta}$ ἢ καὶ αγ' τὸ δὲ κλάσμα $\frac{7}{5}$ ὡς $\frac{\beta}{\epsilon}$ ἢ καὶ γβ. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐκφωνήσει διά τινας κλασματικοὺς ἀριθμοὺς μείζονας τῆς μονάδος ὑπῆρχον εἰδικαὶ ἐκφράσεις αἱ ἑξῆς.

Ὁ Νικόμαχος καὶ ὁ Βοέκε καλοῦσιν ἀριθμοὺς ἐπιμερεῖς (superartientes numeri) τοὺς ἀριθμητὰς ἐν οἷς οἱ παρονομασταὶ περιέχονται ἄπαξ πλέον κλάσμα τι οἱονδήποτε. Ὁσάκις τὸ ἐπὶ πλέον κλάσμα ἔχῃ ἀριθμητὴν 1, καλοῦσιν ἐπιμορίους (superparticulares) τοὺς ἀριθμητὰς τῶν ἀρχικῶν κλασμάτων, ὀνόματα δὲ τότε ἴδια ὀνόματα πρὸς παράστασιν τῶν ἐν τοῖς κλάσμασι τούτοις λόγων τῶν ἀριθμητῶν πρὸς τοὺς παρονομαστάς. Τοιαῦτα ὀνόματα εἶνε τὰ ἑξῆς :

ἡμιόλιος (ὅλον καὶ ἥμισυ), sesquialter, $1\frac{1}{2}=\frac{3}{2}$,

ἐπίτριτος (τρίτον, ἐπί=πλέον), sesquitertius, $1\frac{1}{3}=\frac{4}{3}$,

ἐπόγδοος (ὄγδοον, ἐπί), sesquioctavus, $1\frac{1}{8}=\frac{9}{8}$,

ἐπιδέκατος (δέκατον, ἐπί), $1\frac{1}{10}=\frac{11}{10}$.

Τὰ οὐδέτερα τῶν ἐπιθέτων τούτων παριστῶσι τὴν ἀξίαν τοῦ κλασματικοῦ ἀριθμοῦ : Τὸ ἡμιόλιον $\frac{3}{2}$, τὸ ἐπίτριτον, $\frac{4}{3}$, τὸ ἐπόγδοον, $\frac{9}{8}$, τὸ ἐπιδέκατον, $\frac{11}{10}$.

Οἱ Ἕλληνες ἔχουσιν ἰδίας ἐκφράσεις πρὸς παράστασιν ἐνίων κλασματικῶν ἀριθμῶν, ἐν οἷς περιέχονται πολλοὶ ἀκέραιοι πλέον κλάσμα τι ἔχον ἀριθμητὴν 1. Οὕτω, π. χ., λέγουσιν: ἡμισυτρίτον ἢ ἡμισύτριτον (=ἥμισυ, 3ον, μετὰ δύο ἀκεραίας μονάδας), $1+1+\frac{1}{2}=\frac{5}{2}$· ἡμισυτέταρτον ἢ ἡμισυτέταρτον (=ἥμισυ, 4ον, μετὰ τρεῖς ἀκεραίας μονάδας), $1+1+1+\frac{1}{2}=\frac{7}{2}$· ἑβδομον ἡμιτάλαντον (=ἡμιτάλαντον, 7ον, μετὰ 6 τάλαντα), 6 τάλαντα $\frac{1}{2}$.

Ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐκαλεῖτο τετράγωνος (ἀριθμὸς) ἡ 2α δύναμις τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ κύβος ἡ 3η δύναμις, ἀλλ' ἐνίοτε ἡ 2α δύναμις ἐκαλεῖτο ἁπλῶς δύναμις, καὶ τὸ ῥῆμα δυνασθαι, μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀριθμοῦ ὡς ἀντικειμένου, ἐσήμαινε ἔχειν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον τετραγώνον, ὡς τοῦτο ἀπαντᾷ παρὰ Πλάτωνι. Οὕτω διὰ νὰ σημάνωσι τὴν ἰσότητα $9^2 = 4$, ἀντὶ νὰ μεταχειρισθῶσι τὸν ὅρον τετράγωνος, ἔλεγον ἐνίοτε, ἢ : ἐννὰ δυνάμει ἐστὶ τέτταρα, ἢ : κατὰ δύναμίν ἐστι τέτταρα, ἢ καί : τὰ δύο δύνανται τέτταρα· ἐπίσης διὰ νὰ ἐκφράσωσι τὴν σχέσιν $9^2 + 4^2$

=ΜΔ², ἠδύνατο νὰ εἴπωσι: μὰ πέντε ἴσον δύναται τοῖς τρισὶ καὶ τοῖς τέτταρσι. Διὰ τοῦτο, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀριθμητικῶν τούτων ἐκφράσεων εἰς τὴν γεωμετρίαν, ἔλεγον ὁμιλοῦντες περὶ τῆς ὀρθῆς γωνίας ὀρθογωνίου τριγώνου, οἷον τοῦ ἔχοντος τὰς πλευρὰς κατὰ τὸν λόγον 3 : 4 : 5, ὅτι ἡ ὑποτείνουσα τὴν γωνίαν ταύτην πλευρὰ ἴσον δύναται ταῖς περιεχούσαις. (Ἤτ' Εὐκλείδη γραμμή τις δύναται τετράγωνόν τι, ὅταν λαμβάνεται ὡς πλευρὰ τοῦ τετραγώνου τούτου).

Περὶ ἀλγέβρας προκειμένου βέβαιον εἶνε ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠγνόουν ἐκείνην ἐν ᾗ καὶ αὐτὰ τὰ γνωστὰ ποσὰ παρίστανται διὰ γραμμάτων λαμβανομένων αὐθαιρέτως, ἀλλ' ἐγίνωσκον τὴν ἄλγεβραν ἐν ᾗ μόνον τὰ ἄγνωστα ποσὰ παρίστανται οὕτως. Καὶ δὲν εἶχον μὲν ἴδιον ὄνομα πρὸς διάκρισιν τοῦ μέρους τούτου τῆς ἀριθμητικῆς, ἀλλ' ὁ Διόφαντος, ὁ ἐξ Ἀλεξανδρείας μαθηματικός, συνέτταξεν ἀριθμητικὴν ἐκ 13 βιβλίων, ὧν σώζονται τὰ ἑξ πρῶτα, ἐν οἷς ἀναπτύσσεται ἀληθὲς σύστημα ἀλγεβρικῶν μεθόδων καὶ μάλιστα ἡ λύσις τῶν ἐξισώσεων, ὡς δὲ παρατηρεῖ ὁ Nesselmann ἡ λογιστικὴ ἀπεστέλει τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἔργου του. Πλὴν τούτου, ἐπειδὴ ὁ Διόφαντος διδάσκει ἰδιαιτέρους τὴν λύσιν τῶν ἀορίστων ἐξισώσεων, αἱ ἀποδείξεις αὐτοῦ συνάπτονται μᾶλλον πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ἀριθμῶν, καὶ ὁ συγγραφεὺς δικαίως μετεχειρίσθη τὸν ἑλληνικὸν ὅρον ἀριθμητική τὸν σημαίνοντα τὴν θεωρίαν ταύτην.

Ἴσως δὲν θὰ εἶνε ἄκαιον νὰ σημειωθῶσιν ἐνταῦθα οἱ ὅροι οὓς μετεχειρίσθη ὁ Διόφαντος εἰς τὸ εἰς τὴν ἀνάλυσιν ἀφιερωμένον μέρος τοῦ ἔργου του. Σημειοῦ τὸν ἄγνωστον διὰ τοῦ στίγμα φέροντος ἄνωθεν ὀξεῖαν, Σ' ἢ Σ'', καὶ καλεῖ αὐτὸν ὁλογράφως ὁ ἀριθμός. Τὸ σύμβολον Σ διπλασιάζεται, ΣΣ, ἐὰν ὁ συντελεστὴς τοῦ ἀγνώστου εἶναι μεγαλείτερος τῆς μονάδος. Τὸ τετράγωνον τοῦ ἀγνώστου καλεῖται δύναμις, ὅρος, ὅστις παρ' Εὐκλείδῃ ἐσήμαινεν ἤδη τὸ ἀριθμητικὸν τετράγωνον καὶ οὗτινος τὸ σύμβολον εἶνε Δ^Υ ὁ κύβος τοῦ ἀγνώστου καλεῖται κύβος καὶ παρίσταται διὰ τοῦ Κ^Υ ἡ Δ^Υ δύναμις τοῦ ἀγνώστου καλεῖται δυναμοδύναμις, οἱονεὶ τετράγωνον τοῦ τετραγώνου, καὶ παρίσταται διὰ τοῦ συμβόλου ΔΔ^Υ ἡ Δ^Υ δύναμις δυναμόκυβος, οἱονεὶ κύβος τοῦ τετραγώνου, ΔΚ^Υ ἡ Κ^Υ δύναμις κυβόκυβος, κύβος τοῦ κύβου, ΚΚ^Υ. Ὁ Διόφαντος δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ προσθῇ περαιτέρω οὔτω τὸ ὄνομα δύναμις—παρέμενε εἰδικώτερον τὸ τετράγωνον τοῦ ἀγνώστου, τὸ δὲ τετράγωνον ἀριθμοῦ γνωστοῦ ἔχει συνήθως τὸ ὄνομα τετράγωνος.

Ὁ πολλαπλασιασμὸς δὲν ἔχει ἴδιον σημεῖον: ἡ πρᾶξις ἐκτελεῖται ὅταν εἶνε ἐκτελέσιμος· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὁ συντελεστὴς τοῦ ἀγνώστου τίθεται ἀμέσως μετὰ τὸ σύμβολον Σ ἢ ΣΣ· οὕτω ΣΣζ σημαίνει 7χ³ δ⁰, 9χ², κτλ. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν διαίρεσιν· ἐὰν αὕτη δὲν ἐκτελεῖται ἀκριβῶς, τὸ πηλίκον ἀναγκαίως λαμβάνεται καὶ ἐκφράζεται κλασματικῶς. Ἡ πρόσθεσις σημαίνεται διὰ τῆς ἁπλῆς διαδοχῆς τῶν ἀριθμῶν, οἵτινες θὰ σχηματίσωσι τὸ ἄθροισμα· τοῦ ἀριθμοῦ μόνον τῶν γνωστῶν μονάδων προηγεῖται τὸ σύμβολον μ⁰, συντόμως ἐκφράζον τὴν λέξιν μονάς. Τέλος ἡ ἀφαίρεσις παρίσταται συμβολικῶς διὰ τοῦ ψ ἀντεστραμμένου ᾗ φ, ἐκφράζοντος συντόμως τὸν ὅρον λεῖψις, ὁστικὴν τοῦ λεῖψις, σημαίνοντος ὅ,τι καὶ τὸ ἡμέτερον μεῖον ἢ πλήν. Ἡ λεῖψις ὅθεν σημειοῦ τὸν μικρότερον τῶν δύο ὅρων ἀφαιρέσεώς τινος. Τὸ ἑπόμενον εἶνε ἀπόσπασμα τῆς ἀριθμητικῆς γλώσσης τοῦ Διοφάντους μετὰ τῆς μεταφράσεως αὐτοῦ διὰ τῶν νεωτέρων συμβόλων:

δδοῦ. δδοῦ μ⁰ α ⋔ κυδ ζζιβ

$$\theta\chi^4 + 6\chi^2 + 1 - 4\chi^3 - 12\chi$$

Ἐνταῦθα παρατηρεῖται ὅτι ἅπαντες οἱ ὅροι οἱ ἀποτελοῦντες τὸ θετικὸν μέρος (ὕπαρξις) συνενοῦνται εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς παραστάσεως· κατὰ συμπάθειαν οἱ ἀντιθετικοὶ ὅροι ἀποτελοῦσι δεύτερον ἀφαιρετικὸν συμπλέγμα (λεῖψις), χωριζόμενον τοῦ πρώτου διὰ τοῦ ἀντεστραμμένου ⋔ μὴ ἐπαναλαμβανομένου ἀλλ' ἐξυπονοουμένου πρὸ ἑκάστου τῶν μερῶν τούτου.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω σημειωθέντων ὀνομάτων δύναμις, κύβος, κλπ., ἐσχηματίσαμεν τακτικὰ ἐπίθετα τιθέμενα ὑπὸ οὐσιαστικῶν πρὸς παράστασιν τῶν παρονομαστῶν· οὕτω εἶνε οἱ ὅροι: τὸ δυναμοστόν, τὸ κυβοστόν, τὸ δυναμοδυναμοστόν, τὸ δυναμοκυβοστὸν καὶ τέλος τὸ κυβοκυβοστόν. Ὁ οὕτω παριστάμενος ἄγνωστος εἶνε ὁ παρονομαστὴς κλάσματος ἔχοντος ἀριθμητὴν τοὺς ἑπομένους αὐτῷ γνωστοὺς ἀριθμούς· οὕτως: ἀριθμοστὸν α. ᾱβ σημαίνει τὴν παράστασιν $\frac{4}{x}$.

Ὁ Διόφαντος συντέμνει ἐπίσης καὶ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

μ⁰ 0 ⋔ ζοῦ α ζοῦα $= \frac{9-x}{x}$.

Ὅταν αἱ πράξεις εἶνε συνδετικότεραι, δὲν τίθεται ὁ παρονομαστὴς ἀλίγον ὑπεράνω τοῦ ἀριθμητοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς κατὰ συνέχειαν ἐκείνου, χωριζομένου τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου διὰ τῶν λέξεων ἐν μορίῳ ἢ μορίου. Οὕτω:

δῦ α. ζοῦ π. μᾶ π μορίου δῦ α ζοῦ α $= \frac{x+4+x8}{x+x}$

Ἡ Ἕλληνες ἐστεροῦντο σημείου πρὸς παράστασιν τῆς ἰσότητος, ἤτοι πρὸς σύνδεσιν τῶν δύο μελῶν αὐτῆς (μέρη, ἰσώσεις), ἐξέφραζον δὲ ταύτην ἁπλῶς καὶ καθαρῶς διὰ τῆς λέξεως ἴσος.

Η. Γ. ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ.

ΝΑΥΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

κατὰ τὸν Βίκτωρα Βέτση.

Ἐν τῷ ἀρχαίῳ καὶ περισπουδάστῳ συγγράμματι τοῦ Βέτση, ὅπερ πρὸ ἀλίγου χρόνου ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις περὶ τοῦ ναυτικοῦ τῶν ἀρχαίων ἐκείνο τὸ ὁποῖον θέλγει, καὶ ὅταν ἔτι ὁ ἀναγνώστης δὲν ἀσπάζεται καθ' ὁλοκληρίαν τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως γραφόμενα, εἶναι πρῶτον ὁ τρόπος τῆς ἀφηγήσεως, τὸ σύστημα τῆς συνθέσεως. ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ προφανὴς καλὴ αὐτοῦ πίστις. Πάρυυτα ὅμως παρατηρεῖται σοβαρὰ ἰδιοτροπία. αὐστηρῶς τηρουμένη καὶ μεγίστην ἔχουσα τὴν σημασίαν, τὸ ν' ἀνάγῃ δηλ. τὰ πάντα εἰς τὴν ἐπιστήμην, εἰς τὴν διὰ τῶν αἰώνων πρόοδον, εἰς τὰς κατακτήσεις αὐτῆς, εἰς τὸ πρόσωπον, ὅπερ διαδραματίζει ἐν τοῖς μεγάλοις στρατιωτικοῖς γεγονόσι καὶ ὅπερ ἀποτελεῖ ἀσφαλῆ συντελεστὴν ἐπιτυχίας. Ὁ κ. Βέτσης ἁρμοδίως παρέστησε πολλὰς διασήμους καὶ μυθικὰς ἡμέρας, ἃς τὸ παρελθὸν ἡμῖν ἐκληροδότησε πρὸς ἐξύμνησιν ἀνδρὸς ἢ πρὸς τιμὴν ἑνὸς τινος λαοῦ. Πανταχοῦ δὲ καὶ πάντοτε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καθοδηγεῖ, βασανίζει ἢ ἐπασχολεῖ τὸν συγγραφέα εἶναι ἡ διερεύνησις τοῦ ἐπιστημονικοῦ δεδομένου. Ἐντεῦθεν πηγάζει σοβαρὰ ὑπ' αὐτοῦ μελέτη τῶν ἐν πολέμῳ λαῶν, τῶν ἠθῶν, τῶν πόρων, τοῦ ὁπλισμοῦ καὶ τῆς διοικήσεως αὐτῶν ὡς καὶ ἄλλη αὐστηροτέρα περὶ τῶν θαλασσῶν, ἐν αἷς ἐπῆλθον ναυμαχίαι.

Πάντοτε σχεδὸν ὁ συγγραφεὺς ἐπιτυγχάνει ἐν ταῖς ἐρεύναις αὐτοῦ, πάντοτε σχεδὸν δύναται νὰ καταδείξῃ ὅτι αἱ ἐπιστημονικαὶ αἰτίαι ἀφθόνως ἐπαρκοῦσιν εἰς δικαιολογίαν τοῦ κυριωτέρου συμβεβηκότος. Τὸ ἔργον τοῦ κ. Βέτση εἶναι τὸ νέον σύστημα ἱστορικῶν σπουδῶν, ὅπερ ἐφήρμοσεν ὁ κ. Βάλ διὰ τὰς «Νεωτέρας ἐκστρατείας» μεγάλως ὅμως ἀνεπτυγμένον καὶ περιεζωμένον αὐστηρῶς ἐν ἔργῳ ὅλως ναυτικῷ.

Ὁ κ. Βέτσης ἐκ τοῦ πλησίον ἐξετάζει τὰς περιπύστους ἐκείνας ἡμέρας, αἵτινες φέρουσι τὸ ὄνομα τῆς Σαλαμῖνος, τοῦ Ἀκτίου, τῆς Ναυπάκτου ὡς καὶ πλεῖστας ἄλλας, ἀπογυμνῶν δ' αὐτὰς τοῦ μυθώδους αὐτῆς πέπλου, παρουσιάζει ἡμῖν ταύτας ὡς φυσικόν, λογικὸν καὶ μαθηματικὸν ἀποτέλεσμα. Ὁ κ. Βέτσης εἶναι ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἐσωτερική τις πεποίθησις καθοδηγεῖ, ἐνθαρρύνει καὶ ὑποστηρίζει. Ἀποκρούει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ συνθήματος, οὕτως εἰπεῖν, ἀποκαλοῦσι τύχην τῶν μαχῶν, οὐδὲ πιστεύει ποσῶς εἰς τὸ τυχαῖον τοῦτο. Φρονεῖ ὅτι ἡ ἐπιτυχία ὀφείλεται κανονικῶς εἰς πολλὰς ἐπιστημονικὰς αἰτίας, ἃς περιδέον μετ' ἐπιμελείας καὶ ἐπιμόνως ἐν ἀνάγκῃ ν' ἀναζητήσῃ τις καὶ ἅτινας ἐπὶ τέλους μετὰ βεβαιότητος θὰ ἀνακαλύψῃ. Τοῦτο δύναται νὰ φαίνηται ἐκανῶς ἀπόλυτον ἢ ὑπερβολικόν· ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ἐν ὁλοκλήρῳ αὐτοῦ τῷ ἔργῳ ἐπειρέθη ν' ἀποδείξῃ ἡμῖν ὅτι ἂν ἡ τύχη τῶν μαχῶν δὲν εἶναι πάντοτε κενὴ λέξις, ἀναμφισβήτητον ἐστιν ὅμως ὅτι ἀείποτε ἰδιαζόντως ηὐνόησεν ἐκείνους, οἵτινες στηρίζονται ἐπὶ δεδομένων, ἐπὶ ἐπιπτηνοκικῶν κανόνων. Ἡ τοιαύτη θεωρία τοῦ συγγραφέως δεσπόζει τοῦ ἔργου καὶ μοναδικὴν εἰς τοῦτο παρέχει σπουδαιότητα ὡς ἐκ τῶν παντοειδῶν ἐρευνῶν, εἰς ἃς ἐπεδόθη καὶ ὡς ἐκ τῶν ἀνακαλύψεων αἵτινες ἐκ τῶν ἐρευνῶν ἐκείνων ἀπορρέουσιν. Ἂν δὲ πᾶσαι μὴ ἔχουσιν ἴσην ἀξίαν, πᾶσαι ὅμως εἶναι ἐνδιαφέρουσαι. Ἰδίᾳ ἡ ἱστορικὴ μέγα καταλαμβάνει μέρος ἐν ταῖς ἐρεύναις αὐτοῦ· ἠδυνάμην νὰ εἴπω ἔτι ὅτι ἡ ἐπιστήμη αὕτη εἶναι ἡ ἀφετηρία πάντων καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει μεγάλως συντελεῖ εἰς τὴν κατανόησιν μεγάλων τινων γεγονότων, ἅτινα τέως ἐφαίνοντο ἀκατάληπτα. Ὁ Βέτσης παρέχει ἡμῖν, ἢ μᾶλλον ἐζήτησε ν' ἀνεύρῃ, τὰς μεθόδους, αἵτινες ἐτηρήθησαν πρὸς διοργάνωσιν τῶν στόλων, τὰς ἀρχάς, αἵτινες ἀπεράσισαν τὴν τύχην τῶν ἐνεργειῶν τούτων, τὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα παρηκολούθησαν αὐτάς, ἤτοι τὰς αἰτίας, τὰ μέσα καὶ τὰ ἀποτελέσματα. Εἰς ταῦτα δὲ προστίθησι καὶ ἀποδείξεις.... ποιητικάς, ἀπροσδοκήτους. Βεβαίως δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδεχθῇ τις ποιητικὴν περιγραφὴν ὡς ἱστορικὸν ἔγγραφον. Ὁ Βέτσης ὅμως δὲν διστάζει, ἡ δὲ τελευταία λέξις αὐτοῦ περὶ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας εἶναι ἡ τραγῳδία τοῦ Αἰσχύλου οἱ Πέρσαι καὶ ἡ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ περιλαμβανομένη θαυμασία περιγραφὴ τῆς ναυμαχίας ταύτης.

Ἡ τραγῳδία τοῦ Αἰσχύλου εἶναι θριαμβευτικὸς παιάν, ἀδύνατον δὲ νὰ προσαγθῇ θριαμβευτικὸς παιὰν ὡς ἀπόδειξις. Φυσικώτατόν ἐστιν ὅτι οἱ Ἕλληνες, λίαν ρέποντες πρὸς τὸ ὑπερβολικὸν καὶ ἀπελπίσαντες ὑπὸ ἐντελοῦς καταστροφῆς, ἣν ἡ Σαλαμὶς ἀπεσόβησεν, ἠλάλαξαν ἐκ χαρᾶς, παρουσιαζούσης τὸ κράτος τοῦ Ξέρξου ὡς περιπεσὸν εἰς γέρας αὐτῶν. Ἄλλο τι εἶναι ὅμως ἡ περὶ τῆς μάχης, τῆς στρατιωτικῆς αὐτῆς ἀξίας καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς ἀλήθεια, αὕτη δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἐκ χαρᾶς ἀλλαλαγμῷ. Ἐν τούτοις, ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ ταύτῃ περιπτώσει ὁ συγγραφεὺς δικαιολογεῖται. Καὶ πρῶτον τὸ μέγα ὄνομα τοῦ Αἰσχύλου, ὅστις ὑπῆρξε γενναῖος στρατιώτης πρὶν ἢ ἀποβῇ μέγας ποιητὴς καὶ ὅστις εὐρίθη ἐν Μαραθῶνι μὲν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Κυναιγείρου, ἐν Σαλαμῖνι δὲ καὶ Πλαταιαῖς ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ἀμεινίου, αἱ ἀνυπολόγιστοι διὰ τὴν Ἑλλάδα συνέπειαι τῆς ναυμαχίας ἐκείνης, ἡ μεγαλοψυχία καὶ ἡ γενναιοφροσύνη τοῦ Θεμιστοκλέους, αἵτινες ἐνέπνευσαν αὐτῇ τὸ περίπυστον ἐκεῖνο: «Πάταξον μέν, ἄκουσον δέ», ἡ ἀνδρία τῶν Ἑλλήνων, τὸ θάρρος αὐτῶν ἡττημένων, ὁ ἐρωτισμὸς τῆς βασιλίσσης τῆς Ἁλικαρνασσοῦ, Ἀρτεμισίας, ἥτις ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ Ξέρξου τὴν ἐπίσης περίπυστον ῥῆσιν: «Οἱ μὲν ἄνδρες γεγύνασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες» καὶ τὸ μοναδικῆς σημασίας γεγονός, ὅτι ὁ Αἰσχύλος ἔγραφε μετὰ ἑπταετίαν περίπου καὶ ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν χιλιάδες μαρτύρων ἠδύναντο νὰ διαψεύσωσιν αὐτόν. πάντα ταῦτα ἀποτελοῦσι τοσούτους λόγους, δικαιοῦντας τὸν ἡμέτερον Ἱστορικὸν ἐπὶ τῷ ὅτι ἐπέρανε τὴν ἀφήγησιν αὐτοῦ διὰ τῶν στίχων τοῦ Αἰσχύλου. Τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ νὰ προσθέσωμεν ὅτι οἱ στίχοι οὗτοι παρατίθενται κατόπιν θαυμασίας μετασκευῆς πάντων τῶν συντελεστῶν, οἵτινες παρασκευάζουσι καὶ ἀποφασίζουσι τὴν νίκην ταύτην, κατόπιν μελέτης, μοναδικοῦ ἐνδιαφέροντος, τῶν μερῶν, ἅτινα ὑπῆρξαν μάρτυρες τῆς μάχης καὶ ἰδίᾳ κατόπιν ἐπιθεωρήσεως τῶν ἀσιατικῶν δυνάμεων, τῆς μετρίας συναφείας, τῶν πλεονεκτημάτων καὶ ἐλαττωμάτων αὐτῶν, ἐπιθεωρήσεω; διακρινομένης ἐπὶ τῇ ἀκριβείᾳ καὶ τῇ λεπτότητι εὐνογραφικῶν παρατηρήσεων καὶ ἐπὶ ταῖς κρίσεσιν, ἃς ἐμπνέει εἰς τὸν συγγραφέα. Μνημονεύσωμεν πρὸς τούτοις τῶν περὶ τοῦ στόλου τῶν Ἑλλήνων ἀκριβεστάτων καὶ δικαιοτάτων παρατηρήσεων αὐτοῦ, τῶν κρίσεων αὐτοῦ περὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τοῦ Θεμιστοκλέους, κρίσεων, ἐξικνουμένων μέχρι φιλοσοφίας, τοιούτων δὲ τὴν φύσιν, ὥστε νὰ διασαφηνίζωσι πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἡ Ἑλλὰς νὰ φοβῆται, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης εὐχερείας τῶν Ἑλλήνων περὶ τὸ διαφέρεσθαι.

Ἡ μεγάλη ἀξία τοῦ ἔργου τοῦ Βέτση ἐπικυροῦται ἐξ αὐτῶν τῶν πρώτων σελίδων· οὕτως ἠθέλησα νὰ σπῶ ἐν Σαλαμῖνι ἵνα ἐκθέσω τὸ σύστημα, ὅπερ ἀκολουθεῖ ὁ συγγραφεύς, σύστημα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου δὲν παρεκκλίνει. Κατ' αὐτόν, πάντες οἱ πόλεμοι ἔχουσιν ἀριθμόν τινα αἰτίων, πᾶσαι αἱ ἐκστρατεῖαι παρασκευάζονται ἐπὶ τῇ βάσει γενικῶν τινων κανόνων, πᾶσαι διευθύνονται ἐπὶ τῇ βάσει ἀρχῶν, ἔχουσῶν ποιάν τινα ἀναλογίαν, οὕτως ὥστε ἡ αὐτὴ μέθοδος ἐφαρμόζεται ὑπ' αὐτοῦ δι' ὅλας τὰς μεγάλας ναυμαχίας. Αἱ αἰτίαι τῶν πολέμων εἶναι τὰ πάθη καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ἀνθρώπων, ἅτινα ἐξασκοῦσι τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ τρόπου τοῦ μάχεσθαι· τὰ ἀποτελέσματα ὀφείλονται εἰς τὴν κατάστασιν τῶν οἰκονομικῶν, εἰς τὸν διοργανισμόν, εἰς τὴν πειθαρχίαν, εἰς τὴν στρατοκρατίαν, τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν διοίκησιν.

Ἐπιμείωσα τὰς παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέως ἐπὶ τῶν πρὸ τῆς Σαλαμῖνος δύο στόλων. Ἀξιοσημείωτοι ἐπίσης εἶναι αἱ παρατηρήσεις, ἃς συνάγει καὶ ὑποβάλλει εἰς τὰ ὄμματα ἡμῶν, μετὰ τὴν λῆξιν τῶν μαχῶν ἐκστρατειῶν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς στρατιωτικῆς κριτικῆς, παρατηρεῖ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι ὁ στόλος οὐδέποτε ἐνεργεῖ ἀνεξαρτήτως. Αἱ κινήσεις αὐτοῦ εἶναι πάντοτε καθ' ὁλοκληρίαν σύμφωνοι πρὸς τὰς τοῦ στρατοῦ τῆς ἠπείρου. Οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη ἐνέργεια γίνεται κατ' ἰδίαν. Ἡ πειθαρχία εἶναι αὐστηρὰ ἐκατέρωθεν· παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εἶναι ἀπόλυτος. Ἐκ μέρους τῶν Περσῶν ἡ βασίλισσα Ἀρτεμισία διορᾷ πάντοτε ὀρθῶς, σημειοῦ τὸν κίνδυνον, συμβουλεύει τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ ἀποτρέπει τὴν μάχην. Δὲν ἀκούεται ὅμως, ἐν μάχῃ δέ, ἢν ἀποδοκιμάζει, πληροῦται δίκης. Ἡ ὑπ' αὐτῆς ἐπίθεσις κατὰ περσικοῦ σκάφους πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἐχθροῦ ἦν τεκμήριον παρουσίας πνεύματος. Ἡ ἐνδρία αὐτῆς ἐκπλήττει τὸν θαυμασμὸν εἰς ἀκφοτέρους τοὺς στόλους καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς δίδοται εἰς ἀκρωτήριον, ὡς ἐγέγγυον τῆς ἀθανασίας τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Τὸ ἐναντίον ὅμως συμβαίνει παρὰ τῷ Θεμιστοκλεῖ, ὅστις ἐπιτυγχάνει παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκείνου, ὅπερ οἱ Πέρσαι ἠρνήσαντο εἰς τὴν Ἀρτεμισίαν: ἐπίτυχε δηλονότι τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης. Οὗτος χρησιμοποιεῖ τὴν πανουργίαν πρὸς ἐξαπάτησιν τοῦ Ξέρξου, ὅστις ἐλπίζει νὰ προσκυκεισθῇ αὐτόν, καὶ πρὸς παρακώλυσιν τῶν συμμάχων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ν' ἀποκερτίσωσιν. Ἡ τύχη πανταχοῦ συνοδεύει αὐτόν, τὸν ἄγαθὸν πολίτην καὶ συνετὸν ἀξιωματικόν. Ἡ τακτικὴ ἐξίσταται ἐν μεγάλῃ προόδῳ· ὁ περσικὸς στόλος ἀγκυροβολεῖ ἐν ὀκτὼ σειραῖς, οἱ δὲ Ἕλληνες ἔχουσι σηματογραφικὴν ὑπηρεσίαν ἡμερινήν τε καὶ νυκτερινὴν ὅλως θαυμασίαν ὡς καὶ ταχεῖα ἀνεχνευτικά. Οὔτε σκιὰ ὑπῆρχεν ἰστίων. Ἐκτὸς τούτου ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ κατασκευὴ γεφύρας· ἐκκαφῶν ἐν Δηρδανελλίοις· τὸ μηχανικὸν σῶμα τεκμηριοῦ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Ἐπὶ τέλους ἀξιόλογος ναύαρχος ἀποκαλύπτεται ἐν τῇ τρίτῃ ἐκστρατείᾳ: Ὁ Κίμων μετάγει τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἀσίαν· ἰδίᾳ ἐνεργεῖ σπουδαιότατα ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Κύπρῳ. Ἐπὶ τέλους ἡ εἰρήνη ὑπογράφεται. Οἱ Πέρσαι παραιτοῦνται τὰς ἐπιδρομὰς καὶ βραδύτερον ὁ Ἀλέξανδρος μεταβαίνει εἰς ἀναζήτησιν αὐτῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι καὶ καταστρέφει τὸ κράτος αὐτῶν, δεύτι, ἀλεθρίως ὅλως, οἱ Πέρσαι, κακῶς διοργανωμένοι, κακῶς διοικούμενοι ὑπὸ ἀγαθῶν σατραπῶν, ἀναγκάζονται νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὰ βλήματα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ πρῶτος τόμος τοῦ ἔργου τοῦ Βέτση καταλαμβάνεται ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ μέρει ὁλόκληρος σχεδὸν ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ τῶν ἀρχαίων. Δέον ν' ἀναγνωρισθῶσιν οἱ κόποι, εἰς οὓς ὑπεβλήθη ὁ συγγραφεὺς ἀναζητῶν τὸ πραγματικόν. Ἄλλως ὁ Βέτσης δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν μελέτην τῶν λαῶν, εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἠθῶν αὐτῶν, εἰς τὸν ὑπολογισμὸν τῶν πόρων καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ διοργανισμοῦ αὐτῶν· εὐκαιρίας τυγούσης γινώσκει ν' ἀνασκαλεύῃ καὶ αὐτὰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, γινώσκει ἐν ἑνὶ λόγῳ νὰ ἐκτελῇ τὸ ἔργον τοῦ ψυχολόγου, οὕτω δὲ προάγεται ἵνα κηρύξῃ περὶ τῶν Ἑλλήνων ναυτῶν ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Θουκυδίδου, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἐπιτυμβίου λίθου τοῦ Ἕλληνος, τὸ ἐπίθετον πειρατὴς δὲν ἀποτελεῖ ἀτιμίαν. Χωρὶς ὅμως νὰ ἐνδιατρίψω πλειότερον εἰς παραθέσεις χωρίων, ἅτινα θὰ μὲ ἐξῆγον πέραν τῶν ὁρίων, προτιμῶ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου ἐπί τινων συμπερασμάτων, ἅτινα ἐξάγονται ἐκ τοῦ ἔργου καὶ ὅταν ἔτι ὁ συγγραφεὺς, δὲν ἐκφράζεται ἁπλῶς περὶ αὐτῶν. Καὶ πρῶτον ὁ συγγραφεὺς ἐφίστησι τὴν ἡμετέραν προσοχὴν ἐπὶ τῆς τριήρους, τὸ πρῶτον τοῦτο πολεμικὸν σκάφος τῶν ἀρχαίων, τὸ ἐλαφρὸν τοῦ... καὶ εὐκόλως ναυπηγούμενον καὶ κυβερνώμενον πλοῖον, μετὰ τοῦ ζωηροῦ αὐτοῦ ἐμβολικοῦ. Ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ ἐπίστευέ τις ὅτι αἱ σπουδαιότεραι ὑπηρεσίαι, ὅπερ παρέσχε τὸ σκαφίδιον τοῦτο, τὰ συγκινητικὰ δράματα, εἰς ἃ ἀνεμίχθη... κοῦσιν εἰς τὸ νὰ δικαιολογήσωσι τὴν ζωηρὰν συμπάθειαν, ἣν ἡ τριήρης ἐν... τῷ Βέτσῃ.

Ἐν τούτοις ἀπακτώνεται, διότι μετὰ μικρὸν ἀποκαλυφθήσεται ἡ ἐπιστήμη τοῦ ἀνδρός, ὅστις θὰ ἀκρόασῃ ἡμῶν ὁλοκλήρους αὐτοῦ τὰς σκέψεις. Ἡ τοιαύτη θὰ ἐπιτρέψῃ ὥστε νὰ κατανοήσωμεν αὐτάς. Πράγματι ἀφοῦ ἐζωγράφησε μετὰ σπανίας ἐκφράσεως τὰ ἤθη τῶν ἐν πολέμῳ τούτων λαῶν, ἀφοῦ ἀνέπτυξεν ἡμῖν ὅτι ἡ ἱστορία τῶν πολέμων ἀρχεται μετὰ τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀφοῦ πρὸς δικαιολογίαν τοῦ πρὸς ἔρευνας ἐν τῷ ἀρχαίῳ κόσμῳ πάθους αὐτοῦ, λέγει ἡμῖν πόσον ἐνδιαφέρον θὰ ἦτο κατὰ πᾶσαν ἐποχήν, ἂν εἴχομεν τὰς ἀναγκαίας λεπτομερείας πρὸς πλήρη αὐτῆς κατανόησιν, διότι μεταλλάσσεται μὲν ἡ διακόσμησις ἀλλ' ὁ κοινότατος ἡθοποιός, ὁ ἄνθρωπος μετὰ τῶν ἐνεργητικῶν αὐτοῦ δυνάμεων τῶν παθῶν καὶ τῆς ῥύσεως αὐτοῦ, ὁ αὐτὸς πάντοτε παραμένει. ὁ Βέτσης ἀνακαλεῖται διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ πάντα ταῦτα τὰ μέρη, ὧν τὸ σχῆμα μετεβλήθη σήμερον. Καταδείκνυται δὶ ταῦτα ἡμῖν οἷα ἦσαν, διατρίψαντες πάσας ταύτας τὰς θαλάσσας, τηρεῖτ' τοὺς ἐν αὐτοῖς ἐγκαθειρημένους κινδύνους, τοὺς ἀνέμους, τὰ ῥεύματα καὶ τὰς βαθείας γνώσεις τῶν Ἑλλήνων, αἵτινες ἀπηντήσαν καθίστων τούτους ἐν ταῖς ἀκταῖς αὐτῶν, ὅταν ἐφρόνουν ἐπὶ τῶν ἅλμυρῶν αὐτῶν σκαφῶν, ἐπὶ τῶν πρίσσων αὐτῶν. Τῆς ἀποδείξεως γενομένης ὑπὸ ἀριστοτέχνιδος χειρὸς τὸ μαθημα τικὸν ἀποτέλεσμα δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀμφίβολον· ἡ νίκη ἀνήκει εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην. Ἐν τοῖς σημείοις ὁ ἀναγνώστης παρορᾷ τὰ νὰ γνώσῃ, ὡς πρὸ τῆς λύσεως πρεβλήματος, τὸ: « τοῦθ' ὅπερ δεῖ ἀποδεῖξαι ». Καὶ δὶν περιορίζεται τὸ πρᾶγμα μέχρι τοῦ σημείου τούτου· ἀλλ' ἐρ' ὅσον προχωρεῖ τις εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, καταλαμβάνει τὸν λόγον τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς ἐπὶ τοῦ Βέτση αὐτοῦ προσκλήσεως τοῦ στρατιωτικοῦ ναυτικοῦ τῶν ἀρχαίων, ἤτις προτίμησις συγκατεῖ καὶ ἑλκύει αὐτὸν κατὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς ναυπηγήσεως τῶν ἀρχαίων σκαφῶν, τὴν τακτικὴν τοῦ ἀρχαίου ναυτικοῦ, τὰ γυμνάσια αὐτῶν καὶ τὴν ταχύτητα τῶν κινήσεων.

(Ἐκ τῆς «Ἐπιστημονικῆς Ἐπιθεωρήσεως»).

ΑΙ ΠΛΗΓΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ὀδυνηραὶ σημειώσεις τῶν καταστρεπτικῶν ἐπιδημιῶν.

Ὁ πρῶτος ἐκ χολέρας κατὰ τὴν γνῶμην ῥαββίνου θάνατος συνέβη ἐν Αἰγύπτῳ τῷ 1491 π. Χ.

Τῷ 827 π. Χ. ἐπιδημία λέπρας ἐν τῇ δυτικῇ Σινικῇ ἐξαπέστειλεν εἰς τὸν Ἅδην χιλιάδας ψυχῶν.

Τῷ 534 π. Χ. φοβερὰ πανώλης ἐν Καρχηδόνι· πολλοὶ ἐθυσιάσθησαν πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν θεῶν.

Τῷ 453 π. χ. φοβερὸς λοιμὸς ἐν Ῥώμῃ, ἐξ οὗ 200.000 προσώπων ἐν Ἰταλίᾳ ἀπέθανον.

Τῷ 430 π. Χ. ὁ ἐν Ἀθήναις λοιμός, ὃν γραφικώτατα περιγράφει ὁ Θουκυδίδης.

Τῷ 429 π. Χ. ὁ ἀθηναϊκὸς λοιμὸς ἐπεξετάθη καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον.

Τῷ 400 π. Χ ὁ Ἱπποκράτης περιέγραψε τὴν ἀσιατικὴν χολέραν τὴν παρεῖαν καὶ τὰ συμπτώματα αὐτῆς.

Τῷ 187 π. Χ. μέγας λοιμὸς ἐν Ἑλλάδι, Αἰγύπτῳ καὶ Συρίᾳ· καθ' ἡμέραν ἀπέθνῃσκον 2000.

Τῷ 172 π. Χ. παράδοξος λοιμικὴ νόσος ἐν τῇ σινικῇ Ταρταρίᾳ· 600,000 θάνατοι. Κατ' αὐτὴν τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀποσπώμενα, καταπίπτον πρὸ τοῦ θανάτου.

Τῷ 79 π. Χ., λοιμικὴ νόσος ἐν Ἰνδικῇ· ἡ γλῶσσα ἀπέβαινε μέλαινα καὶ τοσοῦτον ἐξωδαίνετο ὥστε νὰ πρόχῃ τὸν στόμαχον.

Τὸ 50 μ. Χ. Ἀρεταῖος ὁ Καππαδόκης ἐπιστεύθη τὸ ὀρθὸν διάγνωσιν τῶν χολερικῶν συμπτωμάτων.

Τῷ 64 μ. Χ. μυστηριώδης λοιμικὴ νόσος ἐν Δαμασκῷ· οἱ ἄνθρωποι ἐτυφλοῦντο πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ θανάτου.

Τῷ 71 μ. Χ. λοιμὸς ἐν Ἰουδαίᾳ ἐκ τῆς ἀποφορᾶς τῶν νεκρῶν σωμάτων ἐν Ἱεροσολύμοις.

Τῷ 78 μ. Χ. λοιμὸς ἐν Ῥώμῃ· 10.000 θάνατοι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

Τῷ 80 μ. Χ. φοβερὰ πανώλη ἐν Ῥώμῃ· καθ' ἑκάστην συνέβαινον 10,000 θάνατοι.

Τῷ 131 μ. Χ. (μᾶλλον δὲ πολλῷ μετὰ ταῦτα, διότι τὸ ἔτος τοῦτο φέρεται ὡς ἔτος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ) ὁ Γαληνὸς περιέγραψε τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἐπισκηψίν χολέρας.

Τῷ 167 λοιμικὴ νόσος κατέτρυχεν ὁλόκληρον τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος.

Τῷ 169 μ. Χ. λοιμός, ὅμοιος τῇ χολέρᾳ, ἠρήμωσε τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος.

Τῷ 189 μ. Χ. πυρετὸς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἱσπανίᾳ κατέστρεψε τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ.

Τῷ 190 μ. Χ. πανώλης ἐλυμαίνετο τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος· πολλαὶ πόλεις ἀπεγυμνώθησαν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν.

Τῷ 230 μ. Χ. ὁ τῆς Περγάμου Ὀρειβάσιος περιέγραψε χολερικὸν λοιμόν.

Τῷ 250 μ. Χ. ἀπέθνησκον καθ' ἡμέραν ἐν Ῥώμῃ 5000 πρόσωπον. Τὸ ὅλον τῶν θανάτων ἀνῆλθεν εἰς 1.000,000.

Τῷ 251 μ. Χ. φοβερὰ πανώλης καθ' ἅπαν τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος· 3.000,000 ἀτόμων ἀπέθανον.

Τῷ 427 μυστηριώδης λοιμὸς ἐν Ἀρκαδίᾳ· οἱ ἀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐξέπιπτον ἐκ τῶν περιβαλουσῶν αὐτὰς κογχῶν.

Τῷ 440 μ. Χ. καταστρεπτικὴ πανώλης ἐν Βρετανίᾳ· οἱ ζῶντες δὲν ἠδύναντο νὰ θάπτωσι τοὺς θνήσκοντας.

Τῷ 525 μ. Χ. Ἀλέξανδρος ὁ Τράλλεων, ἐμνημόνευσεν ἐπισκήψεως χολέρας ἐν Ἑλλάδι τῷ 521.

Τῷ 558 μ. χ. ἐνέσκηψε χολέρα, ἐπὶ μακρὸν παρατείνασα, ἐν Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ.

Τῷ 569 μ. Χ. εὐλογία ἐπεκράτει ἐν Ἀρκαδίᾳ καὶ Ἀνατολῇ· ἡ θνησιμότης ἦτο μεγάλη.

Τῷ 746 μ. Χ. φοβερὰ πανώλης ἐν Κωνσταντινουπόλει· 200,000 ἀτόμων ἀπώλοντο.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ

ΑΚΑΔΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΗΘΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ.

Ἀνακοίνωσις τοῦ Βαρθελεμὶ Saint - Hilaire.

Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδρίᾳ τῆς ἀκαδημείας ταύτης τῶν Παρισίων ὁ γνωστὸς μεταφραστὴς τοῦ Ἀριστοτέλους Barthelemy Saint-Hilaire ἀνέγνω φιλοσοφικὴν μελέτην, ἐπιγραφομένην περὶ τῆς μεθόδου τῆς παρατηρήσεως (De la méthode d'observation). Ἐν ἀρχῇ δὲ ἠρώτησε διὰ τί ἡ μέθοδος αὕτη ἐστὶ νέα, αὕτη οὐδαμῶς ἐστιν, ὡς διισχυρίζεται φιλοσοφική τις σχολή, καινοτομία τῶν ἡμετέρων χρόνων. Ὁ κ. Saint-Hilaire καταδείκνυσιν ὅτι ἡ ἀξίωσις αὕτη τῆς θετικῆς σχολῆς, ὅτι ἐπενόησε τὴν παρατήρησιν, ἀντίκειται πρὸς ὅ,τι γινώσκομεν περὶ τῆς ἀρχαιότητος. Λέγουσιν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης στερεῖται τῆς παρατηρήσεως, ἀλλὰ δὲν ὁμολογοῦσιν οὕτως ὅτι οὐδέποτε ἀνέγνωσαν αὐτόν· Ὁ Θεόφραστος ἐν τοῖς χαρακτῆρσιν αὐτοῦ ἢ καὶ ἐν τοῖς περὶ φυτῶν φανερὸ ἡμῖν ἀρκούντως ὅτι οὐδόλως ὀλιγώρησε τῆς μελέτης τῆς πραγματικότητος. Ἐν τῷ Θουκυδίδῃ δὲ ὁποία ἐπίμονος φροντὶς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας! Οἷα γνῶσις τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, ὅπως ἀγγελῇ διακόσια ἔτη πρότερον ὅτι τὸ κράτος τοῦ κόσμου ἔσται τῆς Ῥωμαίοις. Ναί, τῇ παρατηρήσει, τῇ παρατηρήσει τῇ μᾶλλον εὐστόχῳ, τῶν γενομένων ποτέ, ὀφείλεται ἡ ἀθανασία τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑφ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ὄψεις. Οἱ ποιηταὶ αὐτοῦ, οἱ καλλιτέχναι αὐτοῦ, αὐτοὶ οὗτοι οἱ γεωμέτραι, ἐμελέτησαν ἐν ταῖς λεπτομερείαις τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον καὶ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ἄνευ τούτου οὐδέποτε θ' ἀπεδείκνυον τὴν βαθεῖαν ἐκείνην γνῶσιν τῆς φύσεως, ἤτινι ὀφείλομεν τοσαῦτα ἀθάνατα ἔργα. Περὶ δὲ τῶν γεωγράφων, λέγεται ὅτι οὗτοι ἐπτεροῦντο παρατηρήσεως, ἀλλὰ τοῦτο ταὐτὸν ἐστι τῷ ἀρνεῖσθαι τὸ ἔργον αὐτῶν. Ὁ κ. Βαρθολομαῖος Saint-Hilaire κατέλιξε προσθείς, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ὡς ἡμεῖς παρατηρητικότητα, καθ' ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ πρωτοτρικὸς ἄνθρωπος δὲν ἠδυνήθη νὰ μείνῃ ἔνος ἐνεργείας τοῦ πνεύματος. Ἡ ἄνευ πᾶσα ἀνακάλυψις ἐστὶν ἀδύνατος. Ἡ ἀνθρωπότης καθ' ὅλους τοὺς χρόνους ἐχρήσατο ταῖς δυνάμεσιν, αἵτινες ἐδόθησαν αὐτῇ. Αὗται ἐπήρκεσαν αὐτῇ ὅπως προσκτήσηται τὴν γνῶσιν τοῦ μὴ ἀνεξερευνήτου, ἀλλ' αὗται ἀπέθησαν παράτολμοι τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἠθέλησαν νὰ ἀναμιχθῶσιν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ταῦτα μὲν εἶπεν ὁ σοφὸς Saint-Hilaire, τί δὲ λέγουσιν οἱ παρ' ἡμῖν αὐτοκληθέντες πραγματισταί;

ΑΚΑΔΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.

Ἀνακοίνωσις Maspero.

Ἐν τῇ ἐν Παρισίοις Ἀκαδημείᾳ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων ὁ πολὺς Maspero παρουσίασε τὴν φωτογραφίαν ἀναγλύφου, προερχομένου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, φέροντος δὲ τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως Ναραμσίν, ὅστις τὸ ὑψέρωσε. Τὸ σωζόμενον εἶναι ἐργασίας καθαρᾶς καὶ λεπτῆς. Παρατηρεῖται ἐπ' αὐτοῦ ἀνὴρ ἄρθιος, ἐνδεδυμένος ὡς τινες εἰκόνες ἀναγλύφων λίαν ἀρχαίων παρουσιάζουσι, φέρει τὸ ἐμάτιον ὑπὸ τὸν ἕτερον τῶν βραχιόνων καὶ ἐπὶ τῆς ὠμοπλάτης, καλύπτεται κωνικῇ καλύμματι. Λεπτομέρειαι τῆς ἀμφιέσεως καὶ ἡ ἐπιγραφὴ δὲν ἐπιτρέπουσι ὅπως τὸ ἔγγλυφον θεωρηθῇ ὡς αἰγυπτιακῆς τέχνης.

Ὁ βασιλεὺς Ναραμσίν, οὗ μνείαν ποιεῖται ἡ ἐπιγραφή, ἐπτὶ τῶν ἀρχαϊκῶν βασιλέων, περὶ ὧν καὶ αὐτοὶ οἱ Χαλδαῖοι ἔχουσι ἀτελεστάτας βιογραφικὰς σημειώσεις. Ἐκ τινος ἐπιγραφῆς φαίνεται ὅτι ἔζησε περὶ τῷ 3,000 π. Χ. Ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος καὶ τῆς βορείου Χαλδαίας.

ΑΚΑΔΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ.

Ἀνακοίνωσις Corlieu.

Ἐν ᾧ δὲ τὴν ἀνωτέρω ἐποιεῖτο ὁ κ. Saint-Hilaire ἀνακοίνωσιν, ἐν τῇ Ἰατρικῇ Ἀκαδημείᾳ τῶν Παρισίων ἐπίσης ὁ ἰατρὸς κ. Corlieu, βιβλιοφύλαξ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τῆς πόλεως ταύτης, λίαν γνωστὸς ἐπὶ ταξιεπιμόνοις αὐτοῦ ἐργασίαις ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἰατρικῆς, σπουδαιοτάτην ἐποιεῖτο ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς στρατιωτικῆς ἰατρικῆς ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς στρατοῖς. Κατὰ τὸν κ. Corlieu παρ' Ὁμήρῳ, ἐν Τροίᾳ, ἀπαντῶσιν αἱ πρῶται πληροφορίαι ἰατρῶν. Ἐπιτετραμμένων νὰ μεριμνῶσιν ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν, Ὁ Μαχάων καὶ ὁ Ποδαλείριος μόνοι φέρονται ἐν τῇ Ἰλιάδι, καίτοι ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι.

Μετὰ τὸν Ὅμηρον, ὁ Λυκοῦργος φανερὸ τὴν ὑπαρξὶν ἰατρῶν ἐν τῷ στρατῷ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀφικνούμεθα δὲ μέχρι Ξενοφῶντος, ὅστις σημειοῦται ὀκτὼ ἰατροὺς ἐν τῇ ἀξιομνημονεύτῳ καταβάσει τῶν Μυρίων. Ἐν Περσίᾳ, ἐν Μακεδονίᾳ οἱ βασιλεῖς εἶχον ἰατρούς ἐν ταῖς ἐκστρατειαις αὐτῶν.

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ.

ΕΥΣΕΒΗΣ ΜΥΘΟΣ.

Ἀπό τινων ἡμερῶν μόνον ἀπεσύρθη αὐτὴ ἐν τῇ ἐρημίᾳ καὶ αὐτοῦ, ἐκοιμᾶτο ἐπὶ τῆς ἐκ πτέριδος κλίνης αὐτῆς, μακρὰν τῶν ἀνθρωπίνων βλεμμάτων, ἔκλαιεν αὕτη, ἡ ὡραία ἁμαρτωλή, καὶ ἔκλαιεν ὡσεὶ ἠγάπησεν. Ἀναλογιζομένη δὲ αὕτη τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῆς, ἀπήλπιζεν, ἐνίοτε περὶ τοῦ θείου ἐλέους. Πάντες ἀπέφευγον αὐτὴν ἤδη καὶ δὲν ὡμίλουν περὶ αὐτῆς ἢ ὅπως τὴν ἀναθεματίσωσιν, ὅτε δὲ τὰ παιδία ἡρώτων ὁποῖον ἐγένετο τὸ ἁμάρτημα τῆς γυναικὸς ταύτης, προσεποιοῦντο ὅτι δὲν ἤκουσαν αὐτά. Ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες ἠγάπων αὐτὴν, αὐτοὶ οὗτοι πρὸς οὓς ἐκένωσε τὰ ταμεῖα τοῦ παραφόρου αὐτῆς ἔρωτος δὲν ἀπεκάλουν πλέον αὐτὴν ἢ τὴν ἁ μ α ρ τ ω λ ή ν, ὅπως μὴ ὀνομάσωσιν αὐτὴν τῷ κυρίῳ ὀνόματι.

Ἀλλὰ ἡμέραν τινά, παρὰ τὸν τόπον ἐν ᾧ ἔκλαιεν ἡ δυστυχὴς μετανοοῦσα, διῆλθεν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐν τῇ τεθλιμμένῃ ταύτῃ, τῇ ἐχούσῃ τὴν κόμην λελυμένην, τὴν περιβολὴν πλουσίαν, ἀνεγνώρισε τὴν Μαγδαληνήν.

Ἡ Παναγία οὐδαμῶς ἀπεμακρύνθη.

Τοὐναντίον αὕτη ἐπλησίασεν ἠρέμα καὶ ἀνέκραξε.

Μαγδαληνή! . . .

Ἡ ἁμαρτωλὴ ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλ' ἐδόθσα ἦν ὡμίλει αὐτῇ, οὐδόλως ἐτόλμησε ν' ἀπαντήσῃ καὶ ἔκρυψε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐντὸς τῶν χειρῶν αὐτῆς.

Ἡ παναγία ἐπανέλαβε.

Μαγδαληνή!

Τότε αὕτη βραδέως ὑπηγέρθη ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ ἐστραμμένας ἔχουσα τὰς χεῖρας ἀπήντησε.

Παναγία Παρθένος δέν με ἀποστρέφεσθε.

Ἐγὼ νά σε ἀποστραφῶ, Μαγδαληνή! Οὐχί· κλαίεις, ἦλθον νὰ σὲ ἐλεήσω καί σε παρηγορήσω. Οἱ ἄνθρωποι οὐδαμῶς ἀσθένουσι ἄκτον διὰ σέ, δέον καὶ ἔλπιζε εἰς τὸν Θεόν, αὐτὸς μόνος οὐδέποτε οὐδένα ἐγκαταλείπει. Τὸν ἔρωτα τοῦτον, ὃν ἠσθάνθης καὶ ἐρ' ᾧ καταδικάζουσί σε, οὐδόλως γινώσκω, ἀλλ' αἰσθῆτις κἂν ἦ, ἢ δύναται νὰ ἦ, βεβαίως δεῖον νὰ προέρχηται παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐφοῦ αὐτῆς ἐγράσης ἐν τῇ καρδίᾳ τὸν τοῦ λίαν ἀγαπητοῦ αὐτῷ υἱοῦ. Ὁ σὸς ὑπῆρξεν ἔνοχος, λέγουσιν. Ἠγάπησας, τοῦτο ἐστὶν ἡ σὴ ἀπολογία, καθότι μόνοι οἱ ἀγαθοὶ δύνανται νὰ ἀγαπῶσιν. Ἔλπιζε λοιπόν, πτωχή μου ἀδελφή, Σέ, ἥτις οὐδέποτε ἐγνώρισας τὸ μῖσος καὶ ἥτις ὑπάρχεις πηγὴ ἀγάπης, ὁ Θεός, ὅστις σὲ βλέπει, θά σε συγχωρήσῃ.

L. Brethous-Lafargue.

ΚΟΡΩΝΑ Ἡ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Συναντώμεθα μετ' αὐτῶν ἐν τοῖς καταστήμασιν, ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν ραπτριῶν. Ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν τὴν ἑαυτῶν φιλοκαλίαν καὶ προμηθεύουσιν ἡμῖν συζύγους.

Συνελόντι εἰπεῖν, εἴμεθα μεμυημένοι εἰς πλήθυν πραγμάτων περὶ ὧν αἱ εἰς τὴν ἡμετέραν γενεὰν ἀνήκουσαι νεάνιδες οὐδόλως ἀμφέβαλλον. Γνωρίζομεν ἤδη, οἰκοῦσαι ἐν Παρισίοις, ὅτι οὐχὶ μόναι αἱ θερμαὶ ἐρωτικαὶ σχέσεις ὑπάρχουσιν, ἐπιτρεπόμεναι ὑπὸ τοῦ δημάρχου καὶ εὐλογούμεναι ὑπὸ τοῦ ἱερέως. Φοβερὸν καὶ νὰ σκέπτηταί τις αὐτό, Ἐνίοτε ὅμως ἐπαινοῦμεν τὸν ἄνθρωπον, ὅστις μᾶς ἐπιζητεῖ, ὡς γενόμενον ἥρωα τῶν περιπετειωδῶν τούτων σκηνῶν, ἐνῷ ἔδει νὰ ἀπομακρυνώμεθα αὐτοῦ, ἐὰν ἐσεβόμεθα αὐταί ἑαυτάς.

Ὑποθέτω νεανίαν, ὅστις οἰκειθελῶς ἐξέφυγε τὰ κακὰ ταῦτα παραδείγματα καὶ προωρίσθη μιᾷ μόνῃ γυναικί, τῇ συζύγῳ αὐτοῦ, καὶ ὅστις μεθ' ὅλης αὐτοῦ τῆς ἀγνότητος παρουσιάζεται πρὸς τὴν μητέρα καὶ μᾶς ζητεῖ εἰς γάμον. Ἡ μήτηρ ἡμῶν θὰ ἀποτοιηθῇ, τοὐλάχιστον ἐπὶ στιγμὴν, κατηγοροῦσα αὐτοῦ ὡς μὴ γνωρίζοντος ἐπαρκῶς τὸν κόσμον! Ἐὰν δὲ κρίνω ἐξ ὧν μέχρι τοῦδε ἐνίοτε ἠδυνήθην νὰ ἐννοήσω ἐκ τῶν διὰ συγκεκαλυμμένων λέξεων συνδιαλέξεων, ἡ μήτηρ ἡμῶν μετ' ἄλλων μητέρων θὰ σκώψῃ αὐτόν. Διατί; Ἀνέγνω ἄθις τὸν Παῦλον καὶ τὴν Βιργινίαν. Ἀλ! ὡς ἡδυνάμην αἴφνης νὰ ἀναφανῶ ὑπὸ τὸν φλέγοντα οὐρανὸν τῆς Γαλλίας, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Λατανιέ,

ἐν τῇ ὁδῷ τῶν Ἡαμπλεμούς! Διατί ἡ κ. Λατοῦρ ἢ ἡ Μαργαρίτα νὰ μὴ εἶναι μήτηρ μου; Ποῦ εἶναι αἱ καλύβαι, ἐν αἷς ἀνετράφημεν ὁ Παῦλος καὶ ἐγώ; Τὸ ὄνειρον πασῶν ἡμῶν εἶναι νὰ διατρέξωμεν, μὲ γυμνοὺς πόδας ἐκ παιδικῆς ἡλικίας τοὺς αὐτοὺς δρόμους, νὰ ἀποπλανηθῶμεν ἀρελῶς μετὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ τούτου ἀδελφοῦ ἐντὸς τῶν μεγάλων δασῶν, νὰ προφυλαττώμεθα κατὰ τῆς χαλάζας ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐσθῆτα, νὰ διέλθωμεν χειμάρρους, νὰ στηριζώμεθα ἐπὶ τῶν βραχιόνων αὐτοῦ ἄνευ φόβου καὶ ἄνευ δονήσεως ἐκτὸς τῆς τοῦ στήθους αὐτοῦ, νὰ μὴ ἴδωμεν ἄλλο πρόσωπον νέον, νὰ ἐκπλητταώμεθα ταυτοχρόνως ὑπὸ θελκτικῶν καὶ ἀπροσδιορίστων συγκινήσεων, αἵτινες τόσῳ μᾶλλον ἐπαυξάνονται ὅσῳ θὰ διερωτῶμεν ἀλλήλας ἀνωφελῶς τὰ αἴτια, νὰ ἔχωμεν κοινὴν τὴν στέγην, κοινὸν τὸν κοιτῶνα, κοινὸν τὸν πάγον καὶ αὐτὴν ἔτι κοινωνότητα! Διατί τὸ ὄνειρον τοῦτο νὰ εἶναι ἀπραγματοποίητον; Διατί νὰ περιοριζώμεθα εἰς Παύλους τῶν χαρτοπαικτείων καὶ τῶν κίθουσῶν, οἵτινες ἠγάπησαν πρὸ ἡμῶν πολλοὺς Βιργινιῶν κατὰ τύχην;

Ἐν σχέσει λοιπὸν πρὸς τοὺς μνηστῆρας τῆς σήμερον, ὁ κ. Βιλλελόγκ ἔφανε μοι ὅτι εἶναι ὁ καταλληλότερος· φίλαι μου δὲ τινες δὲν ἔλειψαν νὰ μὲ ῥθονήσωσι καὶ νὰ με ζηλεύσωσι, τοῦθ' ὅπερ συνέτεινεν ὅπως τὸν ἐκτιμήσω πλειότερον. Ταχέως συνείθισα νὰ θεωρῶ ὡς ἀπαραίτητον τὸ νὰ τὸν βλέπω. Συνείθισα νὰ ἀναμένω τὰς ἡμέρας καθ' ἃς πρόκειται νὰ ἔλθῃ, νὰ καλλωπίζωμαι πρὸς χάριν αὐτοῦ τὰς ἡμέρας καθ' ἃς πρόκειται νὰ συναντήσω που αὐτόν. Ὅτε ἠτένιζον αὐτὸν ἐν τοῖς ὀρθαλμοῖς προσεπάθουν νὰ διείδω ἐὰν ἐμάντευεν τὴν ἐπιθυμίαν μου ὅπως φανῶ εἰς αὐτὸν ἀρεστή, ἡ καρδία μου δὲ ἔπαλλε σφοδρότερον, ὁσάκις ἠσθανόμην ὅτι ἐνοήθην. Ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἀντελαμβάνετο ἀμέσως. Πρωΐαν τινὰ εἶπον εἰς τὴν μητέρα μου: «Ἐσκέφθην καλῶς, ἀγαπῶ τὸν κ. Βιλλελόγκ καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ὑπανδρευθῶ αὐτόν». Γνωρίζεις τὸν χαρακτῆρα τῆς μητρός μου. Οὐδέποτε σπεύδει. Ἐκείνη μοὶ ἀπήντησεν. «Τὸν ἀγαπᾷς, τὸν ἀγαπᾷς. Εἶναι ἀρκετὰ μέγας λόγος. Θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ ζεύγματος τούτου μετὰ ἓνα ἢ δύο μῆνας. Ἔχομεν καιρόν. Δὲν ἀμφιβάλλω περὶ τῶν προθέσεων αὐτοῦ. Ἐπιτρέπω τὰς συνεντεύξεις σας, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔλαβον εἰσέτι ὑποχρέωσιν, οὔτε ἀπέναντι αὐτοῦ, οὔτε ἀπέναντι τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Ἂς ἀφήσωμεν τὰ πράγματα εἰς τὸν φυσικὸν των ῥοῦν. Δέν σε ἐζήτησεν ἀκόμη εἰς γάμον. Ἂς ἀναμείνωμεν νὰ σε ζητήσῃ, ἐὰν πράξῃ τοῦτο. Τότε βλέπομεν. Ὁ εὐτυχέστερος χρόνος τοῦ γάμου εἶναι ὁ ἀνυπομόνως ἀναμενόμενος πρὸς σύναψιν αὐτοῦ».

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, δὲν ἔπαυσα ἐν τούτοις νὰ θεωρῶ ἐμαυτὴν ὡς μεμνηστευμένην, ἀλλ' ἄνευ ὁριστικῆς τινὸς ὑποχρεώσεως. Πολλάκις συνδιελέχθημεν περὶ τοῦ γάμου μετὰ τοῦ Καζμίρ (εἶναι τὸ ἐπώνυμόν του, θὰ ἐπεθύμουν ὅμως κανὲν ἄλλο ἐπώνυμον), συχνάκις συνδιελέχθημεν μετὰ τοῦ Καζμίρ περὶ τοῦ γάμου. οὐχὶ περὶ τοῦ ἡμετέρου γάμου. Αἱ φράσεις, ἃς μετεχειριζόμην ἐν τῇ συνδιαλέξει ἦσαν ἐλαστικώταται. «Τίς», «μοὶ φαίνεται» «ἐὰν συνεζευγνύμην, θὰ ἐπεθύμουν τοῦτο» ἢ «ἡ ἐλπὶς θὰ ἦτο», τοιαῦται ἦσαν αἱ φράσεις, αἵτινες ἦσαν ἐρραμμέναι διὰ λευκοῦ νήματος. «Ἡμὴν, εἶμαι τῆς γνώμης, τοῦτο ἐννοεῖται. Τοιουτοτρόπως εἶχον τὰ πράγματα, τοῦτο εἶναι θαυμάσιον».

Ἐπὶ τούτοις, ἐλήφθη ἐπιστολὴ παρὰ τῆς θείας μου ἢ μᾶλλον τῆς ἀδελφῆς τοῦ συζύγου τῆς ἀδελφῆς τοῦ θείου (προσπάθησον νὰ ἐννοήσῃς), δι' ἧς μοῦ ἀνηγγέλλετο ὅτι ἐπέστρεφεν εἰς Γαλλίαν, μετὰ πολυχρόνιον διαμονὴν ἐν Ἀλγερίᾳ, καὶ παρεκάλει ἡμᾶς νὰ φιλοξενήσωμεν αὐτὴν καὶ τὸ τέκνον της ἐπί τινας ἑβδομάδας ἐν τῇ ἐξοχῇ. Εἶναι ἀξιέραστος γυνή, περὶ ἧς δὲ διεσώθησα τὴν καλλιτέραν ἀνάμνησιν. Ἡ μήτηρ μου ἐδέχθη. Ὁ υἱός της εἶναι στρατιωτικός, προσελήφθη ἐν τοῖς πυρετῶν, ἔλαβεν ἀδειαν ἀπουσίας πρὸς ἀνάρρωσιν καὶ ἔρχεται μετὰ τῆς μητρός του εἰς Γαλλίαν ἐπὶ διέλθῃ ἑβδομάδας τινάς. Εἶναι ὑπολοχαγός, ἐπὶ τῶν πυροβόλων, ἐφ' ᾧ ἡ μήτηρ του εἶναι ὑπερήφανος. Δὲν ἔχει τίτλους. Δὲν ἔχει κτήματα, ὀνομάζεται Ρενὼ Ραλλοῦ. Ἁπλούστατα ἀνήκει εἰς τὸ τρίτον τάγμα τῶν ζουάβων. Τὸν ἐνεθυμούμην ὅταν ἦτο μικρός. Ἦτο παχύς, εἶχε παχείας παρειάς, ἦτο ὀλίγον ἀφῳρημένος, δειλότατος, ἀσάμαντος τέλος. Τώρα εἶναι ὑψηλός, λεπτοφυής, ἰσχνός, τὸ πρόσωπόν του ἐμαύρισεν ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς Ἀφρικῆς, ὠχρίασεν ὡς ἐκ τῆς ἀσθενείας, οἱ μεγάλοι ὀφθαλμοί του ἔχουσι χρῶμα πράσινον ὡς τῆς θαλάσσης, αἱ ὀφρῦς του εἰσὶν μέλαιναι, αἱ βλεφαρίδες μέλαιναι, ὁ μύσταξ μέλας, ἡ γενειὰς μέλαινα, τὰ μῆλα τῶν παρειῶν ἐξέχουσιν, ἡ κεφαλή του ὁμοιάζει πρὸς τὴν στηθικοῦ ἀδιοράτου, διότι οἱ ὦμοι του εἶναι ὦμοι Ἡρακλέους. Τέλος, ὠχρότης, ἰσχνότης εἶναι προσωρινὴ κατάστασις, ἀνάπαυσις δὲ ἑβδομάδων τινῶν ἐπαρκεῖ ὅπως ἀνακτήσῃ τὴν ὑγίειάν. Ἠσπάσθην τὴν θείαν μου μετὰ τῆς πεποιθήσεως τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ὧν τὴν καρδίαν πληροῖ ἡ ἰδέα εὐτυχίας, ἔπειτα δὲ τὴν χεῖρα μου πρὸς τὸν υἱόν της λέγουσα αὐτῷ: «Καλὴν ἡμέραν, ἐξάδελφε». Μοὶ ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τρυφερώτατα, λέγων μοι: «Καλὴν ἡμέραν ἐξαδέλφη μου». Τὸ μου εἶναι βεβαίως ἔκφρασις σεβασμοῦ, ἐφ' ᾧ τῷ εἶμαι εὐγνώμων. Ἀνάπαυσις, περίπατος ἐν τῷ κήπῳ, ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἀφηγήσεις πολέμων, πανηγρικὸς τῆς χώρας τοῦ ἡλίου, τῆς ἐρήμου, τῶν ὀάσεων, τῶν ἀστραπαίως τρεχόντων ἵππων κτλ. Ἡ οἰκειότης ἦτο ἄμεσος καὶ πλήρης. Οὐδὲ ἰδέα ὀπισθοβουλίας, οὔτε ἀπὸ μέρους ἐμοῦ, οὔτε ἀπὸ μέρους ἐκείνου. Ἐξάδελφος καὶ ἐξαδέλφη, ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή. Περὶ τοῦ πατρός αὐτοῦ, ὅστις ἔμεινεν ἑκὼν ἐπιστατῶν εἰς τὴν κολλιέργειαν τῶν ἀμπέλων, αἵτινες ἀποφέρουσι μεγάλα εἰσοδήματα, ὁμιλεῖ μετὰ τρυφερότητος μικροῦ παιδίου, ἠρέμα δὲ καὶ κατὰ μικρὸν ἐντῷ ἰδιαιτέρῳ τούτῳ τόπῳ τοῦ Βεδουίνου ἀνακαλύπτω χάριτας καὶ λεπτὰ αἰσθήματα κοραϊδος. Ἐπιθυμεῖς νὰ μάθῃς τί εἰλικρινῶς σκέπτομαι περὶ αὐτοῦ; Δὲν διαβλέπω εἰς πάσας ταύτας τὰς ἀφηγήσεις τοῦ βίου του, περὶ τῆς σχολῆς τοῦ Σαὶν-Σύρ, περὶ τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς, περὶ τῶν ἐκστρατειῶν, θέσιν διὰ τὴν γυναῖκα· ὅτι δὲν ἠγάπησε μέχρι τοῦδε τοῦτο εἶναι βέβαιον. Τοῦτο δὲ ἀρκεῖ. Ἄλλως τε γράφει καθ' ἑκάστην ἀπὸ δέκα ἤδη ἐτῶν (εἶναι ἡλικίας τριάκοντα) τὸ ἡμερολόγιόν του. Ἐζήτησα νὰ ἀναγνώσω αὐτό. Μοὶ τὸ ὑπεσχέθη ἐν ὅλῃ τῇ ἁπλότητι. Εἶναι περίεργον τῷ ὄντι ὅτι ἄνθρωπος τριακονταετὴς καὶ στρατιωτικὸς ἐπιτρέπει εἰς νεάνιδα νὰ ἀναγνώσῃ τὸ ἡμερολόγιον αὐτοῦ· ἀλλ' ἔχει μόνον τὸ τελευταῖον τετράδιον μετ' αὐτοῦ. «Εὐτυχῶς μοὶ εἶπεν, ἔχω μόνον αὐτό, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἠδύνασθε νὰ ἀναγνώσητε χωρὶς νὰ στενοχωρηθῆτε τεσσαράκοντα τόμους, περιλαμβάνοντας γεγονότα σχεδὸν τὰ αὐτὰ πάντοτε καὶ ἅπερ εἶναι μονότονα μέχρις ἀπελπισίας». Ἠθέλησα πάραυτα νὰ ἴδω τὸ τελευταῖον τοῦτο τετράδιον. Ἐγίνετο περὶ ἐμοῦ λόγος ἐν αὐτῷ; Πρὸς τί ἡ ἐκ μέρους μου περιέργεια αὕτη; Λόγον ποιεῖται περὶ πάντων, ὅθεν ἔδει νὰ μνημονεύῃ καὶ τὸ περὶ ἐλεύσεώς του σχέδιον. Καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἐκφράζεται; Ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13 ἰουνίου ἀνεγράφοντο τὰ ἑξῆς: «Ἡ μήτηρ μου ἔλαβε σήμερον ἀπάντησιν παρὰ τῆς κ. Μορικάς. Ἡ θυγάτηρ αὐτῆς εἶναι τώρα λίαν θελκτική, καθ' ἃ ὑπισχνεῖτο τοῦτο ἐκ μικρᾶς ἡλικίας». Κατόπιν ἀνέγραφε λεπτομερείας τινὰς τοῦ καθημερινοῦ αὐτοῦ βίου. Κατωτέρω ἔλεγεν, ἐν ἄρθρῳ φέροντι ἡμερομηνίαν 27 ἰουνίου καὶ πραγματευόμενον περὶ τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ: «Ἡ Ἀδριάννα εἶναι ὡραιοτάτη, φαίνεται εὐφυεστάτη». Ἰδοὺ τὸ πᾶν. Θὰ ἐπεθύμουν ὅμως πλειοτέρους ἐπαίνους.

ALEXANDRE DUMAS fils.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

Ο ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ